

**GELENEK VE MODERNİTE İKİLEMİNDE AİLE:
KÜTAHYA ÖRNEĞİ**

(Yüksek Lisans Tezi)

Göknur KARABABA

Kütahya - 2019

T.C.
KÜTAHYA DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
Sosyoloji Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

**GELENEK VE MODERNİTE İKİLEMİNDE AİLE:
KÜTAHYA ÖRNEĞİ**

Danışman:
Prof. Dr. Talip KARAKAYA

Hazırlayan:
Göknur KARABABA

Kütahya - 2019

Kabul ve Onay

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Bu çalışma, jürimiz tarafından Sosyoloji Anabilim/Anasanat Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ ÇALIŞMA RAPORU olarak kabul edilmiştir.

Başkan.....

(İmza)

Üye.....

(İmza)

Üye.....

(İmza)

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

İmza

Doç. Dr. Ayhan KAHRAMAN

Enstitü Müdürü

Bilimsel Etik Bildirimi

Yüksek Lisans tezi olarak hazırladığım “Gelenek ve Modernite İkileminde Aile: Kütahya Örneği” adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlandığı aşamaya kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığımı, bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

...../...../2019

Göknur KARABABA

Özgeçmiş

1994 yılında Eskişehir’de doğmuştur. İlköğretimi Gündüzler İlköğretim Okulu’nda, ortaöğretimi Yunus Emre Lisesi’nde tamamlamıştır. 2012-2016 yılları arasında Dumlupınar Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü’nde Lisans öğrenimini tamamlayıp, aynı yıl Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı’nda Tezli Yüksek Lisans Programı’na başlamıştır. Halen Felsefe Grubu Öğretmeni olarak çalışmaktadır.

ÖZET

GELENEK VE MODERNİTE İKİLEMİNDE AİLE: KÜTAHYA ÖRNEĞİ

KARABABA, Göknur

Yüksek Lisans Tezi, Sosyoloji Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Talip KARAKAYA

Temmuz, 2019, 115 sayfa

Toplum, dinamik bir varlık olarak sürekli bir değişim ve dönüşüm içerisinde. Toplumun en temel birimi olan aile de bu değişim ve dönüşüm sürecinden etkilenmektedir. İnsanlık tarihi açısından son iki yüzyıl, toplumsal değişimin hızlı yaşandığı zaman dilimi olarak nitelendirilmektedir. Bu dönemde gerçekleşen sanayileşme, köyden kente göç, kentleşme, teknolojik gelişmeler, kadının iş hayatına atılması, sosyal medya gibi faktörler ailenin yapısını, türlerini, fonksiyonlarını vb. etkilemektedir. Bu etkinin ne yönde olduğunu anlamak da çalışmamızın amacını oluşturmaktadır.

Bu çalışma, ne tam anlamıyla geleneksel aile kodlarını taşıyabilen, ne de modern hayata tamamen entegre olabilmiş bir aile modelini, yani gelenek ve modernite ikileminde kalmış aileyi inceleyen bir alan çalışmasıdır.

Çalışmamız giriş ve üç ana bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında araştırmanın konusu, amacı ve önemi yer almaktadır. Çalışmamızın birinci bölümü olan kavramsal çerçevesinde sırasıyla; sosyolojik olarak aile, aile türleri, ailenin işlevleri, aileye kuramsal yaklaşımlar ve ailenin tarihsel gelişimi konuları açıklanmıştır. İkinci bölüm, Türkiye’de aile yapısı ve değişim serüvenini konu edinmektedir. Bu bölümde, öncelikle geleneksel yaşam biçiminde aile konusu incelenmiştir. Devamında modernite bağlamında ailenin değişim ve dönüşümü açıklanarak modern aileye dönüşümün dinamikleri ele alınmıştır. Üçüncü bölüm olan alan araştırmasında ise, araştırmanın metodolojisi açıklanmış, anket verileri, çalışmanın kavramsal çerçevesi ışığında değerlendirilmiş ve bulgular yorumlanmıştır.

Çalışmamızda veri toplama aracı olarak, ilgili çalışmalar ve yazılı kaynaklar taranarak elde edilen anket formu kullanılmıştır. Anket sorularımız, Kütahya ilinde ikamet eden bireyler arasında tesadüfi örnekleme yoluyla seçilen, gönüllülük esası ile belirlenen 180 kişiye uygulanmıştır. Toplanan veriler SPSS’den (Statistical Packag for the Social Sciences) yararlanılarak, çalışmanın teorik çerçevesi ışığında değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Aile, Gelenek, Modernite, Değişim, Dönüşüm

ABSTRACT

THE FAMILY IN THE DILEMMA OF TRADITION AND MODERNITY: EXAMPLE OF KUTAHYA

KARABABA, Gökür

Master's Thesis, Department of Sociology

Thesis Advisor: Prof. Dr. Talip KARAKAYA

July, 2019, 115 pages

Society is constantly changing and becoming a dynamic entity. The family, which is the most fundamental unit of society, is also affected by this change and transformation process. In terms of human history, the last two centuries have been described as the period of rapid social change. Industrialization in this period, migration from village to city, urbanization, technological developments, women's business life disposal, social media factors such as family structure, types, functions, etc. it affects. The aim of our study is to understand the direction of this effect.

This is an area study of a family model that is neither fully capable of carrying traditional family codes nor fully integrated into modern life, that is, a family that remains in the dilemma of tradition and modernisation.

Our study consists of three main sections. The subject, purpose and importance of the research are included in the introduction section. In the first part of our study, conceptual framework; sociologically family, family types, family functions, theoretical approaches to family and historical development of family are explained. The second section deals with the structure and evolution of the family in Turkey. In this section, first of all, family is examined in the traditional way of life. In the following, the change and transformation of the family in the context of modernity is explained and the sources of the transformation to the modern family are discussed. In the third part of the field research, the methodology of the research was explained, the survey data were evaluated in the light of the conceptual framework of the study and the findings were interpreted.

In our study, the questionnaire was used as a data collection tool by scanning related studies and written sources. Our questionnaires were filled by 180 people who were selected randomly and determined through voluntary basis among the residents in the province of Kutahya. Collected data from SPSS (Statistical Packag for the Social Sciences) it was evaluated in the light of the theoretical framework of the study.

Keywords: Family, Tradition, Modernization, Change, Transformation

ÖNSÖZ

Tez danışmanım sayın Prof. Dr. Talip KARAKAYA'ya, araştırmanın her aşamasında bana yardımcı olan ve uygulamalı kısmında yer alan anket sorularının hazırlanmasına yardımcı olan sayın Dr. Öğr. Üyesi Esra IŞIK'a, tezimi özenle okuyup son haline gelmesine yardımcı olan ve kıymetli eleştirilerde bulunan tez jüri üyesi sayın Dr. Öğr. Üyesi Hatice ÖZER'e teşekkürü bir borç bilirim.

Yüksek Lisans Programı'na başladığım günden, tez çalışmalarımı tamamladığım zamana kadar olan dönemde her zaman yanımda olmuş, bana yol göstermiş ve desteğini esirgememiş, çalışmalarımı huzurlu bir ortamda sürdürebilmem konusunda gösterdikleri anlayışı ve manevi desteği her zaman hissettiğim çok değerli ailem ve özelde abim Abdulsamet KARABABA'ya, bütün samimiyet ve içtenlikleri ile anket sorularına değerli görüşleri ile katkıda bulunan katılımcılara ve isimlerini zikredemediğim tüm dostlarıma çok teşekkür ediyorum.

Göknur KARABABA

Eskişehir, 2019

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET.....	v
ABSTRACT	vi
ÖNSÖZ.....	vii
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar LİSTESİ.....	xi
KISALTMALAR	xii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM AİLENİN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ

1.1. SOSYOLOJİK OLARAK AİLE.....	6
1.1.1. Ailenin Tanımı ve Önemi	6
1.1.2. Ailenin Karakteristik Özellikleri	7
1.1.3. Aile Sosyolojisine Genel Bir Bakış	8
1.2. AİLE TÜRLERİ	9
1.2.1. Büyüklüğüne Göre Aile	9
1.2.1.1. Geniş Aile	10
1.2.1.2. Çekirdek Aile.....	11
1.2.2. Yönetim Biçimine Göre Aile	12
1.2.2.1. Anaerkil Aile	12
1.2.2.2. Ataerkil Aile	13
1.2.2.3. Eşitlikçi Aile	13
1.2.3. Yerleşim Yerine Göre Aile	14
1.2.3.1. Gecekondu Ailesi	14
1.2.3.2. Köy Ailesi.....	15
1.2.3.3. Kasaba Ailesi.....	16
1.2.3.4. Kent Ailesi.....	16
1.2.4. Sanayi Sonrası Toplumlarda Aile	17
1.2.4.1. Çözülen Aile	17
1.2.4.2. Parçalanmış Aile.....	18
1.2.4.3. Tamamlanmamış Aile.....	19
1.2.5. Ailenin Değişen Biçimleri	19
1.2.5.1. Tek Ebeveynli Aile	19
1.2.5.2. Üvey Aile.....	20
1.2.5.3. Eşcinsel Birliktelikler	20
1.2.5.4. Birlikte Yaşama	21
1.2.5.5. Değişikliğe Uğramış Geniş Aile.....	21
1.3. AİLENİN İŞLEVLERİ	23

1.3.1. Biyolojik İşlevi	23
1.3.2. Psikolojik İşlevi	24
1.3.3. Sosyolojik İşlevi	24
1.3.4. Eğitim İşlevi.....	25
1.3.5. Kültürel İşlevi	26
1.3.6. Ekonomik İşlevi.....	27
1.4. AİLEYE KURAMSAL YAKLAŞIMLAR.....	28
1.4.1. Yapısal İşlevselci Yaklaşım.....	28
1.4.2. Sembolik Etkileşimci Yaklaşım.....	29
1.4.3. Alışveriş Kuramı.....	30
1.4.4. Çatışmacı Yaklaşım	31
1.4.5. Feminist Yaklaşım	32
1.5. AİLENİN TARİHSEL GELİŞİMİ	33
1.5.1. Avcı ve Toplayıcı Topluluklarda Aile	34
1.5.2. Tarım Toplumunda Aile	35
1.5.3. Sanayi Toplumunda Aile	36
1.5.4. Sanayi Sonrası Toplumda Aile	38
İKİNCİ BÖLÜM	
GELENEK VE MODERNİTE BAĞLAMINDA AİLE OLGUSU	
2.1. GELENEKSEL YAŞAM BİÇİMİNDE AİLE.....	41
2.1.1. Gelenek Kavramına Genel Bir Bakış.....	41
2.1.1.1. Gelenek	41
2.1.1.2. Geleneksel	42
2.1.2. Geleneksel Aile Yapısının Parametreleri	42
2.2. MODERNİTE BAĞLAMINDA AİLENİN DEĞİŞİM VE DÖNÜŞÜMÜ	44
2.2.1. Modern Kavramına Genel Bir Bakış	44
2.2.1.1. Modern	44
2.2.1.2. Modernite	45
2.2.1.3. Modernizm	46
2.2.1.4. Modernleşme	46
2.2.2. Modern Aileye Dönüşümün Dinamikleri	47
2.2.2.1. Sanayileşme	48
2.2.2.2. Köyden Kente Göç	49
2.2.2.3. Kentleşme	50
2.2.2.4. Teknolojik Gelişmeler	52
2.2.2.5. Kitle İletişim Araçları ve Sosyal Medya	54
2.2.2.6. Kadının İş Hayatına Atılması	55
2.2.3. Modern Aile Yapısının Parametreleri.....	56

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM ALAN ARAŞTIRMASI: KÜTAHYA ÖRNEĞİ

3.1. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ.....	59
3.1.1. Araştırmanın Kapsamı	59
3.1.2. Araştırmanın Yöntemi	59
3.1.3. Verilerin Analizi	60
3.2. ARAŞTIRMA BULGULARININ DEĞERLENDİRİLMESİ.....	61
3.2.1. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri	61
3.2.1.1. Cinsiyet.....	61
3.2.1.2. Yaş	61
3.2.1.3. Medeni Durum.....	62
3.2.1.4. Çocuk Sayısı	63
3.2.1.5. Yerleşim Yeri	63
3.2.1.6. Eğitim Düzeyi.....	64
3.2.1.7. Meslek Düzeyi.....	65
3.2.1.8. Gelir Düzeyi	67
3.2.1.9. Aile Büyükleriyle Birlikte Yaşama	68
3.2.1.10. Evin Mülkiyet Durumu.....	68
3.2.2. Gelenek ve Modernite Bağlamında Ailedeki Değişim	68
3.2.2.1. İç Etkenler.....	70
3.2.2.1.1. Fiziksel Özellikler	70
3.2.2.1.2. Bireyselleşme	71
3.2.2.1.3. Özgürlük.....	72
3.2.2.1.4. Mahremiyet	75
3.2.2.1.5. Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlar.....	78
3.2.2.1.6. Çocuğun Ailedeki Yeri.....	81
3.2.2.2. Dış Etkenler	83
3.2.2.2.1. Aile Büyüklerinin Aileye Etkileri	83
3.2.2.2.2. Kitle İletişim Araçları ve Sosyal Medya	86
3.2.2.2.3. Ekonomik Etkenler.....	89
3.2.2.2.4. Aileye Alternatif Kurum: Huzurevi	91
3.2.2.3. Evliliğe Bakış Açısı	92
SONUÇ.....	94
EKLER.....	106
KAYNAKÇA	110
DİZİN	115

TABLOLAR LİSTESİ

Sayfa

Tablo 2.1: Sabit Telefon, Cep telefonu, İnternet Abone Sayısı	54
Tablo 3.1: Katılımcıların Cinsiyet Dağılımı	61
Tablo 3.2: Katılımcıların Yaş Aralığı Dağılımı	62
Tablo 3.3: Katılımcıların Medeni Durum Dağılımı	62
Tablo 3.4: Katılımcıların Çocuk Sayısı Dağılımı.....	63
Tablo 3.5: Katılımcıların Yerleşim Yeri Dağılımı	64
Tablo 3.6: Kadın Katılımcıların Eğitim Düzeyi Dağılımı	64
Tablo 3.7: Erkek Katılımcıların Eğitim Düzeyi Dağılımı.....	65
Tablo 3.8: Kadın Katılımcıların Meslek Düzeyi Dağılımı.....	66
Tablo 3.9: Erkek Katılımcıların Meslek Düzeyi Dağılımı.....	66
Tablo 3.10: Aylık Şahsi Gelir Dağılımı	67
Tablo 3.11: Ailenin Aylık Toplam Gelir Dağılımı	68
Tablo 3.12: Aile Büyükleriyle Birlikte Yaşama Dağılımı	68
Tablo 3.13: Evin Mülkiyet Durumu Dağılımı.....	69
Tablo 3.14: Evin Türü Dağılımı.....	69
Tablo 3.15: Katılımcıların Fiziksel Özellikler Görüşüne İlişkin Tutumları Dağılımı ...	70
Tablo 3.16: Katılımcıların Bireyselleşme Eğilimine İlişkin Görüşleri Dağılımı	71
Tablo 3.17: Katılımcıların Özgürlük Eğilimine İlişkin Görüşleri Dağılımı.....	72
Tablo 3.18: Katılımcıların Mahremiyet Algısına İlişkin Görüşleri Dağılımı	75
Tablo 3.19: Katılımcıların Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları Dağılımı ..	78
Tablo 3.20: Katılımcıların Çocuğun Ailedeki Yerine İlişkin Tutumları Dağılımı	81
Tablo 3.21: Katılımcıların Aile Büyüklerinin Aileye Etkilerine İlişkin Görüşleri Dağılımı	83
Tablo 3.22: Katılımcıların Kitle İletişim Araçları ve Sosyal Medyaya İlişkin Görüşleri Dağılımı	86
Tablo 3.23: Katılımcıların Ekonomik Etkenlere İlişkin Görüşleri Dağılımı	89
Tablo 3.24: Katılımcıların Aileye Alternatif Kurum: Huzurevine İlişkin Görüşleri Dağılımı	91
Tablo 3.25: Katılımcıların Evliliğe Bakış Açısına İlişkin Görüşleri Dağılımı	92

KISALTMALAR LİSTESİ

Bs.	Basım
Çev.	Çeviren
Der.	Derleyen
DİB	Diyanet İşleri Başkanlığı
DPT	Devlet Planlama Teşkilatı
E.T.	Erişim Tarihi
Ed:	Editör
F.	Frekans
Haz.	Hazırlayan
MFD	ODTÜ Mimarlık Fakültesi Dergisi
OECD	İktisadi İşbirliği ve Gelişme Teşkilatı
S.	Sayfa
SPSS	Statistical Package for the Social Sciences
TAY	Türkiye Aile Yapısı
TBB	Türkiye Barolar Birliği
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
Vb.	Ve Benzeri
Vd.	Ve Diğerleri
Yay.	Yayınları

TEZ METNİ

GİRİŞ

Aile, bireyin dünyaya geldiği andan itibaren içinde yer aldığı, ona yaşamını devam ettirebilmesi için gerekli bakım ve desteğin sunulduğu, ilk öğrenme ve toplumsallaşma ortamıdır. Toplumun sahip olduğu değer yargılarını ve normatif kuralları aktaran toplumsal bir yapıdır. Aile üzerine yapılan çalışmalar ve tartışmalar, hem ailedeki hem de toplumdaki değişim ve dönüşümleri anlamaya ve açıklamaya önemli katkılar sağlamıştır.

Her toplumun kendine özgü bir aile yapısı vardır. Tarihsel ve toplumsal süreçte ailenin yapısında, işlevlerinde ve üyelerinin sayısında sürekli değişimler yaşanmıştır. Hatta aynı toplumun kırsal ve kentsel bölgelerinde dahi aile yapıları arasında büyük farklılıklar vardır. Aile yapılarındaki bu farklılığın en önemli nedenlerinden birisi sahip oldukları farklı toplumsal değerler ve ilişkilerdir.

Bütün dünyada sosyal, siyasal, ekonomik ve kültürel alanlarda yaşanan hızlı değişim ve dönüşümlere rağmen; toplumsal hayatın en önemli kurumlarından olan aile, varlığını sürdürmeye devam etmektedir. İnsanlık tarihinin başlangıcından itibaren, yapısı zamana ve yaşanan toplumun kültürel biçimine göre değişerek ve şekillenerek varlığını sürdüren aile, toplumlar için oldukça önemli bir konuma sahiptir. Nasıl ki kimya için element, biyoloji için hücre ne ise, toplum için de ailenin önemi bu şekildedir.

Toplumsal değişimden söz ederken, toplumun tamamının bir yöne gitmesi oldukça zor olduğu gibi bunu iddia edebilmek de aynı derecede güçtür. Değişim esnasında, toplumun bir kesimi bir yöne giderken diğer bölüm gittiği yerden geri dönüyor olabilir. Dönüşüm dediğimiz şey, bu gidiş gelişler esnasında meydana gelen değişimin topluma verdiği yeni şekildir.

Ailede yaşanan değişimin boyutlarının farklı olmasının nedeni, toplumsal yapının değişim dinamiklerinin farklı olmasından ve toplumların aileye atfettikleri değerle ilgilidir. Toplumsal yapıda din, gelenekler, kültürel değerler ailenin varlığını devam ettirmesi için kurallar sunmaktadır. Sonuç olarak aile kurumu, toplumun önemli bir parçası olup, tarihin her döneminde önemini korumuştur.

ARAŞTIRMANIN KONUSU

Toplumsal bir sistem olarak aile; toplumun çekirdeğini oluşturur. Toplum, aile ile kimliğini oluşturmaya başlar. Aile için çok fazla tanım yapılmıştır. Fakat ailenin tüm toplumlar ve şartlar için geçerli evrensel bir tanımının yapılması mümkün değildir. Bu da ailenin oluşumu, gelişmesi ve değişmesinin her toplumda yaşanmasına rağmen birbirinden ciddi oranda farklılıklar göstermesinin bir kanıtıdır.

Aile, insanlık tarihinden günümüze kadar geçen süreçte en önemli kurumlardan biri olmuştur. Toplumun mihenk taşı olarak oluşturulması ve hayatın her alanını etkileme gücüyle aile; her dönemde sosyal bilimcilerin dikkatini çekmiştir. Geleneksel dönemin argümanlarının yaşam biçimine yön verdiği zamanın ardından, pozitivistlere dayanan akılcılığın ve bireyselliğin ön planda olduğu modern döneme geçilmiştir. Yaşanan bu değişim ve dönüşümlerden bütün kurumlar etkilenmekle birlikte aile, bunların arasında toplumun temel birimi olarak ciddi oranda etkilenmiştir.

Türkiye’de sanayileşme, kentleşme ve modernleşme gibi faktörlerden kaynaklanan bir yapı değişimi yaşanmaktadır. Bu durum, sadece ülkemize yönelik bir değişim ve dönüşüm değildir. Bu durumda yoğun kentleşme süreci içinde, kent yaşam tarzının getirdiği yeni sosyal ilişkiler ve iletişim biçimleri ortaya çıkmaktadır. Kırsal yöre ya da küçük kent yaşamında yakın akraba, arkadaş ve komşuluk ilişkileri giderek yerini farklı iletişim modellerine bırakmıştır. Bu iletişim biçimlerinin başında da kitle iletişim araçları ve sosyal medya gelmektedir.

Bu çalışma, modern aileye dönüşümün dinamikleri olan sanayileşme, köyden kente göç, kentleşme, kadının iş hayatına atılması, teknolojik gelişmeler, kitle iletişim araçları ve sosyal medyanın geleneksel aileden modern aileye geçiş sürecinde ailenin değişim ve dönüşümünde oynadığı rolü incelemektedir. Devamında alan çalışması kapsamında Kütahya aile yapısının geleneksel yaşam ve modern yaşam dinamikleri bağlamında bir ikilemde kaldığı analiz edilmiştir. Basit tesadüfi örneklem yoluyla seçilen bireylere uygulanan anket çalışması neticesinde Kütahya aile yapısının sahip olduğu temel niteliklerin sayısal verilerle incelendiği bir alan çalışmasıdır.

ARAŞTIRMANIN AMACI

Türkiye’de aile, yapısal olarak tarihsel süreçte geleneksel aileden modern aileye doğru bir geçiş yaşamaktadır. İşlevsel olarak da toplumsal cinsiyet rolleri, aile içi karar alma, rol paylaşımı, yaşam biçimleri gibi konularda modern aile örüntüsüne doğru bir değişim geçirmektedir. Bu çalışmanın amacı, geleneksel ve modern aile dinamikleri bağlamında Kütahya ilinin aile yapısını analiz etmektir.

Modern yaşam dinamikleri ekseninde günümüz aile yapısında, yaşam şeklinin farklılaşması, bireysel tercihlerin ve önceliklerin değişmesi, evliliğin bireysel tercihlere yönelik olması, bireylerin birbirlerinden veya evliliklerden beklentilerinin farklılaşması, farklı yaşam imkanlarının ve imkanlara erişimin artması, toplumsal cinsiyet rollerindeki değişimler, aile içi rol ve sorumlulukların değişmesi gibi birtakım değişimler ailenin yapısal ve işlevsel olarak değiştiğini göstermektedir. Aile yapısında görülen bu değişimlere rağmen aile birey ve toplum açısından birçok önemli işlevini sürdürmektedir.

ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Toplum bilimi olarak bilinen sosyoloji, henüz çok genç bir bilim dalı olmasına rağmen, kuruluşundan günümüze kadar toplum araştırmaları konusunda oldukça ciddi mesafeler kaydetmiştir. Toplum araştırmalarında, toplumun temel birimi olan ailenin dikkatle incelenmesi kaçınılmazdır. Bu nedenle aile, sosyoloji literatüründe üzerinde en çok durulan temel kurumlardan biridir.

Toplumun temeli olan ailede meydana gelen değişimleri incelemek, toplumsal değişimin yönünün anlaşılması açısından oldukça önemlidir. Türkiye’de köyden kente göçle birlikte aile yapısında değişimler meydana gelmiştir. Geleneksel aile yerini modern aile tipi almıştır. Aile içi ilişkiler, eğitim, karar alma, alınan kararları uygulama, evlenme, giyim- kuşam gibi birçok alandaki değişimler toplumun ihtiyaç ve talepleri doğrultusunda gerçekleşmektedir.

Araştırmamızın saha çalışması olması, bundan sonra yapılacak benzer araştırmalarda araştırmacılara kolaylık sağlayacağı gibi elde edilen verilerin, araştırmanın yapıldığı tarihe göre nasıl bir değişim gösterdiği konusunda da bilgi

edinmeyi kolaylaştıracaktır. Bu araştırma, elde edilen sonuçlardan ilkeler çıkarmamıza olanak sağlayacak bu ilkelerin günlük hayatta kullanılmasını kolaylaştırmak amacı taşımaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

AİLENİN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ

1.1. SOSYOLOJİK OLARAK AİLE

Aile kavramının gerekliliği ve toplumsal düzeyde önemi, toplumlar arasında ve aynı toplumu oluşturan bireyler arasında farklılıklar göstermektedir. Aile, tüm bu farklı düşüncelerin yanı sıra insanlık tarihi ile ortaya çıkan ve yaşayan bir süreç olarak günümüzde de varlığını devam ettirmektedir. Bu bölümde; sosyal bilimlerin çeşitli alanlarında çalışılmış olan aile kavramını, sosyolojik açıdan ve literatür açısından ele alınarak genel bir tanımlayıcı çerçeve oluşturulmuştur.

1.1.1. Ailenin Tanımı ve Önemi

En genel tanımı ile aile, biyolojik ilişkiler sonucu insan neslinin devamını sağlayan; toplumsallaşma sürecinin ilk ortaya çıktığı; karşılıklı ilişkilerin belirli kurallara bağlandığı; o güne dek toplumda oluşturulmuş maddi ve manevi zenginlikleri kuşaktan kuşağa aktaran; biyolojik, psikolojik, ekonomik, toplumsal, hukuksal vb. yönleri bulunan toplumsal bir birimdir (Sayın, 1990:2).

Aile kavramının evrensel bir tanımını yapmak oldukça güçtür. Evrensel aile tanımı yapmanın mümkün olmamasının nedeni; ailenin her toplumda çeşitlilik sergilemesidir. Bu çeşitliliği baz almada yapılan her tanım yetersiz ve eksik kalacaktır. Her toplum kendi toplumsal yapısına ait aile modeline göre bir tanım yapmaktadır. Fakat bu toplumlar dünyadaki diğer aile ve kültür farklılıklarından ne denli uzak olduklarını görmelidirler. Bu çeşitlilik yalnızca batı dışı toplumlarda değil modern toplumlar arasında dahi mevcuttur. Örneğin aile tanımında “çocuklardan oluşan” ibaresi var ise, çocuk sahibi olmayan aileler bu tanıma dahil olmamış sayılırlar (Canatan ve Yıldırım, 2016:60).

Toplumun önemli kurumlarından biri olan aile, hemen hemen her toplumda bir erkek ve bir kadının evlenme kararıyla oluşan bir yapıdır. İki farklı cinsin bir araya geldiği bu beraberlik öncelikle ailenin biyolojik işlevini meşru şartlarda yerine getirmesine imkan sağlamıştır. Aile bireylerinin birbirleriyle olan kan bağı, aynı ortamı paylaşma, aynı değerleri ve dini benimseme, gibi biyolojik, psikolojik ve sosyolojik yönleri, onların insani duygularını geliştirir. Bu gelişmenin sağlanabilmesi için en önemli koşul aile bireylerinin birbirlerine karşı eğitim sorumluluğunu üstlenmeleridir.

Psikolojik doyum, toplumsallaştırma, kültür aktarımı, güvenliği sağlama ve ekonomik dayanışma gibi işlevler de aile tarafından yerine getirilmektedir.

Aile kurumu oldukça dinamik bir yapıya sahiptir. En köklü toplumsal değişimler karşısında dahi, şekil ve işlev farklılaşmalarına rağmen var olmaya hep devam etmiştir. Her türlü olumsuz şartlar karşısında, gerektiğinde diğer kurumların desteğiyle kendini yapılandırmayı başarabilmiştir. Fakat en kapsamlı değişimin yaşandığı zaman diliminde gerçekleşen sanayileşme, iç göç, kentleşme ve modernleşme sonucu oluşan yeni yaşam tarzları, aile kurumunu büyük oranda dönüşüme uğratmış hatta yukarıda bahsedilen bazı temel işlevlerini yerine getirmesinde zorlanmasına yol açmıştır.

Aile, tarihin her döneminde ve her coğrafyada toplumun en temel ve vazgeçilmez bir kurumu olmuştur. Bu kurum insanlık tarihinin benimsediği bütün dinler tarafından da kutsal sayılmıştır. Onun bu kutsallığı ise toplumsal hayatta düzenin, disiplinin ve huzurun devamlılığını sağlama özelliğindendir.

Aile, bireyin bugünkü kişiliğini, hayata bakış açısını, problemler karşısında verdiği tepkileri yani genel yapısını oluşturan en önemli faktördür. Aile, bireye aidiyet duygusunu yaşatan ilk sosyal kurum olma özelliğinin yanı sıra ona temsil etme sorumluluğunu da vermiştir. Ailede birey, görev kavramını en iyi tanımlayan karşılık beklemeden başkasına hizmet etmek olduğu bilincine varır. Bu nedenle aile önemli bir kurumdur.

1.1.2. Ailenin Karakteristik Özellikleri

Aile, birçok yönüyle diğer sosyal yapılardan farklı, kendine özgü bir takım özellikleri bulunan sosyal bir örgüttür. Toplumsal yapıdan fazlasıyla etkilenen bu bünyede bir takım değişiklikler meydana gelmekle beraber, ailenin kendine has özelliklerinde bir devamlılık söz konusudur. Ailenin bu karakteristik özelliklerini şu şekilde sıralamak mümkündür (Gökçe, 1990:207-209):

- Aile evrenseldir.
- Aile duygusal bir temele dayanır.
- Aile şekillendirme özelliğine sahiptir.
- Ailenin kapsamı sınırlıdır.

- Aile sosyal yapıda çekirdek özelliği taşır.
- Ailenin üyelerinin sorumlulukları vardır.
- Aile sosyal kurallarla çevrilidir.
- Aile sürekli ve aynı zamanda geçici bir tabiata sahiptir.

Aile, diğer bütün kurumlar içinde en fazla evrensellik özelliği gösteren kurumlardan biridir. Bütün toplumlarda farklı tanımlamalarına rağmen ailenin varlığı hep devam etmiştir.

Bütün toplumsal kurumlar, bireylerine bir takım roller ve sorumluluklar yüklemiştir. Aileyi bu kurumlardan ayıran yönü ise üyelerine doğumdan ölüme kadar bir takım sorumluluklar vermiş olmasıdır. Ailenin, üyelerinden beklediği de, bu görevleri yerine getirmektir. Sosyal yapı içerisinde ise aile, hukuki yasaların şekillendirdiği bir sosyal düzendir. Aile olmaya söz vermiş bireyler evlilik kurumu adı altında kesin kurallarla belirlenmiş, hukuki bir anlaşmaya tabii olmaktadır. Tıpkı evliliğin yasal bir sözleşme bağı ile başladığı gibi ayrılıklar da yasal bir sözleşme ile sona ermektedir.

1.1.3. Aile Sosyolojisine Genel Bir Bakış

Aile, toplumda kendi başına bir kurum değildir. Diğer tüm toplumsal kurumlarla ilişki içerisinde. Aile diğer kurumları etkilediği gibi kendisi de sosyal gelişmeler ve kurumlardan etkilenmektedir. Dolayısıyla aileyi incelemek demek onu tüm toplumsal kurumlarla birlikte ele almak demektir.

Aile sosyolojisi, genel sosyoloji içinde gelişen alt uzmanlık alanlarından biridir. 19. Yüzyılın ikinci yarısından bu yana gelişmeye başlamış olan bu uzmanlık dalı “sosyolojik perspektif” ten hareketle aile ve aile ile ilişkili, tüm konuları incelemeye çalışmaktadır (Canatan ve Yıldırım, 2016:15). Sosyolojik perspektifin ne anlama geldiği, sosyoloji literatüründe birçok düşünür tarafından farklı şekillerde açıklanmıştır. Bu terimler içinde en yaygın olanı C. Wright Mills’in “sosyolojik tahayyül” (Mills, 2016:16) kavramıdır.

Sosyolojik tahayyül, bireysel gibi görünen sorunları toplumsal ve tarihsel bağlam içinde ele alan bir yaklaşımdır. Sosyolojik tahayyül gücü, tarih ile biyografiyi ve bu ikisinin toplum içerisindeki ilişkisini anlamamızı mümkün kılar. Sosyolojik

tahayyül gücüne vakıf olan kişi, tarihsel tablonun farklı bireylerin iş dünyası ve meslek hayatı açısından ne anlama geldiğini anlayacak duruma gelmiş demektir (Mills, 2016:16-17).

Örneğin; aile içi iletişimsizlik, normal şartlarda bir ailenin problemidir. Fakat bu problem, gecekondlu gibi belirli herhangi bir bölgede yoğun olarak yaşanıyor ise bu durum yalnızca bir ailenin problemi olmaktan çıkmıştır. Dolayısıyla o gecekondlu mahallesinin toplumsal ilişki biçimleri, ekonomik durumları ve diğer toplumsal kurumları ile ilgili yapısal bir sorun olduğu anlaşılmaktadır.

Sanayileşme ile ortaya çıkan en önemli gelişme, ev ile çalışma yeri arasında mekansal bir mesafenin oluşmasıdır. Bu durum aile sosyolojisinde konu değişimini beraberinde getirmiştir. Özellikle kadının iş hayatına atılmasıyla beraber aile içinde kadın erkek ilişkileri, rol ve statü tartışması aile sosyolojisinin araştırmaya yöneldiği konular olmuştur.

Sonuç olarak aile sosyolojisi; ailenin sınıf, etnisite, kırsal, kent, sosyal grup gibi sosyolojik kolektiviteleri bağlamında araştırılarak yorumlanmasıdır. Ailenin yapısal, tarihsel ve toplumsal boyutlarıyla toplumsal ilişki içerisinde değerlendirilmesidir. Örneğin aile kentleşme olgusu bağlamında araştırılıyorsa, kentleşmeyi toplumsal bağlam içerisinde değerlendirmek gerekir.

1.2. AİLE TÜRLERİ

Tarihsel ve toplumsal gelişmelere bağlı olarak aile türleri, aile sosyolojisinin önemli konularından birisidir. Çünkü insanlığın ilk gününden bu yana birçok aile türü ortaya çıkmıştır. Bilim, birçok disiplin gibi aileyi de sınıflandırma ihtiyacı hissetmiştir. Birçok sosyal bilimci bu sınıflandırmayı yaparken farklı perspektiften bakmışlardır. Kimi oluşumuna göre, kimi ilişki biçimine göre, kimi işlevine göre, kimi de yönetim biçimi gibi ölçütlerle sınıflandırma yapmışlardır.

1.2.1. Büyüklüğüne Göre Aile

Aile kurumu tarihsel süreç içerisinde giderek küçülme eğilimi göstermektedir. Geniş aile ile çekirdek aile arasındaki ayrım; sahip oldukları farklı toplum tiplerine göre bir sınıflandırmaya tabi tutulmuştur. Genel olarak büyüklüğüne göre yapılan

sınıflandırmada; ailede üye sayısı fazla ise geniş aile, az ise çekirdek aile denilmektedir. Tabi yalnızca üye sayısı ölçüt alınmamaktadır. Üye sayısının yanında işlevleri ve ilişki ağının yoğunluğu da baz alınır. Geniş ve çekirdek aile sınıflandırmasının diğer aile türlerinden farkı, insanlık tarihi boyunca yan yana varlıklarını devam ettirmişlerdir. Yani geniş aile geçmişte, çekirdek aile ise günümüzde devam etmektedir ifadesi doğru değildir.

1.2.1.1. Geniş Aile

Geniş aile; sanayi öncesi toplumlarda ve günümüzde ise tarım toplumunda olan bir aile yapısıdır. Geniş aile, daha çok kırsal alanda yaşayan, geçimini tarımla sağlayan, akrabalık ilişkileri son derece kuvvetli, erkeklerin otorite ve karar almada etkin olduğu, yaşlı erkek ya da erkeklerin aile sorumluluğunu üstlendiği ve geleneklere bağlı bir aile tipi olarak değerlendirilir (DPT, 2001:18).

Geniş ailede, anne-baba, çocuklar, kuzenler, kardeşler, torunlar ve büyük anne- babalar vs. yer alabilmektedir. Aile üyeleri arasında cinsiyete ve aile içindeki statüye göre düzenlenmiş bir hiyerarşi vardır. Aile üyeleri bu hiyerarşik düzene uyarlar, işbirliği ve uyum içerisinde yaşarlar. Toplumsal açıdan da aile, tek merkezci bir yapıdadır. Kararı her zaman en yaşlı erkek üye alır. Ailenin üyeleri ise bu karara uyarlar. Geniş aile, geleneksel toplumlarda görülmektedir dolayısıyla geleneksel toplum yapısı ile özdeşleşmektedir ve tarihsel koşulları, tarımsal üretim tarzı, inanışları aile üzerinde etkili olmuştur.

Aile geniş olunca doğal olarak akrabalık ilişkileri de geniş ve yoğun olmaktadır. Aile içinde kültürel, dini, ekonomik yönden üyeler birbirine yardım etmektedirler. Kısaca geniş aile, üyelere güvence sağlar. Geniş ailelerde korunma, aile üyelerince yapılır. Günümüz toplumu gibi güvenliği sağlayacak herhangi bir emniyet gücü yoktur. Bu nedenle aile, üyelerini hem toplumdan hem de diğer aile üyelerinden koruma işlevi üstlenmiştir. Eşler çalışamayacak duruma gelince, çocukların bakımı veya onların eğitilmesi gibi konular çözülebilecek konulardır.

Duygusallığın yaygın olduğu geleneksel ailede, bireylerin eksiklikleri ve yetkin olmayışları dikkate alınmamıştır (Sayın, 1990:9). Aile önem derecesinde birincidir,

kişiler ikinci planda kalır. Kişinin davranış ve tutumları aile tarafından kontrol edilir. Kişisel tercihlerin önüne “biz” duygusu geçmiştir.

Geleneksel toplumlarda; gelenek, din, dayanışma, tarımsal özellik, aile ve akrabalık bağları, biz duygusu, ortak mülkiyet aileyi belirleyen parametrelerdir. Geleneksel aile tipi, kişinin özgürlüğünü kısıtlamakta ve dolayısıyla toplumsal gelişimini de engellemektedir. Yaşlının gençten, erkeğin kadından daha çok söz hakkı vardır. Genellikle erkekler, tarlalarda ve işyerlerinde çalışırken; kadınlar ev işlerinden sorumludur. Erkek çocuk babaya kız çocuk ise anneye işlerinde yardım eder ve anne babalar rol model alınır. Eş seçiminde de anne ve baba en fazla etkiye sahiptir.

Sanayi öncesi toplumlarda, toplumsal kurumların henüz yaygınlaşmamış olmasından dolayı, geleneksel geniş ailenin birçok fonksiyonu bulunmaktaydı. Üyeler tüm ihtiyaçlarını bir bütün şeklinde gerçekleştirdiği için, devletin toplumsal kurumları aile üzerinde çok da etkili değildi. Hemen hemen bütün üyelerinin katıldığı üretim, ailenin kendi ihtiyaçlarının karşılanması için gerçekleşiyordu. Geleneksel geniş ailede üyeler ekonomik açıdan bağımsız değillerdi. Aile gelirinin, çalışan ve çalışmayan aile üyeleri arasında eşit dağıtılması ve sosyal adaletin olmamasından dolayı üyeler arasında tembelliğe yol açmaktaydı.

1.2.1.2. Çekirdek Aile

Çekirdek aile; anne, baba ve evlenmemiş çocuklardan oluşan bir aile biçimidir. Sanayileşmeyle birlikte oluşan kentin aile yapısı olarak görülür. Aynı zamanda modern toplumların aile tipi olarak da görülebilir (Gökçe, 1991:220). Modern çekirdek aile, gelişmiş toplumlarda özellikle de kentlerde görülür. Sanayileşme ve kentleşme sürecinin doğal bir sonucu olarak oluşmuştur. Üretim, aile içinde gerçekleşen bir olgu olmaktan çıkmıştır. Bu durumda aile, bir tüketim birimine dönüşmüştür.

Sanayi devrimiyle beraber geniş ailenin tam anlamıyla ortadan kalkıp yerine çekirdek ailenin ortaya çıktığını söylemek doğru değildir. Geçmişte de küçük-çekirdek ailenin varlığı söz konusudur. İşte bu bağlamda çekirdek ailenin, daha önce görülmekle birlikte, daha çok modern sanayi toplumlarında egemen olduğu söylenebilir.

Çekirdek aileyi geniş aileden ayıran en önemli özellik; hem birey sayısının hem de fonksiyonlarının geniş aileye oranla daha az olmasıdır. Geniş aile yapısı

içerisinde yer alan yakın akrabalar ve komşuluk ilişkileri, çekirdek ailede etkisi oldukça azalmıştır. Geniş aileye ait; eğitim, dini, yaşlı bakımı, çocuk eğitimi gibi işlevleri ya tamamen ortadan kalkmış ya da etkisi azalarak diğer toplumsal kurumlarca üstlenilmiştir.

Çekirdek aile yapısında, evlenecek olan bireyler kendi eşlerini seçebilmekte ve evlilik için ekonomik bağımsızlıklarını kazanmayı beklemektedirler. Dolayısıyla evlenecek olan bireylerin aileye bağımlı olma yaşı gittikçe uzamaktadır. Çekirdek ailede bireyler sanayi, ticaret, hizmet sektöründe çalışarak geçimlerini sürdürürler. Kaynana, kayınpeder, görümce, eltilerle bir arada oturmak mecburiyeti olmayınca, eşler arasına girmeler ve sürtüşmeler en az seviyededir. Büyüklerle bir arada yaşanmadığı için, eşler ve çocuklar birbirine daha çok sıcak ve yakın davranabilmektedirler. Ailelerini ilgilendiren konularda, birbirleriyle görüş alışverişinde bulunabilir, tartışabilir ve kendilerince en uygun kararı alabilirler. Çünkü geniş ailede, ev içerisinde büyükler varken, eşler birbiriyle rahat bir şekilde konuşamıyor ve kendilerince bir karara varamıyorlardı.

Çekirdek ailede eğitim imkanı, kız ve erkek çocuklarında cinsiyet ayrımı olmaksızın sağlanmaktadır ve kişinin istediği düzeye kadar devam edebilme oranı daha fazladır. Bu nedenle evlenme yaşı, geniş aileye oranla çok daha yüksek olabilmektedir. Doğurganlık oranı, çekirdek ailede kadının çalışma hayatında yer alması nedeniyle düşmekte ve buna bağlı olarak doğurganlık yaşı da yükselmektedir. Bunun bir diğer nedeni de kişinin eğitim hayatının uzun sürmesi ve geç evlenmesinden kaynaklanmaktadır.

1.2.2. Yönetim Biçimine Göre Aile

Yönetim biçimi açısından yapılan sınıflama çok sık kullanılan sınıflandırmalardan birisidir. Bu sınıflandırmanın odak noktası güçtür. Tarihsel süreç içerisinde aile; güç ve yönetiminin dağılımına göre üç gruba ayrılarak değerlendirilir.

1.2.2.1. Anaerkil Aile

Anne hâkimiyetine dayanan, onun çocuk ve yakınlarının teşkil ettiği aileye anaerkil aile denir (Aydın, 1989:196). Anaerkil ailede aile ile ilgili bütün kararları veren kadındır. Aile idaresinde anne veya anne soyundan gelen en yaşlı kadın hâkimdir.

Anaerkil ailede ev kadına ait olup, miras anneden kıza geçer, eşlerin ayrılması halinde de evden ayrılan erkek olur. Dolayısıyla kadının soyu devam ettirmesi ve üretim sürecindeki üstlendiği rol ile birlikte aile, anaerkil aile ismiyle nitelendirilmiştir.

İlk insan topluluklarının ortaya çıkışıyla başlayan anaerkil dönem, tarımla uğraşan, avcı ve toplayıcılıkla geçinen ailelerde görülür. Bu dönemde erkek avcılık ile uğraşırken kadın ise toplayıcılık ile meşgul olmuştur. Ailenin geçimi için gerekli olan gıdaları bulan kadın, üretim sürecinde doğal olarak ilk sırada yer almaktadır. Bu da ailede kadının güç ve yönetim konumunu gösterir.

1.2.2.2. Ataerkil Aile

Anaerkil düzen ve onun getirdiği kadın egemen anlayış, aslında uzun yıllar varlığını sürdürmüş ve ataerkil düzenin hakim olmasına kadar sürdürülebilir bir yaşam tarzı sunmuştur. Fakat avcılık ve toplayıcılık döneminde anaerkil dönemden sonra toprağa yerleşilmesi, yabani hayvanların evcilleştirilmesi ve toprağın ekilip biçilmesiyle artı ürün ortaya çıkmış ve yeni bir döneme geçilmiştir. İnsanların ürettiği ile tükettiği arasındaki fark olan artı ürüne erkeğin el koyması ile birlikte erkek, üretimde birincil rolü kadının elinden almış kadının elindeki gücü kaybetmesine sebep olmuştur.

Üretim araçlarının değişmesiyle ortaya çıkan sanayileşmeyle birlikte özel alan ve kamusal alan ayrımı gerçekleşmiş ve toplumun sosyo ekonomik ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik anne-baba ve çocuklardan oluşan çekirdek aile tipi ortaya çıkmıştır. 1980'lerdeki hızlı dönüşümler, sanayiden hizmet sektörüne kayan bir ekonomik yapıyı ortaya çıkarmıştır. Kadınların hizmet sektörü içerisinde yer edinmeye başlamaları aile içi ilişki biçimlerini, rol ve sorumluluklarını değiştirmiştir.

1.2.2.3. Eşitlikçi Aile

Sanayi devrimiyle birlikte teknolojik ve ekonomik alanlarla sınırlı kalmayan değişim süreci aile kurumunu da etkilemiştir. Kadın ve erkeğin her ikisinin de çalıştığı eşitlikçi ailede, eğitim düzeyinin yükselmesi kadının konumunu değiştirmiş ve kadın-erkek eşitliğine dayalı bir yapıya dönüşmüştür (Zeybekoğlu, 2018:47). Bu dönemde ailede her ne kadar babaerkil aile tipinin ağırlığı hissediliyor olsa da miras, evden ayrılma, yaşanılan mekan gibi konularda eşitlikçi aile tipine doğru evrilmiştir.

Günümüzün çağdaş aile tanımına uyan, yetki ve sorumlulukların eşler arasında eşit olarak paylaşıldığı demokratik bir aile modelidir.

Bununla birlikte kişisel alandaki dönüşümler, bireyin evlilik ve aile kurumunu algılayış biçiminde de önemli değişimleri meydana getirmiştir. Bu değişimler, evlilik ve aileye yönelik alternatif yaşam biçimlerini ve yeni evlilik türlerini ortaya çıkarmıştır. Aile içi ilişkilerden iş hayatına kadar hemen hemen her alanda birçok görev ve sorumluluk alanları bu toplumsal dönüşümlerle birlikte yeniden şekillenmiştir.

1.2.3. Yerleşim Yerine Göre Aile

Aile, bulunduğu coğrafi şartlardan dolayı bazı özellikler kazanır. Ailenin bulunduğu bölgeye göre insan ilişkileri, sosyo-ekonomik yapı, akrabalık bağı, eğitim özellikleri vs. farklılık gösterir. Bu farklılığın sonucu olarak da aile değişik unsurlara sahip olur. Yerleşim yerlerine göre aile biçimleri; gecekondü ailesi, köy ailesi, kasaba ailesi ve kent ailesi olarak sınıflandırılır.

1.2.3.1. Gecekondü Ailesi

Türkiye’de 1950’li yıllarda başlayan özellikle kırsal kesimin nüfusunun; toprağın verimsizleşmesi, makineli tarıma geçilmesi, işgücü fazlalığının doğması, nüfus yoğunluğu ile birlikte hane başına düşen toprağın azalması, sağlık, eğitim sorunları gibi itici nedenlerle, bunun yanı sıra kentin sosyal, ekonomik, eğitim, sağlık vb. çekici nedenleriyle büyük kentlere göç etmesiyle birlikte kentlerin çoğunlukla kenar mahallelerinde oluşan aile biçimidir (Kocacık, 1990:271).

Kendine özgü bir yaşam biçimi geliştiren gecekondü ailesi, köy ile kent arasında geçiş işlevi görür. Bir yandan kent ailesinin belli başlı maddi ve manevi yaşam biçimi ve alışkanlıklarını benimserken, öte yandan kırsal değer ve alışkanlıklardan bazılarını da birkaç nesil boyunca koruyan bir yapıya sahiptir. Kırsal hayatın itici güçleriyle ve kentin çekici, refah hayat koşulları, gecekondü ailesinin köye geri dönmesini engellemiştir.

Gecekondü ailesi, çekirdek aile biçiminde olmasına rağmen, geleneksel aile yapısının özelliklerini taşırlar ve aile köyden ekonomik anlamda destek alır. Bundan dolayı gecekondü ailesi kente yerleşmesine rağmen, köyden kopmadığı için genellikle

köy ailesinin özelliklerini taşırlar. Genelde erkek önce şehre gelip iş bulduktan sonra ailesini yanına alır. Ailede babanın denetimi güçlüdür.

1.2.3.2. Köy Ailesi

Genelde kırsal yerleşim birimlerinde yaşayan aile yapıları, geniş aile şeklinde oluşmaktadır (Görmez, 1991:459–491). Ailede fert ve çocuk sayısı fazladır. Aile kırsal yerleşim yerlerinde kendine yeten bir müessesedir. Çok çocukluluk ailenin bu yapısından doğmaktadır. Kırsal yerleşim yerlerinde üretimi arttırmanın yolu insandır (Güven, 1996:241).

Köylerde görülen geniş aile tipi en katı şeklinde düşünüldüğünde, bu ailede hane reisi baba, yönetim gücüne sahiptir. İsteklerinin hemen ve sonsuz bir şekilde yerine getirilmesini ister. Bu ailede, kadının yeri her zaman erkekten sonra gelir. Yolda dahi yürürken erkeğin önde, kadının arkada yürüdüğünü görmek mümkündür. Topluluk içinde eli sıkılan her zaman başta erkektir. Bu ailelerde cinsiyete göre bir iş bölümü hakimdir. Kadınlar genellikle ev işleriyle uğraşmak, yemek yapmak, çamaşır ve bulaşık yıkamak, bağ bahçe işleriyle ilgilenmek ve çocukların bakımıyla uğraşırken, erkekler ise eve gelir getirmekle yükümlü tutulmaktadırlar.

Köy ailesinde kadının eğitim olanakları sınırlıdır. Kız çocukları mirastan erkek çocuklarıyla eşit ölçütlerde yararlandırılmamaktadır. Evlenecek kişilerin eş seçiminde özellikle kız çocuğunun kiminle evleneceğine karar verilmesinde ebeveynlerin büyük oranda etkisi vardır. Evlenmelerin büyük çoğunluğu köy ve çevresinden olmaktadır. Yeni evlenen çiftler daha çok erkeğin babasının evinde otururlar. Dolayısıyla köy aileleri, geniş ailelerdir.

Köy ailelerinde erkekler için akrabalık ilişkisi, kadınlar içinde komşuluk ilişkisi önemlidir. Bu ailelerde temel gelir kaynağı tarım ve hayvancılıktır. Aile, çoğu zaman tüm aile üyelerinin birlikte çalışıp birlikte ürettikleri ekonomik bir birimdir. Sosyal yapı itibarıyla de daha statik bir durumdadır. Dayanışma ve sosyal denetim açısından daha güçlü bir yapıya sahiptir.

1.2.3.3. Kasaba Ailesi

Türkiye’de kasaba olgusu, köy ile kent arasında değerlendirilir. Köy nüfusunun artmasıyla, nüfusun arttığı yerleşim yerleri çevresindeki köyler için kasaba, farklı özellikler taşımaktadır. Köylerden belli özellikler itibariyle farklılaşan kasaba, kentlerden de belli noktalarda farklılaşmaktadır.

Kasaba ailesinin temel özelliklerini şöyle ifade etmek de mümkündür: kasaba aileleri, kendi tüketimlerine yetecek kadar sınırlı üretim yaparlar. Çoğunlukla çekirdek aile biçimindedirler. Evlenme yaşı kız çocukları için 19-21, erkek çocuklar için 22-25 yaşları arasındadır. Başlık parası geleneği çok yaygın değildir. Dayanışma sadece aileler arasında görülür ve genelde zayıflamıştır. Değerlerde değişmelere karşın, dini tutum ve inançlar kuvvetlidir (Kocacık, 1990:15).

1.2.3.4. Kent Ailesi

Kent ailesi, tarımdan uzak işçi, bürokrat ya da küçük ve büyük serbest meslek sahiplerinin oluşturduğu bir aile biçimidir. Kenti köy ve kasabalardan ayıran da işgücü biçiminin tarıma dayalı değil, sanayi ve hizmet gibi tarım dışı etkinliklere dayalı olmasıdır (Ozankaya, 1984:291-304).

Kent aileleri genelde çekirdek ailelerdir. Kent ailesinin görevleri köy ve kasaba ailesine oranla azalmaktadır. Kent ailesi, artık bir üretim birimi veya ekonomik işletme değildir. Aile üyelerinin çalışma yeri, evin dışında ve uzağındadır. Kentsel ailenin gelecek için beklentileri yüksek olduğundan bu durum kadının da çalışmasını zorunlu hale getirmektedir. Eşlerin birlikte çalışması her ne kadar çocuk açısından bazı sorunlar yaratsa da kadınlar genelde çalışmayı tercih etmektedirler.

Büyük kentlerdeki ortalama evlenme yaşı erkek için 28, kadın için 24’tür. Kentlerde bir iş edinmek için genellikle gerekli olan uzun öğrenim yılları, evlenme yaşının yüksek oluşunun nedenlerinden biridir. Başlık parası geleneği kentlerde pek görülmez. Nişan töreni kız ailesinin, düğün töreni erkek ailesinin sorumluluğu altındadır. Yeni evlenen gençler yaşlı kuşaklar tarafından desteklenir (Kongar, 2005:594). Eş seçiminde aile bireylerinin ve akrabaların etkisi azalmıştır. Bireylerin birbirleriyle tanışarak evlenmesi daha sık görülür.

Komşuluk ve akrabalık bağlarının zayıflaması ile birlikte aile, gereksinimlerini kurumlar yoluyla karşılar. Toplumsal sigorta, işsizlik, sağlık sigortaları, burslar, çeşitli krediler yoluyla gereksinimler karşılanır. Aile yakınlarının ve akrabalarının birbirleri üzerindeki sosyal denetimleri köy ailesine oranla oldukça zayıftır.

1.2.4. Sanayi Sonrası Toplumlarda Aile

1973 yılında Daniel Bell'in bilgisayar teknolojisini kullanarak bilgi üretme anlamına gelen "sanayi sonrası" terimi, yeni bir toplumsal sürecin haberciliğini yapmaktaydı. Sanayi toplumlarında üretimin merkezini fabrikalar ve mal üreten makineler oluştururken sanayi sonrası dönemde üretim; bilgisayar ve bilgiyi üreten, geliştiren, koruyan ve pratiğe taşıyan elektronik araçlarla mümkün olmaktadır (Macionis, 2012:93).

Tarım toplumu olarak da adlandırılan sanayi öncesi toplumlarda var olan aile tipi geleneksel geniş aile iken, sanayi devrimiyle birlikte sanayi öncesi toplum yapısından sanayi toplumuna geçilmiştir. Bu süreçle birlikte aile yapısı da dönüşüme uğramış, aile kurumu küçülmüş ve çekirdek aile yapısı ortaya çıkmıştır. Geleneksel geniş ailenin işlevlerinin bazıları, çekirdek aileye geçişle birlikte başka kurumlara da devredilmiştir.

1980'lerdeki hızlı dönüşümler sanayiden hizmet sektörüne kayan bir ekonomik yapıyı ortaya çıkarmıştır. Kadınların hizmet sektöründe daha fazla yer alması aile içi ilişki biçimlerini de değiştirmiştir. Aile içi ilişkilerde eşitlik ön plana çıkmaya başlamıştır. Bununla birlikte kişisel alandaki dönüşümler bireyin evlilik ve aile kurumunu algılayış biçiminde önemli değişimler yaratmıştır. Bu da evlilik ve aileye yönelik alternatif yaşam biçimlerinin ve yeni aile türlerinin ortaya çıkmasına neden olmuştur (Köse, 2018:16).

1.2.4.1. Çözülen Aile

Çözülen Aile, endüstrileşen modern toplumlarda ailenin yok olduğunu savunan görüşün ileri sürdüğü bir kavramdır (Ogburn, 1953:74-76 Akt. Kongar, 1972:22). Bu tip ailenin tek fonksiyonu sadece eşler arası ilişkilerinin çok zayıf bir şekilde düzenlenmesidir (Litwak, 1965:291 Akt. Kongar, 1972:22).

William Fielding Ogburn'un tanımladığı çözölen aile, endüstrileşen modern toplumların ürünü olan hatta bir anlamda yok olmaya yüz tutmuş bir aile tipi olarak göröölür. Böyle bir kavramın ortaya atılmasının nedeni, aileyi oluşturan eşler arasındaki bağların çok zayıf bir şekilde sürüyor olmasıdır (Aslan, 2001:105). Çözölen aile, modernleşme sürecini tamamlamış sanayi sonrası toplumsal yapılarda ortaya çıkmakta olan bir aile türüdür. Bu özelliğı nedeni ile çözölen aile modeli, ailenin zaman içinde ortadan kalkması için gereken sürecin bir parçası olarak görölmektedir.

Modern toplum düzeninde ailenin üreme ve psikolojik boyutunun dışında bir işlevi olmadığı görüşü doğrultusunda, modern-ötesi bir toplumsal yapılanmada belirli bir süre sonra çocuk sahibi olmak için evlilik kurumuna ve dolayısıyla aileye gereksinim kalmayacaktır. İlişkilerin özgürce yaşanabildiğı bir toplumda da evlilik ve aile kurumu tüm fonksiyonlarını yitirmiş olacaktır. Parçalanmış veya tamamlanmamış aile bunun örneklerini oluşturmaktadır.

1.2.4.2. Parçalanmış Aile

Parçalanmış aile, çekirdek aile üyelerinin birisinin sonradan ölmesi ya da bir yere gitmesi sonucu ortaya çıkan bir aile tipidir (Pollak, 1964:321 Akt. Kongar, 1972:22-23). Yurdumuzda özellikle dış göç ile birlikte parçalanmış aile sayısının arttığı da bilinmektedir. Parçalanmış aile tek ebeveynli bir aile türüdür.

18. Yüzyılın sonunda başlayan ve 19. Yüzyılda hız kazanan sosyal ve ekonomik değışim sürecinin aile yapısı ve ilişkileri üzerine ne gibi etkilerde bulunduğunu inceleyen E. Thomas Fricke ve Arland Thornton parçalanmış aile yapısının modernleşme sürecinin ekonomik boyutunu oluşturan sanayileşme ve yeni üretim ilişkilerinin bir sonucu olduğunu ileri sürmektedirler. Çünkü sanayileşmenin getirdiğı teknik işbölümü ve mesleki farklılaşma, makineleşme ve seri üretimdeki hızlı gelişmelere rağmen, işgücü gereksinimini ortaya çıkartmıştır. Bu durum kadının eğitim seviyesinin zorunlu olarak yükselmesini bir zorunluluk durumuna getirirken, buna bağlı olarak kadının sosyo-ekonomik statüsünde değışimler meydana getirmiştir. Sonuç olarak kadının mesleki statüsü, geniş akraba ilişkilerine ve evin erkeğine olan ekonomik bağımlılık ilişkilerine son vermiştir (Thornton ve Fricke; 1987:746-749).

1.2.4.3. Tamamlanmamış Aile

Tamamlanmamış aile, çekirdek ailenin hiçbir zaman kurulmamış halidir; gayrimeşru çocuklarla annelerinden meydana gelir (Pollak, 1964:321 Akt. Kongar, 1972:23). Yani tamamlanmamış aile genellikle gayri meşru bir ilişki sonucunda meydana gelen çocuk ve annenin, parçalanmış aile ise yasal birlikteliğin herhangi bir nedenle bozulmuş olduğu ve eşlerden birinin çocukla yaşadığı aile türüdür.

Toplum tarafından genelde resmi nikâh ile bağlı olan bireyler aile olarak sayılmaktadır. Oysa onaylanma zorunluluğu olmayan, yalnız yaşayan bireyler, beraber yaşayan çiftlerin ya da ölüm, ayrılıklar sonucu ebeveynlerden yalnızca biriyle yaşayan çocuklu aileler tamamlanmamış aile olarak kabul edilmektedir.

1.2.5. Ailenin Değişen Biçimleri

Ailenin Batı toplumlarında yaşadığı büyük değişimler sonucu ortaya çıkan yeni aile türlerinden bir sınıflandırma ise ailenin değişen biçimleridir. Modern toplumda kabul edilen geniş ve çekirdek aile tipleri yerini artık yeni aile türlerine bırakır. Geleneksel geniş ailenin değişmesi, modern çekirdek aile yapısını doğurduğu gibi; çekirdek ailenin değişmesi ya da çözülmesi de yeni aile türlerinin doğmasına sebep olmuştur. Bu yeni aile türleri ise ailenin genel tanımlarını kökten değiştirmiştir.

1.2.5.1. Tek Ebeveynli Aile

Tek ebeveynli aile, ebeveynlerden birinin çoğu zaman annenin, çocuğun bakımı ve sorumluluğunu tek başına üstlendiği aile biçimidir. Boşanma, eşlerden birinin ölümü veya tercih sonucunda oluşabilen tek ebeveynli ailelerin diğer aile biçimlerinden farklı sorunları bulunmaktadır. Toplumsal değişim sürecinde günlük yaşamda ve ailede meydana gelen değişimler sonucunda tek ebeveynli ailelerin oranında da artış yaşanmıştır (Demir, 2017:1).

Günümüz toplumlarında hızla yaygınlaşan yeni bir aile türü olarak tek ebeveynli aileler karşımıza çıkmaktadır. Artan boşanma oranları, eşlerden birinin ölümü, gün geçtikçe artan evlilik dışı birliktelikler ve bu birlikteliklerden doğan çocuklar, evliliğin vermiş olduğu sorumluluklardan kaçma isteği gibi sebepler, tek ebeveynli aileleri meydana getiren etkenlerdir. Tek ebeveynli ailelerin birçoğu

ekonomik güvensizliğin yanı sıra toplumsal onaylanmazlıkla da karşılaşmaktadırlar. Ancak günümüzde geçmişe oranla bu toplumsal onaylanmazlık etkisi azalmıştır.

1.2.5.2. Üvey Aile

Üvey aile, boşanma ve sonrasındaki yeniden evlenmelerin oluşturduğu bir aile türüdür. Boşanmış bir eş yeniden evlendiğinde önceki evlilikten gelen çocuklarını da beraberinde getirmekte ve yeni çocukları ile birlikte “yeni geniş aile” yapısını meydana getirmektedir. Bu aile, Önal Sayın’ın “eklemlı aile” ve Anthony Giddens’in “üvey aile” ifadelerine karşılık gelmektedir. Üvey aile, yetişkinlerden en az birinin daha önceki bir evlilikten ya da ilişkiden çocuklarının olduğu bir aile türüdür (Giddens, 2008:273).

Boşanma oranlarının artmasıyla gerçekleşen yeniden evlenmeler ve gelişen aileler, özellikle çocuklar açısından sorun yaratabilmektedir. Çocuklar yeni geniş aile ortamı içinde ortaya çıkan yeni rol ve ilişkileri benimsemekte güçlük çekebilmekte ve sorun yaşayabilmektedir. Burada üvey anne veya üvey baba söz konusudur. Çocuklar için kan bağı olmayan kişi, çocuk tarafından üvey anne veya üvey baba olarak adlandırılır. Aynı şekilde aileye katılan çocuk da ebeveynlerden biri tarafından üvey çocuk olarak adlandırılır.

1.2.5.3. Eşcinsel Birliktelikler

Eşcinsel kavramı, aynı cinsten olan kişilerle cinsel birliktelik yaşayan veya aynı cinse eğilim duyan kişileri anlatmak için kullanılmaktadır. Erkek eşcinsellere “gay”, kadın eşcinsellere de “lezbiyen” denmektedir. Tarihsel olarak bütün toplumlarda kadınların kadınlarla, erkeklerin de erkeklerle cinsel ilişkiye girme olasılıklarının, belgelenmemiş olmasına rağmen; yüksek olduğu belirtilmektedir (Marshall, 1999: 306).

Aynı cinsten çiftler hala nispeten nadir görülmekle birlikte daha da yaygın hale geliyorlar ancak çocuk sahibi olan eşcinsel çiftler çoğunlukla lezbiyenlerden oluşmaktadır. (Browne, 2005:262). Evliliğin hem geleneksel hem de modern tanımları eşcinsel birliktelikleri dışlamaktadır (Marshall, 1999: 223).

1989 yılında Danimarka, eşcinsel çiftlerin evliliğinin lehine kayıtlı ortaklıklara izin veren ilk ülke olmuştur. Bu değişim eşcinsel çiftler için sosyal meşruiyeti genişletmiş ve miras, vergilendirme ve ortak mülkiyet sahipliğinde eşit avantajlar

sağlamıştır. Bu tarihten sonra Norveç 1993'te, İsveç 1994'te, İzlanda 1996'da, Finlandiya 2001'de, İngiltere 2004'de ve Avustralya 2008'de onu takip etmiştir. Ancak sadece beş ülke eşcinsel çiftlerin evliliğine izin vermiştir: Hollanda 2001'de, Belçika 2003'te, Kanada ve İspanya 2005'te ve Güney Afrika 2006'da. ABD'de ise Massachusetts 2004 yılında eşcinsel evliliği yasallaştıran ilk eyalet olmuştur (Macionis, 2012:478-479).

1.2.5.4. Birlikte Yaşama

Birlikte yaşama, evli olmayan çift tarafından bir evin paylaşılmasıdır (Macionis, 2012:478). Evlilik ve aile kurumuna alternatif bir yaşam biçimi olarak evlenmeden birlikte yaşayanların sayısı her geçen gün artmaktadır. Boşanma oranlarının artması ve evliliğin sorumluluğundan kaçma gibi nedenlerle çiftler evlilikten kaçınmakta ve geçmişe oranla daha fazla oranda birlikte yaşamayı tercih etmektedirler. Bu artışta, evlenmeden birlikte yaşamanın ayıp ve yanlış olduğuna ilişkin algının giderek azalmasının da etkisi vardır.

Birlikte yaşayanların büyük oranı gençlerden, hiç evlenmeyenlerden ve boşananlardan oluşmaktadır. Çoğu birlikte yaşama ilişkileri kısa süreli olmaktadır. Birlikte yaşama, çoğunlukla evlilik öncesi dönemi kapsamaktadır. Artık gitgide daha fazla çift, evliliğe bir seçenek olarak birlikte yaşamayı tercih etmektedir (Canatan ve Yıldırım, 2016:80).

Batı dışı toplumların, Batı toplumlarının aile modellerini, politikalarını ya da alternatiflerini kendi toplumsal yapısında aramak ya da uygulamak çabasına girmesi ciddi sorunlara yol açabilir. Her toplum, kendi iç dinamikleriyle aile gerçekliklerine bakmak zorundadır.

1.2.5.5. Değişikliğe Uğramış Geniş Aile

Birleşik Devletler gibi modern toplumlarda insanlar sıklıkla ailece bir araya gelmekte, akrabaları ile düzenli olarak telefonda görüşmekte ve birbirlerine çeşitli hizmet destekleri sağlamaktadırlar. Çekirdek aileler arasındaki bu davranış örüntüsünü, Eugene Litvak “değişikliğe uğramış geniş aile” terimi ile adlandırmaktadır (Aydın, 1989:27).

Kuşaklar arası bağların muhafaza edildiği, fakat değişikliğe uğradığı için çoğunlukla kuşakların aynı hanede yaşamadığı, daha çok değişikliğe uğradığı için de her şeyi birlikte yapan bir grup gibi davranmayan geniş ailedir. Değişikliğe uğramış geniş aileyi oluşturan akraba çekirdek aileler çoğunlukla birbirlerine yakın yaşarlar, coğrafi yakınlık şart değildir ve aralarında uzak mesafelerle birbirlerinden ayrılmış olsalar bile bağlar muhafaza edilir. Geleneksel geniş ailenin aksine değişikliğe uğramış geniş aileler mesleki ilerlemeyi sağlayacak fırsatlar aramak için özgürce bir başka coğrafi yere taşınabilirler. Batı toplumlarında değişikliğe uğramış çekirdek aile yapısındaki dikkate değer bir değişme, kuşaklar arasında aynı evi paylaşma eğiliminin giderek azalmasıdır (Cheal, 2008:119).

Eugene Litwak, Batı sanayileşmesinin ortaya çıktığı zamanlar için geçerli olduğu gerekçesiyle Talcott Parsons'ın geniş aile tanımını o döneme mahsus saymakta ve “klasik” olarak nitelendirmektedir. Litwak'ın en temel eleştirisi geniş ailenin 19. Yüzyıla göre yapılan tanımdan çok farklı nitelikler kazandığı yönündedir (Litwak, 1965:2). Bu aile tipi coğrafi ayrılık sebebiyle geniş aileden, aktif hizmet alışverişi sebebiyle çekirdek aileden ayrılmaktadır.

Bu tip aile yapısı şu özelliklerden dolayı “klasik geniş” aile yapısından ayrılır: coğrafi yakınlık, mesleki iştirak ya da hamilik gerektirmez, dahası hiyerarşik bir otorite yapısı da yoktur. Diğer taraftan izole olmuş çekirdek aileden de farklıdır, çünkü çekirdek aile yapısına ciddi ve sürekli olan bir desteği mevcuttur. Değişikliğe uğramış geniş aile yapısı, birbirine eşit düzeyde bulunan bir dizi çekirdek aileden oluşmaktadır. Bu birliktelik geniş aile bağlarının, nihai değer bağlamında önemini vurgular niteliktedir (Litwak, 1965:2-3).

Aileye değişen biçimleri olarak adlandırdığımız oluşumlar, elbette ki yukarıda belirttiklerimizle sınırlı değildir. Günümüzde ve gelecekte farklı toplumlardaki alternatif aile oluşumlarından bahsetmemiz mümkün olabilir.

1.3. AİLENİN İŞLEVLERİ

Aile, ilkel toplumlardan günümüz modern toplumlarına kadar toplumsal yapı içerisinde önemli fonksiyonlar üstlenmiş sosyal bir kurumdur. Geleneksel toplumlarda ailenin fonksiyonları çok geniş bir alanı kapsarken, sanayileşme ve kentleşme süreciyle

birlikte hemen hemen bütün toplumlarda aile kurumunun sahip olduğu kabul edilen fonksiyonları önemli değişim ve dönüşüme uğramıştır. Hatta bu fonksiyonların önemli bir kısmını, başka kurumlara devretmiştir. Bu tarz yaklaşımların yanında ailenin fonksiyonlarını kaybetmediğı ve kurum olarak ailenin vazgeçilmez olduğunu savunan yaklaşımlar da vardır.

Bir ülkede sosyal yapı, sosyal kurallar, gelenek ve görenekler ve kültürel değerler dikkate alındığında her toplumun birbirinden farklı, o topluma göre değişen özelliklerinin ve buna bağlı olarak da işlevlerinin olacağı sosyal bir gerçekliktir. Ailenin tarihsel gelişimine baktığımızda çeşitli faktörlerden dolayı ailenin yapısında ve işlevlerinde değişiklikler olmuştur. Bu faktörlerin en önemlilerinden bir tanesi de sanayileşmedir. Günümüzde uzmanlaşmış kurumlarca karşılanan ihtiyaçlar, daha eski toplumlarda aile tarafından karşılanmaktaydı. Buradan sanayileşme ile birlikte ailenin işlevlerinde bir azalmanın olduğunu açıkça görebilmekteyiz.

1.3.1. Biyolojik İşlevi

Ailenin en önemli işlevlerinden biri, insan neslinin devamlılığını sağlamaktır. Evlilik, eşlerin cinsel ilişkilerini meşrulaştırırken; aile ise ebeveynler ile çocukların birbirlerine karşı görev ve sorumluluklarını düzenlemektedir. Çocuk yapma, toplumsal bir onay ile aileye verilmiştir. Ailenin biyolojik işlevi tüm aile türleri için geçerlidir. Fakat yaşanan hızlı toplumsal değişim ve dönüşümler sonucunda meydana gelen ailenin değişen biçimleri ve yeni yaşam tarzları içerisinde, üremenin hiç olmadığı ya da minimum seviyede gerçekleştirildiğı aile modelleri de mevcuttur. Örnek olarak, kadından alınan yumurta ile erkekten alınan spermin insan vücudu dışında, suni bir ortamda birleştirilerek bunların başka bir kadının vücuduna nakledilmesi olayı verilebilir.

Her toplumda düzen oluşturan, sosyal denetimi sağlayan değerler ve normlar vardır. Toplumda nikâhsız çiftlerin bir arada yaşaması kültürel değer ve normlarla uyuşmamaktadır. Aile, nikâh akdi ile cinsel ihtiyaçları karşılamakta, çiftlerin birlikteliğini meşrulaştırmaktadır (Bilgili, 1993:8).

1.3.2. Psikolojik İşlevi

Birincil, samimi ve duygusal ilişkilerin en yoğun yaşandığı mekan, aile ortamıdır. Bu ilişkiler aile bireyleri arasındaki bağlılığı ve biz duygusunu güçlendirerek, aile bireylerinin psikolojik doyuma ulaşmalarını sağlar.

Ailenin kendi üyelerine sağladığı psikolojik destek ve sevgi ihtiyacı, aile bireylerinin yalnızlık duygusundan kurtulmalarına ve güçlü bir morale sahip olmalarını sağlar. Günümüz çekirdek ailesinde, ebeveynlerin dışarıda çalışmasıyla birlikte, çocuklar ebeveynlerinden ayrı kalarak onların sevgisinden yoksun kalmaktadır. Dolayısıyla ailenin psikolojik işlevi, sanayi toplumuna geçişle birlikte çekirdek ailede ortaya çıkan stres, yorgunluk, moral bozukluğu gibi sorunların giderilmesinde, diğer bütün işlevlerinden daha büyük bir öneme sahiptir.

1.3.3. Sosyolojik İşlevi

Toplumsallaşma, bir kimsenin içinde birtakım işlevleri olabileceği belirli bir toplum ya da toplumsal grubun tarzlarını öğrenme sürecidir. Bu süreç doğuştan başlayarak tüm yaşam boyunca süren uzun bir dönemi kapsar. Bu süreç aracılığıyla birey, bir kişilik kazanmaktadır. Başka bir deyişle toplumsallaşma, belirli bir toplumun davranış kalıplarını kişiliğine mal ederek o topluma ait bir birey durumuna geliş olayıdır (Kara, 2006:31).

Toplumsallaşma asla tek yönlü iletişimle sağlanamamaktadır. Ailede ebeveynler ve çocuklar karşılıklı alışverişli bir iletişim çerçevesi oluşturmaktadır. Bu tarz iletişimsel ortamda çocuk kendine uygun olan rol ve davranışları seçer ve benimser. Bu noktada ebeveynlere çocuğun toplumsallaşması sürecinde çok fazla görev düşmektedir.

Toplumsallaşmanın en yoğun yaşandığı aile içi iletişim ve etkileşim sürecinden sonra çocuk için toplumsallaşma süreci okul ve arkadaş grubunda devam etmektedir. Okul çağı başladığında önemli ölçüde ailenin görevini okul alır ve öğretmenler bu dönemde çocuk üzerinde zaman zaman ebeveynlerden daha çok etki bırakırlar (Aslan ve Cansever, 2007:117)

Çocuk sahibi olmak, sosyal koruyuculuk veya emeklilik sistemi olmayan toplumlarda yaşlılık için güvence olarak görülmektedir. Sanayi toplumlarında çocuğun

yetiŖme ortamı oldukça farklılaŖmıŖtır. Eğitim ve sağlık kurumları çocuğu aile ortamından büyük ölçüde koparmıŖtır. ocuk artık, ikincil iliŖkilerin yürütüldüğü kurumlar tarafından bütün zamanları planlanarak yetiŖtirilmeye baŖlanmıŖtır. Sanayi sonrası toplumlarda ise ailenin bazı iŖlevlerini farklı sosyal kurumlara devrettiği olmuŖtur. Fakat bu sosyal kurumlar hiçbir zaman tam olarak ailenin yerini tutamamıŖ, yalnızca aileye destek olan kurumlar olmuŖlardır.

1.3.4. Eğitim İŖlevi

Sosyal bir varlık olan insan, yaŖamını devam ettirebilmek için belli bir eğitim sürecinden geçmek zorundadır. Bu eğitim süreci, bir yandan bireyin toplumsallaŖmasını sağlarken öbür yandan sosyal hayata uyum sağlamasını kolaylaŖtıracak toplumsal yapının normlarını, değerlerini, gelenek ve göreneklerini öğrenmesini sağlar. Ailenin eğitim iŖlevini yerine getirebilmesinde aile büyükleri ve ebeveynlerin birlikte ya da ayrı olma durumları, annenin alıŖması, ailenin ekonomik durumu gibi etkenler büyük ölçüde önemlidir.

Sanayi ncesi toplumlarda ve kırsal bölgelerde görülen geleneksel geniŖ aile yapısı içerisinde aile büyüklerinin çocukların eğitilmesinde önemli payı bulunmaktadır. Moderniteyle birlikte geliŖen çekirdek aileye geiŖle birlikte eğitim kurumları, ailenin bu fonksiyonunu büyük ölçüde üstlenerek ailenin yükünü hafifletmiŖtir. ocuğu rgn eğitimini, büyük ölçüde devlet stlenmiŖtir. Çocukların okula baŖlangı yaŖı dŖerken, okul bitiŖ yaŖı ise giderek yükselmektedir. Günümüz modern ailesi geleneksel aileye oranla eğitime oldukça önem vermiŖtir.

Diğer taraftan ailenin eğitim iŖlevleri kapsamına

- Üyelerin dini eğitimleri
- Dinsel pratiklerin organizasyonu
- Aileye özgü unsurlar da girmektedir (Gr, Kurt, 2011:36).

Dini ve ahlaki değer ve alıŖkanlıkların ilk verildiği yer, aile ortamıdır. Aile büyükleri dini değerleri nesilden nesile aktarmak ve öğrettikleri dinsel eğitimin aile bireyleri tarafından uygulanıp uygulanmadığını kontrol etmekle de yükümlüdür. Modern toplumlarda hem dini eğitim belirli bürokratik örgütlere devredilmiŖ hem de aileler ihtiyaç duyduklarında bu iŖlevlerini yerine getirmeye devam etmiŖlerdir.

Aile kendi üyelerine birlikte eğlenme ve dinlenme imkanı sunmak gibi bir işleve de sahiptir (Sayın, 1990:8). “Boş zaman” modern toplumlara ait bir kavramdır. Dolayısıyla modern toplumlarda boş zamanın değerlendirilmesi işlevi önemli bir yer tutmaktadır. Oysa geleneksel toplumda boş zamanı dolduracak bir zaman dilimi yoktur. Eğlenme ve dinlenme zaten günlük hayatın bir parçasıdır (Canatan ve Yıldırım, 2016:88). Fakat bir takım teknolojik gelişmeler ailenin birlikte vakit geçirme ve değerlendirme şeklini değiştirmiştir. Örneğin; TV ve telefonların icat edilmesinden önce akşam vakti evde oturulup beraber muhabbet edilirdi. Kitle iletişim araçlarının yaygınlaşmasıyla birlikte hep birlikte muhabbet edilen aile ortamı azalmıştır. Ailedeki bireyler bir arada olsalar bile aynı ortamı paylaşmak yerine odalarına çekilmeyi tercih etmektedirler.

1.3.5. Kültürel İşlevi

Kültür ile ilgili en genel tanım Taylor tarafından yapılmıştır. Taylor’a göre kültür; bir toplumun üyesi olarak insanoğlunun kazandığı sanat, gelenek-görenek ve benzeri yetenek, beceri ve alışkanlıkları içine alan karmaşık bir bütündür. Kültür, bir toplumun üyesi olan insanın kazandığı yetenek ve alışkanlıklar gibi kültürel içeriğin karmaşık bir bütünüdür (Güvenç, 1985:22-24). Taylor’ın kültür tanımı bilgi, inanç, sanat, ahlak ve gelenekler olarak öğrenilmiş; uygarlık ile iç içe bir kavramdır. Bu kavram, insanın eğitimle kazandığı kültürel içeriktir (Güvenç, 1985: 112).

Kültür günlük hayatın birçok aktivesini şekillendiren bir faktördür. Dini hayattan ahlaka, ekonomiden sosyal hayata, yemekten kişisel tercihlere kadar uzanmaktadır. Birey, kültürü sosyalleşme aşamasında edinir ve toplumsal hayattaki tutum ve davranışlarını şekillendirir.

Ailenin kültürel işlevleri; çocuğa ana dilini öğretmek, günlük hayatta kullanacağı temel bilgi ve becerilerini kazandırmak, bulunduğu toplumsal yapıya göre belirli dini, ahlaki, örfi değer ve davranış biçimlerini kazanmasını sağlamaktadır. “Ağaç yaş iken eğilir” atasözümüz ailenin bu işlevini açıklamaktadır.

Bir diğer yönüyle kültür, geçmişten günümüze, günümüzden de geleceğe uzanan bir köprü gibidir. Bu köprünün başında da aile kurumu yer alır. Birey aile içerisinde teorik olarak toplumun kültürel değerlerini öğrenir ve pratikte de bunu sosyal

yaşamında uygular. Şayet birey belli bir tarzda tutum ve davranış sergiliyorsa bu durum bireyin içinde bulunduğu kültürün bir yansımasıdır. Çünkü kültür genetik değildir, bulunduğu toplumsal yapıda kazanılır.

1.3.6. Ekonomik İşlevi

İnsanlığın başlangıcından bu yana aile, birçok işleve sahiptir. Dini, kültürel, ekonomik, sosyal, siyasal, hemen hemen tüm toplumsal görevler aileye aittir. Zamanla ailenin bu işlevleri farklı bürokratik örgütlere devredilmiş ya da paylaşılmıştır. Örneğin ailenin dini işlevi farklı kurumlarda yetişmiş din adamlarına devredilmiş, ekonomik üretim aileden kopup farklı mecralarda devam etmiştir. Böylece aile yalnızca neslin devamını sağlayan biyolojik işlevini ve eşlerin psikolojik tatminini sağlayan işlevini yerine getirebilecek bir kuruma dönüşmüştür. Bunun sebebini de tarihsel akış ve toplumsal yaşamın kendi doğasında aramak gerekir.

Sanayi öncesi toplumlardaki geleneksel ailelerde, aile aynı zamanda ekonomik bir üretim birimidir. Sanayileşme, köyden kente göç, kentleşme ve kadının iş hayatına atılmasıyla birlikte, ailenin ekonomik üretim işlevini ekonomi kurumuna devretmesine sebep olmuştur. Ekonomi kurumu, kısaca toplumun maddi ihtiyaçlarını karşılamaktır. Ekonomi gündelik hayatı belirlediğinden dolayı toplumların gelişmişlik düzeyleri, ekonomik güçlerine bağlıdır.

Geleneksel toplumlarda; üretim aile içerisinde gerçekleşir, iş ve aile yaşantısı da birbirleri ile iç içe geçmiş olduğundan, aile bireyleri birlikte daha fazla zaman geçirirlerdi. Modernleşen günümüz toplumlarının çekirdek ailesinde ise iş ve aile sınırları birbirlerinden kesin olarak ayrıldığı için aile bireylerinin beraber geçirdikleri zaman dilimi de oldukça kısalmıştır.

Sanayileşmeyle birlikte toplumsal yapıda meydana gelen köklü değişimler sonucu, tarıma dayalı ekonomi yerine artık sanayiye dayalı bir ekonomi oluşmuştur. Bu durum aileyi yakından etkilemiş ve artık tarımla uğraşan geleneksel geniş aileler bu süreçte üretim işlevlerinden yoksun kalarak kentli tüketiciler haline gelmişlerdir. Başlangıçta ekonomik bir birim olan aile, bu işlevinin büyük kısmını kaybetmiştir.

Çocukların ilk eğitimleri anneye ait iken, kadının iş hayatına katılımıyla birlikte, çocuk eğitimi çok küçük yaşlarda kreş, anaokulu gibi eğitim kurumlarına

devredilmiştir. Ayrıca anne evde olmadığından, ev işlerini yapabilecek başka kadınlar için yeni bir iş alanı doğmuştur. Tüm bunlar da aile ekonomisini ciddi oranda etkilemektedir.

1.4. AİLEYE KURAMSAL YAKLAŞIMLAR

Kuram, dünyanın görebildiğimiz ve ölçebildiğimiz şeylerin ötesine geçen bir açıklamasını yapmaktır. Kuram ampirik dünyayla ilgili kavramlarımızı ve anlayışımızı sistematik biçimde düzenleyen bir dizi birbiriyle ilişkili tanımları ve ilişkileri kapsar (Marshall, 1999:436).

Her bilim dalı incelediği olguları kuramların ışığında ele alır ve açıklar. Kuramlar uzun dönemli oluşumlardır ve değişirler. Aile sosyolojisinde, aileye farklı perspektiflerden yaklaşmıştır. Toplumun en küçük birimi olarak aile yapısı, tarihsel süreç içerisinde birçok değişim ve dönüşüme sahne olmuştur. Bu değişim ve dönüşümle birlikte farklı tanımlamalar ve yorumlamalarla karşımıza çıkmaktadır. Değişim ve dönüşüme konu olan aile, dolayısıyla tek bir yorumlama biçimiyle karşımıza çıkmamaktadır. Bu minvalde aile, farklı kuramsal yaklaşımları şu şekilde ele alabilir.

1.4.1. Yapısal İşlevselci Yaklaşım

Genel olarak sosyolojide modernist çerçevede en yaygın olarak kullanılan makro yaklaşım “Yapısal İşlevselci” olarak anılan yaklaşımdır. Bu yaklaşım toplumu birbiri ile ilişkili parçaların görev yaptığı bir sistem olarak görür. Örneğin, Amerikalı ünlü sosyolog Talcott Parsons toplumun koruyucu, bütünleştirici, yönlendirici ve uygulayıcı alt sistemlerden oluştuğunu savunur. Aile de bu bağlamda toplumun bütünlüğünü sağlayan bir kurumdur (Kasapoğlu, 2012:9).

Sembolik Etkileşimci Yaklaşımın birey üzerinde odaklaşmasının aksine İşlevselcilikteki vurgu daha çok yapı ve onun işleyişi üzerindedir. Yapıyı oluşturan elemanlar olarak normlar, adetler, gelenekler ve kurumlar analiz edilir. İşlevselciliğin tarihsel olarak kökeni, sosyolojinin kurucularından Auguste Comte ve onun pozitivist felsefesine kadar uzanır (Kasapoğlu, 2012:10).

Yapısal işlevselciliğin çeşitli biçimler almasına karşın toplumsal işlevselcilik, sosyolojik yapısal işlevselciler arasında baskın bir yaklaşım olmuştur. Toplumsal

işlevselciliğin öncelikli ilgisi, toplumun büyük-ölçekli toplumsal yapıları ve kurumları, onların ilişkileri ve eyleyenler üzerindeki kısıtlayıcı etkileridir. Bu minvalde yapısal işlevselci kuramının en önemli temsilcisi olarak Talcott Parsons, toplumsal sistemi çözümlemesinde, öncelikle onun yapısal bileşenleriyle ilgilenmiştir. Statü-rolü ile bir ilgiye ek olarak Parsons, birliktelikler, normlar ve değerler gibi toplumsal sistemin büyük-ölçekli bileşenleriyle ilgilenmiştir. Bununla birlikte Parsons, toplumsal sistemi çözümlemesinde, sırf bir yapısalcı değil aynı zamanda bir işlevselcidir (Ritzer ve Stepnisky, 2014:240,246).

Parsons'ın toplumsal sistem ile merkezi ilgisi dikkate alındığında, içselleştirme ve toplumsallaşmanın bir bütün olarak kilit bir rol oynadığı görülmektedir. Yani Parsons, bir sistemin normlarının ve değerlerinin sistem içindeki eyleyenlere aktarılmasını sağlayan biçimlerle ilgilenmiştir. Başarılı bir toplumsallaşma sürecinde bu normlar ve değerler içselleştirilir; yani onlar eyleyenlerin “bilinçlerinin” parçası olmuşlardır (Ritzer ve Stepnisky, 2014:247).

Bu yaklaşımın temel fikri; her toplum, kendini oluşturan kurumların örneğin aile gibi alt sistemlerin oluşturduğu bir bütün olarak görmektedir. Toplumu oluşturan bu parçalar ya da alt sistemler birbirlerini etkilemektedir. Toplum denilen sosyal sistem de dinamik bir denge içinde varlığını sürdürmektedir. Bu minvalde aile, neslin devamını sağlama işlevi ile toplumun işleyişini ve devamını sağlama noktasında kilit rolü görür.

1.4.2. Sembolik Etkileşimci Yaklaşım

Sembolik etkileşimcilik toplumun mikro boyutlarına, gündelik yaşantılarımıza, içinde yaşadığımız gündelik dünyaya ve insanların ‘sembolik iletişim’ aracılığıyla gündelik yaşantılarında nasıl etkileştiklerine, düzen ve anlamı nasıl yarattıklarına odaklanmıştır. George Herbert Mead bu perspektifin temellerini insan zihninin işleyişi hakkındaki yorumlarıyla atmıştır (Slattery, 2014:333-334).

Sembolik etkileşimci yaklaşım için şu iki temel varsayım çıkış noktası olarak alınmaktadır:

1. İnsan, dünyayı ona yüklediği anlamlar çerçevesinde algılar.
2. Anlamlar, karşılıklı ilişkiler sürecinde oluşturulur.

Bu varsayımlara göre diğer toplumsal kümeler gibi aile de bilgi, inanç, tutum, değer ve rollerden oluşan simgesel iletişimin belirlediği bir etkileşim odağından başka bir şey değildir. Ailevi ilişkileri çözümlemek için bu anlamlar dünyasını kavramak gerekir (Canatan ve Yıldırım, 2016:43).

Sembolik etkileşimci yaklaşıma göre, aile içi ilişkilerde, aile üyelerinin “aktif aktör” olduğu görevler, beklentiler yerine süreç içerisinde oluşan kurallar aracılığıyla yerine getirilmektedir. Aile yaşamı bazı kuralları esneklettiği için aile üyeleri iletişim sürecinde kendilerini özne olarak algıladıkları kadar nesne olarak da algılanmaktadır. Bu algılama ise ailede karşılıklı anlaşma ve uzlaşmayı gerektirmektedir (Baran, 2004:29). Sembolik etkileşimci yaklaşım, ailenin işlevlerini semboller üretebilme, bu sembollere anlam atfedebilme ve bu anlamlarla sosyalleşmeyi sağlamak olarak belirlemiştir.

Kuşkusuz sembolik etkileşimciler sadece toplumsallaşma ile ilgilenmediler aynı zamanda genel olarak, “kendi içinde hayati önemi” olan etkileşimle ilgilenmişlerdir. *Etkileşim*, içinde düşünme yeteneğinin hem geliştiği hem de ifade edildiği bir süreçtir. Toplumsallaşma sürecinde sadece etkileşim değil tüm etkileşim tipleri düşünme yeteneğimizi işlemektedir. Bunun ötesinde, düşünme, etkileşim sürecini şekillendirmektedir. Sembolik etkileşimciler, Mead’i izleyerek toplumsal etkileşime nedensel anlam vermeye eğilim göstermişlerdir. Böylece, anlam tek başına zihinsel süreçten değil etkileşimden kaynaklanmaktadır (Ritzer ve Stepnisky, 2014:354).

1.4.3. Alışveriş Kuramı

George Homans’ın alışveriş kuramının merkezinde bir dizi temel önerme bulunmaktadır. Önergelerin bazıları, etkileşimde bulunan en az iki bireyle ilgili olduğu halde Homans, bu önergelerin psikolojik ilkelere dayandığını dikkatlice belirtmiştir. Homans psikolojik ilkelerin gerekli olduğunu belirtmesine karşın bireyleri yalıtılmış olarak düşünmemiştir. İnsanların toplumsal olduğunu ve zamanlarının dikkate değer kısmını birbiriyle etkileşim kurarak geçirdiklerini kabul etmiştir. Toplumsal davranışları psikolojik ilkelerle açıklamaya çalışmıştır (Ritzer ve Stepnisky, 2014:410).

Yine alışveriş kuramının öne çıkan isimlerinden biri olan Peter Blau ise amacını şöyle açıklar; “bireyler ve gruplar arasındaki ilişkileri yöneten toplumsal süreçlerin çözülmesinin temelindeki toplumsal yapıyı anlamak”tır. Blau’nun amacı,

Homans'ın toplumsal yaşamın temel biçimleri ile ilgisinin ötesine geçmek ve karmaşık yapıların çözümlenişine girişmek olmuştur (Ritzer ve Stepnisky, 2014:417).

Sosyal alışveriş kavramının yaygınlığı bizi onu bütün sosyal davranışlarda uygulamaya zorlayarak bu kavramın sınırlarını çizmeye yönlendirir. Eğer bireyler arası ilişkilerde bütün davranışlar alışveriş kavramı adı altında toplanacak olursa o zaman bu kavramın ayırt edici özelliği kalmaz.

Alışveriş kavramı mesela bir kimsenin başkasına niçin para verdiği sorusu ile tanımlanabilir. İlk olarak para verenin önüne silahla çıkıldığı için olabilir. Bu durum, kişinin hayatının paradan daha kıymetli olduğu şeklinde değerlendirilebilir. İkinci olarak bir kimse yardıma muhtaç birine para verebilir. Bu da kişinin vicdanı fakirden herhangi bir minnettarlık beklemeden şeklinde değerlendirilebilir. Son olarak da kişi dilenciye para verebilir çünkü onların minnetini saygılı bir biçimde duyması ona zevk verir. İşte bu son durum toplumsal alışverişi gösterir. Çünkü alışveriş kavramı başkalarından ödüllendirici tepkiler alma koşulu ile gerçekleşen eylemleri kast eder. Ve beklenen tepkiler gerçekleşmezse alışverişin sosyal niteliği son bulur.

1.4.4. Çatışmacı Yaklaşım

Sosyal bilimlerde Çatışmacı yaklaşımlar, toplumdaki gruplar ve sınıflar arasındaki sosyal, siyasi ve maddi eşitsizlikler üzerinde vurgu yaparak mevcut sosyopolitik sistemi eleştirirler. Çatışmacılar özellikle sınıflar arasındaki güç mücadelesi ve birbirine tarihsel olarak karşıt olan hakim ideolojiler üzerinde dururlar. (Kasapoğlu, 2012:13-14).

Çatışma kuramı 1950'lerde ve 1960'larda yapısal işlevselciliğe bir alternatif olmuştur ancak çeşitli yeni Marxist yaklaşımlar onun yerini almıştır. Aslında çatışma kuramının ilk önemli katkılarından biri, sosyolojide geniş bir izleyici kitlesi çeken kuramlar olan, Marx'ın eserlerine daha sadık kuramlar için altyapı hazırlama biçimi olmuştur. Çatışma kuramının temel sorunu, kendisini yapısal-işlevselci köklerden ayırmada asla yeterince başarılı olamamasıdır. Bu kuram, toplumun hakiki bir eleştiri kuramından daha çok, yapısal işlevselciliğin baş aşağı dönmüş bir türü olmuştur (Ritzer ve Stepnisky, 2014:268).

Çatışma kuramcıları işlevselciler gibi, toplumsal yapılar ve kurumların araştırılmasına yönelmişlerdir. Bu antitezi en iyi örneklendiren, çatışma kuramı ve işlevsel kuramın ilkelerini yan yana getiren Ralf Dahrendorf'tur. Dahrendorf'a ve çatışma kuramcılarına göre her toplum her noktada değişim sürecine tabidir. Çatışma kuramcıları toplumsal sistemin her noktasında ihtilaf ve çatışma görmektedirler. Birçok toplumsal ögenin çözülme ve değişime katkıda bulunduğunu düşünmektedirler (Ritzer ve Stepnisky, 2014:268).

Çatışmacı kuram daha çok ailedeki çatışma ve rekabet ilişkilerine odaklanmışlardır. Bu çatışma ve rekabetin temelinde ise kaynakların paylaşımı ve bu paylaşım sürecinde eşitsiz güç ilişkileri bulunmaktadır. Yönetim tiplerine bağlı olarak çatışma, uzlaşma, ittifak oluşturma gibi ilkelerle çözümlenir. Çözümleme biçimi ne şekilde olursa olsun her zaman ailede gücü elinde bulunduranlar güçsüz olanlar karşısında avantajlı konumda olmuşlardır.

Çatışmacı kuram da tıpkı diğer kuramlar gibi eleştiriler almıştır. Bunlardan bir kaçını kısaca şöyle açıklayabiliriz. İlk olarak çatışmacı kuram, odak noktası olarak çatışmayı seçtiği için, aile içerisinde ya da toplumda var olan düzen ve istikrarı açıklayamaz. Örneğin toplum içerisinde var olan dayanışma ve yardımlaşma bu kuram çerçevesinde açıklanamaz. Bir diğer eleştiri ise; sosyal olgular arasındaki nedensellik ilişkisini tek sebebe dayandırmaktadır. Oysa sosyal bilimlerde sosyal olgular karmaşık bir yapıya sahip oldukları için tek sebeple açıklanamazlar.

1.4.5. Feminist Yaklaşım

Feminist kuram, toplumsal yaşam ve insan deneyimi hakkında kadın merkezli bir bakış açısından geliştirilen genelleşmiş, geniş ölçekli bir fikirler sistemidir (Ritzer ve Stepnisky, 2014:444). Feminist perspektifin odak noktasında cinsler arası ilişkiler yer almaktadır. Bu perspektife göre ataerkil toplumda kadın ve erkek ilişkileri eşitsizlik temelinde gelişmiştir. Tüm kurumsal yapılar ve kültür bu eşitsiz ilişkileri ayakta tutmaya çalışmaktadır. Aile, bu kurumların başında gelmektedir.

1700'lerin sonuna kadar feminist yazın, zayıf ama sürekli bir protesto akımı olarak var olmuştur; o zamandan günümüze feminist yazın, eleştirel çalışmanın gitgide büyüyen bir akımı haline gelmiştir. Feminist kuramın üretimi, reform ile kısıtlama

arasındaki toplumsal salınımlara bağı bir şekilde tipik olarak büyüdüğü ve küçüldüğü halde feminist araştırmanın günümüzdeki aşaması, yeni muhafazakar toplumsal eğilimlere karşın kendi kendini ayakta tutan bir büyüme göstermiştir (Ritzer ve Stepnisky, 2014:491).

Feminist kuram yapısal işlevselci kuramın aksine aile içerisindeki ilişkilerin uyumlu değil aksine eşitsiz ve dengesiz olduğunu ifade etmektedir. Ve bu eşitsizliğin temelinde ise cinsiyet ayrımcılığı ve buna bağı olarak eşitsiz rol ve güç dağılımı yatmaktadır. Ataerkil aile yapısında kadın kendi mutluluğu için değil eşinin ve çocuklarının mutluluğu için vardır. Dolayısıyla toplumsal düzlemdeki köklü değişimler ailenin daha eşitlikçi yapıya dönüşmesini sağlayacaktır.

1.5. AİLENİN TARİHSEL GELİŞİMİ

Ailenin tarihsel ve toplumsal süreçte geçirdiği dönüşümleri sınıflandıran birçok yaklaşım vardır. Bu yaklaşımlardan birine göre aile; avcı ve toplayıcı topluluklar, tarım toplumu, sanayi toplumu ve sanayi sonrası toplum olarak dört dönemden geçerek günümüze kadar gelmiştir.

İnsanlık tarihi her birinin kendinden öncekine göre daha ileri bir aşamayı temsil ettiği dört farklı üretim biçiminin hâkim olduğu bir süreçten geçmiştir. Bu üretim biçimleri beraberinde dört farklı toplum türünü ortaya çıkartmıştır. Üretim araçlarının ortak mülkiyetine dayanan avcı ve toplayıcı topluluklar, yerini tarım devrimi sonucunda üretim aracının “toprak” olduğu tarım toplumlarına, sanayi devrimi sonucunda da tarım toplumları yerini üretim aracının “fabrika” olduğu sanayi toplumlarına bırakmıştır (Köse, 2018:15).

1980’lerdeki teknolojik gelişmeler de enformasyon devrimini beraberinde getirmiş ve böylece bilginin en büyük sermaye olduğu günümüz sanayi sonrası toplumları oluşturmuştur. Üretim güçleri ve üretim ilişkileri tarafından belirlenen birbirinden farklı dört üretim biçimi bu dört farklı toplumun politik iktisadi hukuksal ideolojik ve kültürel yapısının şekillenmesinde etkin bir rol oynamıştır. Buradan hareketle toplumun bir üst yapısı olan ailenin de alt yapıdaki değişimlere bağı olarak değiştiğini ve dönüştüğünü söylemek mümkündür (Köse, 2018:15).

1.5.1. Avcı ve Toplayıcı Topluluklarda Aile

Avcı ve toplayıcı topluluklar genel olarak insan birlikteliklerinin en yalın hali olarak bilinen, geçimini sağlamak amacıyla avcılık ve toplayıcılık yapan ve bunları yapmak için basit aletler kullanan ailede annenin hâkimiyeti söz konusu olduğundan anaerkil aile yapısına sahip topluluklar olarak tanımlanabilir.

Avcı ve toplayıcı topluluklarda geçim kaynakları kadınların yiyecek toplayarak, erkeklerin ise avcılık yaparak ortak bir iş bölümü ile sağlanırdı. Cinsiyete dayalı olarak ortaya çıkan işbölümü, erkeğin kadına oranla fiziksel olarak daha güçlü olmasından kaynaklanır. Erkek ve kadın arasında oluşmuş bu iş bölümü sonucunda kadının toprağa bağlı bir yaşam sürmesi onun evin yönetimini eline alması anlamına gelmiştir. Kadının doğurgan olması, onun eve bağlı olmasını ve dolayısıyla eve yakın olan işlerde çalışmasını gerektirmiştir. Böylece kadın önce toplayıcılık sonrasında ise tarım ile uğraşarak ailede saygın bir konuma ulaşmıştır (Kottak, 2001:445).

Kadının aile içerisindeki bu rolü yani neslin devamı ve üretimi olan katkısı aileyi anaerkil bir hale getirmiştir. Ortak mülkiyet anlayışı avcı ve toplayıcı topluluklarda eşitsizliğin, sömürünün ve sınıfların var olmadığı eşitlikçi bir toplum yapısını ortaya çıkarmıştır (Diakov ve Kovalev, 2008:11).

Zamanla avcı ve toplayıcı topluluklar, üretim araçlarının gelişmesi, üretime dair bilgi ve tecrübelerinin artması ile beraber toprağı işlemeyi öğrenmişlerdir. Göçebe halinde yaşayan bu topluluklar artık yerleşik hayata geçiş aşamasında klan aile modelini meydana getirmişlerdir. Klan ailesi döneminde iki farklı keşif yaşanmıştır. Bunlardan biri toprakların ekilip biçilmesi ile birlikte tarımın gelişmesi, diğeri ise hayvanların evcilleştirilmesiyle gerçekleşen hayvancılıktır (TİB, 2006:19).

Yaşadıkları yerde toplanacak bitki ya da avlanacak bir hayvan kalmayınca oradan başka bir yere göç etmek zorunda kalmışlardır. Üretim araçlarındaki gelişmelere rağmen her bireyin eşit şartlarda üretim araçlarından yararlanması mümkün olmadığından dolayı; toplu olarak yaşama, ortak üretim ve tüketim yapılması zorunlu hale gelmiştir. Artık mağara hayatlarından çıkan klanlar köy hayatının temellerini atmaya başlamışlardır (Köse, 2018:19).

1.5.2. Tarım Toplumunda Aile

Aile tarihsel süreçte dönemin şartlarına göre birtakım sorumluluk ve roller üstlenmiştir. Avcı ve toplayıcı topluluklarda aile göçebe bir hayat sürer. Ailenin görevi toplayıcılık ile geçim kaynakları sağlamak ve avladıkları hayvanları ehlileştirmektir.

Tarım faaliyetlerinin olduğu dönemlerde ise toprağın işlenmesi ve tarlaların sürülmesi ailenin en önemli görevi haline gelmiştir. Bu tarz işler, erkeğin kadınlara oranla fiziksel açıdan daha güçlü olmasından dolayı kadın mesleği olmaktan çıkarak erkek mesleği haline gelmiştir (Nirun, 1994:21). Böylece kadının bir önceki dönemde toplumda edindiği konumu oldukça azalmıştır. Erkeğin bu konudaki merkezi güç olması ise ailenin babaerkil bir kimlik kazanmasına yol açmıştır.

Üretim araçlarının gelişmesi sonucunda emek gücünün erkekler tarafından sağlanması, emek verimliliği ve yeni emek gücü arayışları ilkel toplumun çökmesi ve köleci-ataerkil toplumun kurulmasına yol açmıştır. Köleci toplumlar artan nüfusla birlikte yeni topraklar elde etme uğruna birbirleriyle savaşmışlardır. Savaşlar sonucunda edinilen esirler ise öldürülmeyip tarım işlerinde çalıştırılmak üzere köleleştirilmişlerdir. Artık bir üretim aracı haline gelen köleler de özel mülkiyete konu edilmeye başlanmıştır. Artık toplum ilk kez üretim araçlarına sahip olanlar ile olmayanlar olarak iki sınıfa ayrılmaya başlamıştır. Bu durum ise üretim araçlarını elinde tutanların çıkarlarını korumak amacıyla bir üst yapının var olması ihtiyacını doğurmuştur. Bu üst yapılar da devlet, hukuk, din gibi kurumlar halinde örgütlenmeye başlamışlardır. (TİB, 2006:23-25).

Zamanla zayıflayan köleci toplum yapısı ortaçağ döneminde üretim ilişkilerine bağlı olarak değişmiş ve yerini feodal toplum yapısına bırakmıştır. Tarıma dayalı üretimin olduğu feodal dönemde en önemli üretim aracı “toprak”tır. Toprağın sahibi kraldır ve feodal beyler toprakları krallar adına işletmektedir. Toplumdaki erkek ve kadınlar feodal beyleri için yılın belli günlerinde çalışmak zorundaydılar ve bunun karşılığında ise feodal beyleri onları korumakla yükümlüydü. Feodal beyler ise gücünü kraldan ve Tanrı’dan almıştır. Dolayısıyla ona karşı gelmek krala ve Tanrı’ya karşı gelmek anlamına gelmekteydi (Gittins, 1991:44).

Köylüler ailenin yaşamlarını sürdürebilmeleri için bütün aile fertleri ile birlikte çalışmak zorunda kalmıştır. Bu da ailenin ekonomik üretimi gerçekleştiren en küçük

birim olarak kabul edilmesine neden olmuştur. Toprak sahibi olan feodal beyler savaş anında gerekli olacak insan gücünü sağlamak için köylülerin çok sayıda çocuk sahibi olmalarını istemişlerdir. Bir köylünün biriyle evlenip evlenmeyeceğini feodal beyler karar vermiştir. Köylü ailesinde çocuklar hiçbir zaman ailelerin merkezi konumunda olmamıştır (Tayanç ve Tayanç, 1981:58).

Anne babalar, çocuklarını kendi kurallarına göre değil yaşadıkları toplumun gelenek görenek ve davranış kalıplarına uygun bir şekilde yetiştirmişlerdir. Çocukların bakım ve yetiştirilmesinde yaşlılar ve akrabalar sorumluluk almışlardır (Poster, 1989:210). Dolayısıyla çocukların toplumsallaşmasında yaşanan toplumun önemli bir rol oynadığı sonucuna ulaşmak mümkündür

1.5.3. Sanayi Toplumunda Aile

Zaman içerisinde üretici güçlerin gelişmesi serflerle feodal bey arasındaki uzlaşmaz çelişki, feodal beyin üretici güçlerin gelişmesini önleyici tutumu ve ticaret yoluyla elinde servet biriktiren yeni bir sınıfın yani burjuvazinin iktidarı ele geçirme mücadelesi feodal sistemin çöküşüne yol açmıştır. 16. ve 17. Yüzyıllardaki coğrafi keşifler yoluyla keşfedilen ülkelerdeki yeraltı zenginliklerinin Avrupa ülkelerine aktarılması sermaye birikiminin tarımdan ticarete kaymasına neden olmuştur (TİB, 2006:38).

Dolayısıyla artık feodal üretim biçimi çözülme aşamasına girmiş, sanayi devrimiyle beraber yerini kapitalist üretim biçimine bırakmıştır. Kapitalist toplum yapısında da en önemli üretim aracı “fabrika”dır. Bu durum ise farklı iki sınıfın doğmasını sağlamıştır. Bunları üretim aracına sahip olan burjuvazi ve emeğini satarak geçimini sağlayan işçi sınıfı olarak ifade edebiliriz. Üretim biçimlerindeki bu değişim aile yapısını da büyük oranda etkilemiştir. Feodal dönemde ekonomik üretimin merkezi olan geniş aile, sanayi toplumlarında yerini çekirdek aileye bırakmıştır (Köse, 2018:28-29).

Sanayi öncesi dönemde insanların büyük bir kısmı işyerleri ile yaşam alanları oldukça yakındı. Aile içerisinde belli bir iş bölümü olsa bile, ev ve işyerlerinin yan yana olması aile bütünlüğünün açısından oldukça olumlu bir durumdu. Fakat sanayileşmeyle

birlikte ev ve işyerleri birbirlerinden ayrılmıştır. Burjuva ailesinde erkek, ailesinin geçimini sağlayacak güce sahip olduğu için aileyi yönetim gücüne de sahiptir.

Kadın ise; evin temizliği, yemek yapmak ve çocuğun bakımından sorumludur. Tarım toplumundaki aile yapısından farklı olarak burjuva ailesinde kadının temel rolü anneliktir. Anne için çocuğunu toplumca benimsenmiş değer kalıplarına göre yetiştirmek, büyük bir öneme sahiptir. Erkekler ise ev ve işyerlerinin birbirlerinden ayrılması dolayısıyla zamanlarının büyük bir kısmını iş yerlerinde evden uzak bir şekilde geçirmektedir. Çalışma hayatı içerisinde bireyler arasındaki ilişkiler yazılı kurallara bağlı olduğu için mesafelidir. Dolayısıyla fabrikalar resmiyetin mekanı olurken ev hayatı duyguların ve samimiyetin mekanı olmuştur. Artık feodal toplum yapısındaki gibi aile ilişkilerini belirleyen normlar, topluluğun geleneklerine göre belirlenmemektedir. Aksine anne ve babaların çocukları üzerindeki gücü önemli ölçüde artmıştır.

Sanayileşme ile birlikte aile kurumunu etkileyen iki önemli faktör vardır. Bunlardan biri nüfus hareketleri diğeri ise kentleşme olgusudur. Kitlemel nüfus hareketleri ve göçlerle yeni bir şekil alan aile, aile ve akrabalık bağları kapsamında geleneksel döneme göre farklılaşmıştır. Kente göç ile beraber aileler kendi ortamlarından ayrılarak farklı çevre ve kültürlerden gelen ailelerle aynı mahalle ve iş hayatını paylaşmışlardır. Böylelikle farklı yaşam biçimlerine, kültür ve geleneklere sahip bireyler ve aileler arasında bir etkileşim gerçekleşmiştir. Kent hayatının getirmiş olduğu eğlence hayatı, apartman yaşamı, bireycilik, kentin imkanları ve olumsuzlukları gibi etmenler de toplumsal değişmeyi hızlandırmıştır.

Sanayileşme ile birlikte aile kurumunu etkileyen diğerk faktör olan kentleşme, toplumun büyük bir nüfusunu oluşturan ve sanayi işçisinin ve memurun artmasına neden olmuştur. Böylece kadın da artık evin dışında erkekle yan yana çalışma hayatına girmiş ve artık ev, üretim merkezi olma özelliğini kaybetmiştir. Dolayısıyla aile üyelerinin eğitimi, yetiştirilmesi ve korunması işlevleri evin dışına itilmiştir. Çünkü çekirdek ailede kadının çalışması, çocuk bakımı ve eğitimini kreş gibi okul öncesi eğitim kurumlarına aktarmıştır.

Sanayi toplumunda yalnızca ailenin eğitim işlevi farklı kurumlara devredilmemiştir. Örneğin yaşlıların bakımı ve korunması önceki dönemlerde ailenin

temel işlevlerinden biri halindeyken, daha sonra bu görev huzur evlerine bırakılmaya başlandı. Ailenin neslin devamını sağlama işlevi devam ediyor olsa da ekonomik zorluklar ya da annenin çalışması gibi etkenler tek çocuklu ailenin sayısında artışlara neden olmaktadır. Modern ailede akrabalık ve komşuluk ilişkileri zayıflamış ve bu ilişkinin yerini kitle iletişim araçları, sosyal medya gibi araçlar almıştır. Sonuç olarak sanayileşme ile beraber aile birçok asli işlevini ya farklı bürokratik örgütlere devretmiş ya da bu kurumlarla beraber yürütmüştür.

1.5.4. Sanayi Sonrası Toplumda Aile

1980’li yıllar dünyada hızlı değişim ve dönüşümlerin yaşandığı ve toplumların yeni bir süreçle karşı karşıya kaldıkları bir dönemdir. Tarım ve sanayi devrimlerinden geçen dünya bu kez üçüncü bir devrim olan enformasyon devrimi ile karşı karşıya kalmıştır. Enformasyon teknolojilerinin gelişmesi, bilgisayarın tüm varlığıyla insan hayatına girmesi, daha az insan gücü gerektiren teknolojilere geçilmesi gibi gelişmeler beraberinde hizmet sektörünü de getirmiştir. Nasıl ki sanayileşme ile beraber bir önceki topluma ait sosyal sınıflar ortadan kalktıysa, sanayi sonrası toplumlarda bir önceki toplum yapısının sınıflarından farklı yeni sınıfların oluşmasını sağlamıştır. Yaşanan bu değişim ve dönüşümlerin aileye ciddi bir etkisi olmuştur. Sanayi sonrası toplumlarda ise en önemli sermaye “bilgi” olmuştur (Caner, 2004:139).

Günümüz batı toplumlarında ailedeki değişimleri yönelik bakış açısı ideolojilere göre farklılık arz etmektedir. Örneğin muhafazakarlar ailenin değişimini bir “bozulma” olarak değerlendirirken, liberaller ve sosyalistler bu bozulmanın modern bir gelişme olarak anlaşılması gerektiği ve bu durumun kaçınılmaz olduğu konusunda hem fikirdirler. Hatta sosyalistler devlet ve özel mülkiyet gibi aile kurumunun da bir sonraki aşamada yok olacağına inanırlar (Canatan ve Yıldırım, 2016:18).

Geçmişte evli çiftler evlilik süresi boyunca birbirlerine karşı çok fazla bir beklentiye girmemişlerdir. Fakat günümüzde bireylerin evliliğe bakış açısı, aile tanımları, karşı cinsten beklentileri oldukça değişmiştir. Geçmişten farklı olarak çiftler birbirlerinden yoğun bir duygusal bağı, cinsel uyum, arkadaşlık gibi beklentileri meydana gelmiştir. Birbirlerinden fazla bir beklenti durumu da, evliliklerin süresinin uzun kalmasını zorlaştırmıştır. Günümüzde evlilik ve aile türlerine eklenen alternatif

yaşam biçimleri ve yeni aşk türleri; aile kurumunda yapı ve fonksiyon anlamında ciddi değişimlerin meydana geldiğinin bir kanıtıdır.

İKİNCİ BÖLÜM

GELENEK VE MODERNİTE BAĞLAMINDA AİLE OLGUSU

2.1. GELENEKSEL YAŞAM BİÇİMİNDE AİLE

Toplumları bir bütün halinde betimleme ve açıklama yönündeki sistematik çaba olduğu kabul edilen sosyolojinin yönetici ideasının “toplumsal yapı” kavramı olduğu bilinenlerin malumudur. Şüphe yok ki toplumsal yapı kavramının içeriğini “*gelenek*” ve “*modernite*” diyalektiği doldurmaktadır (Giddens, 2000:14). Bu bölümde gelenek açısından aile konusu incelenmiştir. Öncelikle gelenek, geleneksel kavramları açıklanmış, ardından geleneksel aile yapısının parametreleri ele alınmıştır.

2.1.1. Gelenek Kavramına Genel Bir Bakış

Günümüz sosyal bilimlerinde en çok tartışılan konulardan biri de geleneksel ve modern toplum karşılaştırmalarıdır. Tartışmaların temeli geleneksel ve modern ayrımının nedenleri olmuştur. Yani modern olarak nitelendirilen toplumlar, modern olmayan toplumları neden geleneksel ya da modern dışı olarak değerlendirme yoluna gittikleridir.

Toplumların değişim süreçleri ve toplumsal yapılanmaları birbirinden farklılık göstermiştir. Kimi toplumlar tarım ekonomisine dayanırken, kimileri henüz sanayileşmiş, kimileri ise hizmet sektörüne geçmiştir. Bu farklılığın birçok temel değişkeni vardır.

2.1.1.1. Gelenek

Geçmişten gelen bir birikimi ve bir sürekliliği temsil eden gelenek kelimesi, “gelmek” fiilinden türetilen isimleşmiş bir kelimedir. Daha önceki insanlardan gelen şeyleri ifade eden gelenek, kendinden öncekiler tarafından devredilmiş (Armağan, 1998:71), toplumun da kendinden önceki kuşaklardan devraldığı her türlü maddi, manevi kurum ve uygulamalar biçimidir (Yılmaz, 2005:41).

Gelenek, sabit bir olgu değildir; içinde bulunduğu toplumsal şartlara göre değişime ve dönüşüme uğrar. İnsanlar geçmişin gelenek halini almış çeşitli yönlerine atıfta bulunmak suretiyle, şimdiki zamanda işledikleri fiiller için bir meşruiyet temeli ararlar. Gelenek, bu şekilde bir ideoloji halini alır. Bir politika olarak gelenek, değişime karşı bir tepki olmaktan çıkar, kendisi bir hareket haline gelir (Gusfield, 2005:66).

Gelenek kavramına bu açıdan baktığımızda, aslında geleneğin her zaman modernliğin karşısında yer almadığını, modernleşmenin geleneği zayıflatmadığını, dolayısıyla geleneğin modernliğin karşısında bir engel olarak görülmemesi gerektiği söylenebilir. Dolayısıyla yeni olanın kabul edilmesi, eski olanın ortadan kalkması anlamına gelmez. Hatta eski ve yeni iç içe geçmek suretiyle başka bir bütünü oluşturur.

Her yaşanan zaman, toplum ya da birey olarak, daima geçmişin bir sentezidir. Geçmiş olmadan, gelecek örgütlenemez. Yeni, eskiden çıkmış, eskiye bağlı olarak var olmuş ama asla eskisinin tekrarı olmayan, bambaşka bir bileşimdir. Geçmiş bilinmeden, geçmiş özümseyenmeden, gelecek inşa edilemez.

2.1.1.2. Geleneksel

Gelenekselliğin, tarihselliği-sanatsallığı hem donmuş -kurallara bağlanmış-, hem bitmiş -mükemmel erişilmez-, hem kutsal -göksel-yakıcı-, hem de dokunulmaz -tabu-günah- kılındığından, evrensel değildir. Geleneksellik donmuştur; çünkü eski kural ve yaptırımlarına, uymak zorunludur. Geleneksellik bitmiştir; çünkü hem dışına çıkılmasına izin verilmez, hem de eski bir ekonomik düzenin yapılaşması olarak gerekliliğini yitirmiştir. Geleneksellik kutsaldır çünkü o, geçmişin "tanrının yeryüzündeki gölgesi" olan zümrelere aittir. Dini inanışları denetlendiğinden, kullaştırmanın "uhrevi" gereçleridir. Geleneksellik dokunulmazlıktır; çünkü tekrarı zorunluluk olan ve "dinen icazet" verilmişliği ile dışındaki her şeyi kirli-yabancı-günah ve şeytani saymadır (Atalayer, 1995: 20).

Gelenekselliğin ideolojik göstergeleri; geçmişe özlem duymak, geçmiş tanımak, geçmiş bilmek, geçmişten yararlanmak, geçmiş yorumlamaktır (Atalayer, 1995:20). Geleneksel olanı anlamak için de modern olanı; modern olanı anlamak için ise geleneksel olanı dikkate almak gerekmektedir. Öncelikle modern ideal ortaya konulmuş ve daha sonra modern olmayan her şey geleneksel olarak adlandırılmıştır.

2.1.2. Geleneksel Aile Yapısının Parametreleri

Ailenin geleneksel veya modern olarak tanımlanması tamamen yaşanan zamanla ilgili bir durumdur. Geçmişte yaşanmış olanlar geleneksel, şimdiye ait, yaşanan çağla nitelenenler de modern olarak tanımlanır. Özellikle Batı dünyasında

meydana gelen Aydınlanma döneminden sonra bu iki kavram kullanılmaya başlanmıştır. Aydınlanma öncesi dönem geleneksellik, Aydınlanma sonrası dönem ise modernlik kavramıyla tanımlanmıştır. Bu tanımlamalara dayalı olarak da toplum, birçok alanda açıklanmaya başlanmıştır. Bu alanların biri de aile kurumudur.

Tarihsel süreçte aile üzerinde etkili olan temel dinamik hiç kuşkusuz gelenektir. Bu bağlamda geleneksel toplumlarda hem aileler arası hem de aile ve toplum arasındaki benzerlik oldukça fazladır. Çünkü toplumun işleyişinde ortak değerler söz konusudur. Toplum üyeleri arasında “biz” duygusu vardır.

Geleneksel toplumlarda aileler, anne-baba, çocuk, babaanne-büyükanne, dede-büyükbaba gibi diğer aile büyüklerinden oluşmaktadır. Bu tür ailelerde aile bireyleri aynı mekanı paylaşırlar ve eşler kazançlarını istedikleri gibi değerlendirmezler, giderler de aynı bütçede toplanmaktadır. Aileler çoğunlukla geniş aile durumundadır. Geleneksel toplumların temelinde yatan üretim, ailenin işleyişinde oldukça önemli bir rol oynar. Geleneksel geniş ailelerde çocuk, ailenin devamı ve anne-babanın yaşlılığında bakımı gibi rollere sahiptir.

Modern toplumlara oranla geleneksel toplumlarda ailevi dayanışma ve yardımlaşma daha güçlü olduğundan birey kendisini daha güvende hisseder. Aile içerisinden ya da toplumdan gelecek herhangi bir problem karşısında, aileyi kendisine bir dayanak olarak görür.

Geleneksel ailelerde bireyler, evlenecekleri kişiye yalnızca kendileri karar vermezler, aile büyüklerinin kararları da oldukça etkilidir. Eşler kararlarını kendileri almazlar, bireysellik değil toplumsallık anlayışı söz konusudur. Ne olursa olsun evlilikler ömür boyu sürmelidir anlayışı hakimdir. Bireyler ailevi problemlerle karşılaştıklarında aile büyüklerine danışır, onlardan destek alırlar. Ailede anne, baba, çocukların rolleri belirgindir. Genel olarak ev dışındaki işlerle erkekler, ev işleriyle de kadınlar sorumludur.

Çok sayıda çekirdek ailenin aynı çatı altında oturmasıyla meydana gelen geleneksel geniş ailede akrabalık bağları ve komşuluk ilişkileri oldukça güçlüdür, gelenek ve göreneklere bağlılık bir kural şeklini almıştır. Sanayi öncesi toplumların aile

yapısı olan geniş ailede, kişilerin meslekleri, aile tarafından belirlendiği için, kişilerin mesleklerini seçme özgürlüğü yoktur.

Sonuç olarak geleneksel aile yapısının özelliklerine baktığımızda; genellikle aile büyükleriyle yaşandığından dolayı, üye sayısının fazla olduğu, akrabalık ve komşuluk ilişkilerinin güçlü olduğu, çoğunlukla kırsal yaşam biçimine sahip, dolayısıyla tarımsal özellikler gösteren, sosyal yardımlaşma ve dayanışmanın güçlü olduğu, biz duygusuna ve ortak mülkiyet anlayışına sahip, üretim merkezli; toplumun temel bir birimidir.

2.2. MODERNİTE BAĞLAMINDA AİLENİN DEĞİŞİM VE DÖNÜŞÜMÜ

Aile ile toplumsal değişim ve dönüşüm arasındaki etkileşim karşılıklıdır. Toplumsal değişimler kültür, din, siyaset, eğitim, ekonomi gibi diğer bütün sosyal kurumlar gibi aileyi de etkilemektedir. Bu bölümde modernite açısından aile konusu incelenmiştir. Öncelikle modern, modernite, modernizm, modernleşme kavramları açıklanıp, ardından modern aile yapısının parametreleri ele alınmıştır.

2.2.1. Modern Kavramına Genel Bir Bakış

Sosyal bilimlerde kavramsal tanımlamalar ve akımlar tarihsel ve toplumsal zeminde ele alındığında, kavramların yapısı ve içerikleri açısından bir takım nüansların oluşması muhtemeldir. Tarihsel süreçte son birkaç yüzyılı etkileyen bir kavram olan “modern” ve bundan türemiş olan; modernite, modernizm, modernleşme gibi kavramlar toplumu anlamakta farklı perspektifler açmıştır. Tabi bu süreçte eski olarak kabul edilen “gelenek” ile yeni olarak kabul edilen “modern” arasında bir çatışma olduğu da bilinen bir gerçektir.

Modern kavramından türeyen kavramlar, modern olanı bir süreç veya durum olarak tanımlamaktadır. Bir süreci ya da bir değişimi anlatmaları demek, aynı zamanda bu değişimin devam etmekte olduğunu gösterir.

2.2.1.1. Modern

Bu kavram İngilizceye Fransızca “moderne”den geçmiş olup; Latin kök sözcük ‘hemen şimdi’ anlamına “modo” ve aynı dildeki “modernus” kelimesinden gelmektedir

(Williams, 2007:251). Türkçe'deki karşılığı yaşanmakta olan dönemi belirtmek için çağdaş, asri, çağcıl olan modern kavramı, içinde her çağ için bir “şimdilik” ya da “zamanlık” durumu taşımaktadır (Püsküllüoğlu, 2002:48).

Öncelik ve sonralık arasında var olan karşıtlık, insanlığın ilk zamanlarından itibaren bir çatışma ya da tartışma nedeni olmuştur. Günümüzde de farklı boyutlarda da olsa halen devam etmektedir. Yeni ve şimdiye ait olan kavramın karşıtı eski anlamında kullanılmıştır.

Modern olmak Karl Marx'ın ifadesiyle ‘katı olan her şeyin buharlaşıp gittiği’ (Berman, 2006:27) bir dünyanın parçası olmaktır. Buharlaşmadan kastı ise; geçmişte bizim için bir anlam ifade eden sürekliliği olan nesneler, şuanda etrafımızda var olan geçici, taklit özelliğine sahip nesneler uğruna eritiliyor, yok ediliyor.

Sonuç olarak modern kavramı günümüzde; özgürlük, bağımsızlık, en son ifade edilmiş düşünceler şeklinde tanımlanmaktadır. Bu tanıma ulaşması daha çok bilimsel ve toplumsal hayattaki gelişim ve ilerlemelerle mümkün olmuştur. Batı kaynaklı olan modern kavramı, Rönesans ve Reform dönemlerinden itibaren günümüze kadar olan bir dönemi kapsayarak gelmiştir.

2.2.1.2. Modernite

Modernite; genel olarak bir uygarlığın kendi gelişim çizgisi içinde görece en son dönemde geliştirdiği, özel olarak da Batı Uygarlığının Rönesans ve Aydınlanma dönüşümünden sonra kazandığı kültürel değer ve sosyal ilişkilerin özümsemesi ile ortaya çıkan yaşam tarzı (Demir ve Acar, 1992:251) şeklinde tanımlanabilir.

Eski olandan yeni olana geçişi ifade eden modernite, yaşam tarzlarının farklılaşması, bireyselleşmeyi, geleneksel yapıya bağlı olmayan bir toplumsal yapıyı içeren bir süreci ifade etmektedir. Modernite üretim toplumundan, tüketim toplumuna geçişi beraberinde getirmiştir.

Geleneğe oranla apayrı bir toplumsal pratiği ifade eden modernitenin bir diğer tanımını ise Alain Touraine şu şekilde yapmıştır. ‘...her şeyden önce o, kendisini herhangi bir kutsal öğretiye uygun olarak örgütlemeyen sosyal yapıya tekabül eder’ (Touraine, 1995:23). Habermas ise, modernitenin “tamamlanmamış bir proje”

(Habermas, 2010:29) olduğundan bahsederek, onun varlığını bir şekilde devam ettirdiğini ifade etmektedir.

Modernitenin günlük dilde iki farklı kullanımıyla karşılaşmaktayız. Bunlardan ilki modernitenin çağdaşlıkla yani çağdaş yaşam biçiminin eskilerin yerini alması şeklindedir. Diğer kullanımı ise modernitenin ilerleme ve gelişme ile ilişkisidir. Dolayısıyla diyebiliriz ki modernite, Batı toplumlarının belli dönemde girmiş oldukları ve zamanla tüm dünyayı etkisi altına alan tarihsel ve toplumsal süreci karşılamak amacıyla kullanılmıştır.

2.2.1.3. Modernizm

Modernizm kavramı, 19. Yüzyılda ortaya çıkan sanatsal, felsefi ve toplumsal bir akım olarak eskinin yerine yeniyi koymaya çalışan bir hareket olarak tanımlanabilir. Aydınlanma ile birlikte ortaya çıkan düşünsel gelişmenin çerçevesinde hümanist, seküler, dünyevi, bilimci, rasyonel ve ilerlemeci bir görüş olarak ortaya konulabilir (Cevizci, 2000:175).

Modernizmin ortaya çıkışı geleneksel yaşam biçiminden, çağdaşlaşma ve batılılık şeklinde kendini gösteren yeni bir dönemsel yaşam biçimi olarak değerlendirilmektedir. Aydınlanma ve aklın merkeze alındığı modern pratiklerin, gelenekselci anlayışları sarstığı gerçeğinin yanı sıra modern ile gelenek arasındaki rekabet devam etmiştir.

Modernizm, günlük hayatın rutinleşmesi, yaşam biçimlerinin değişmesi ve bireyselleşmesi, kentleşme düzeyinin artması, hayatın her alanına akıl, bilim ve tekniğin yerleştirilmesi süreci olarak ifade edilebilmektedir. Bu durum modernizmin hayatın her anında var olduğunu göstermektedir.

2.2.1.4. Modernleşme

Modernleşme genişleyen kapitalist dünya pazarının sürüklediği bilimsel keşifler ile teknolojik yeniliklerin, sanayideki ilerlemelerin, nüfus hareketlerinin, kentleşmenin, ulus devletin ve kitlesel siyasal hareketlerin oluşumuyla birlikte ortaya çıkan sosyo-ekonomik değişimlerin çeşitliliğinin bir birliğidir. Modernleşme çoğunlukla

sanayileşmede temellendirilmiş toplumsal gelişim aşamalarına gönderme yapmak amacıyla kullanılır (Sarup, 2004:187).

Modernleşme en sade haliyle modernliğe doğru yaşanan süreci niteler. Özellikle 18. Yüzyıldan itibaren Batı Avrupa’da sosyal, ekonomik ve siyasal alanlarda radikal değişimler yaşanmıştır. Bu değişimler aynı zamanda geleneksel yapıların çözülmesi, geleneklerden kopuşu ve hatta köklü bir dönüşümü ifade etmektedir.

Modernleşme süreciyle birlikte toplumumuz, gelenek ile modernlik arasında var olan zıtlığı en başından kabul etmiş, ya gelenek ya da modernite tercihinde bulunma noktasında birtakım çelişkiler yaşamıştır. Oysa günümüz şartlarını bir gerçeklik olarak kabul edip, bu bağlamda birtakım sarsıntılar yaşayan aileye odaklanmak mümkün olabilirdi.

2.2.2. Modern Aileye Dönüşümün Dinamikleri

Toplum, dinamik bir yapı olup her an değişim durumundadır (Kongar, 1981:84). Toplumsal değişme sürecinin altında insanoğlunun tüm birikimi yatar. Bu birikim maddi kültür alanında teknoloji, manevi kültür alanında ise ideolojidir. Aile, toplumsal yapının en küçük birimi olduğuna göre, değişim aileden başlamakta, yani aile bütün unsurlarıyla birlikte yaşamaktadır.

Bugün yaşadığımız dünyada aile yapısının, daha önceki aile yapılarından çok farklı olduğu görüşü herkes tarafından kabul edilmektedir. Bu kabulle birlikte, aile yapısının sürekli bir değişim yaşadığı da bilinmektedir. Dünyada tarım toplumundan sanayi toplumuna geçişle birlikte toplumsal yapıda köklü değişimler yaşanmıştır. Sanayileşme ile birlikte toplumsal yapıda ve üretim biçiminde çok hızlı değişiklikler ve farklılaşmalar yaşanmıştır. Bunun yanı sıra modernleşme süreci toplumsal ilişkilerde ve kurumlarda yaşandığı gibi, özellikle ailelerin yapısı ve işlevleri üzerinde de etkili olmuştur.

Sanayileşmeyle beraber köyden kente göç, beraberinde getirdiği kentleşme, teknolojik gelişmeler, kadının iş hayatına atılması, huzurevi, kreşler vs bürokratik örgütlerin ailenin bir takım işlevlerini devralması, sosyal yapıda meydana gelen değişimler, bireycilik gibi faktörler ailenin şekil ve fonksiyonlarını değiştirmiş ve aile yeni bir nitelik kazanmıştır.

Yörükoğlu'na göre; (1992:71) toplumsal değişme; üç kuşağın birlikte yaşadığı ailelerin yerine, çekirdek aileyi meydana getirmiş, çekirdek aile ile akrabalık bağlarını zayıflatmıştır. Kent yaşamında kadının çalışma hayatına atılması vb. nedenlerle çocuk sayısında azalmalar olduğunu belirtmektedir. Çalışan kadın sayısındaki artışla birlikte rol ayrımları silinmeye başlamıştır. Bu olumlu yönlerine karşılık çekirdek aile, üstesinden gelemeyeceği sorunlarla karşı karşıya kalabilmektedir. Her iki eşin çalışması durumu, çocuk bakımının büyük bir sorun olmasına sebep olur. Geniş ailedeki dayanışma ve destekten yoksun kalan çekirdek aile yalnızdır (Yörükoğlu, 1992:71).

2.2.2.1. Sanayileşme

Türkiye'nin sanayileşme ve bilgi toplumun hazırlık süreçleri Afrika, Avrupa, Amerika'yla karşılaştırılamayacak kadar farklıdır. Her şeyden önce zengin bir tarih ve birikimi vardır. Sanayileşmeye, Cumhuriyet döneminde ağırlık verilse de istenen düzeye ulaşmamış, toplumsal sonuçları ancak 1950'den sonra yaygınlık kazanmıştır. Savaş sonrası sıkıntılar azalmış, nüfus artmış, alt yapı ve ulaşım gelişmiş, 1950'den sonra dış yardım ve borçlanmayla alt yapı oturtulmaya çalışılmıştır. 1960 sonrası da bu hareketlilik devam etmiştir. Bugüne dek kentlere göç artmıştır (Beşir, 1991:872-893).

Sanayileşmenin başladığı 18. Yüzyıldan itibaren tarım, ekonomi, siyaset vb. alanlar değişikliğe uğradı. Bu değişimden insanların ilk sosyalleştiği kurum olan aile de payını aldı. Bu etkileri; yapı, rol, işlev ve çiftler açısından değerlendirebiliriz.

Tarıma dayalı toplumlarda görülen aile yaşamı, kent toplumlarında farklılıklar göstermektedir. İşbölümü ve ihtisaslaşmanın gelişimi, bireyin yaşam koşullarını da etkilemiştir. Daha fazla kişinin iş yaşamına ücretli olarak katılımı ile aile ve akrabalık bağları zayıflamıştır. Bu durum bireyin bağımsızlaşmasına ve eskisi kadar aileye ihtiyaç duymamasına neden olmuştur. Ailenin bazı fonksiyonları ise devlet kurumları tarafından karşılanmaya başlanmış, fakat aile manevi anlamda destek olan yapısını kaybetmemiştir (Gökçe, 2004:189).

Aile içi ilişkiler ve rollerin değişmesi, aile gelirinin kimi durumlarda yetersiz kalışı, çocukların eğitiminin farklı kurumlara devredilmesi gibi nedenler ailenin, geleneksel geniş aile özelliği olan üretici yapıdan, tüketici hale gelmesine neden

olmuştur. Ailenin tüketici birim haline gelişi ile kadının iş hayatına atılması arasında paralellik bulunduğu görülmektedir.

Sanayileşmeyle beraber aile kurumunun değişime uğrayan fonksiyonlarından biri de güvenlik sağlama fonksiyonudur. Bunun nedeni, sanayileşme öncesi dönemde ailenin vazgeçilmez fonksiyonlarından biri olan yaşlılara güvenlik sağlama fonksiyonunun, sanayileşmeyle birlikte, devletin sosyal sigortalarıyla karşılanmaya başlamasıdır (Erkan, 1997:82).

2.2.2.2. Köyden Kente Göç

Coğrafi mekan değiştirme sürecinin sosyal, ekonomik, kültürel ve siyasi boyutlarıyla toplumsal yapıyı değiştiren nüfus hareketleri (Özer, 2004:11) olarak tanımlanan göç, toplumsal ve ekonomik değişimlere bağlı olarak ortaya çıktığından bir sonuç, toplumsal ve ekonomik değişimlere katkıda bulunması dolayısıyla da bir nedendir (İçduygu ve Sirkeci, 1999:250).

Demografik yapıda meydana gelen değişimin sosyal değişme üzerindeki etkisi, Emile Durkheim'den itibaren tartışılan bir konudur. Günümüz sosyolojisinde David Riesman, daha sonraları özellikle kitle iletişim araçlarının gelişmesinin sosyal değişme analizinde çok daha etkili olduğunu söylemiş olsa da, değişme sürecinin analizini demografi ekseninde açıklamaya çalışmıştır (Arslantürk ve Amman, 1999:371).

Günümüz Türkiye'sinde nüfus artışının neden olduğu en önemli sorunun, yeni iş olanakları bulmak amacıyla kırdan kente yapılan göç olduğu söylenebilir. Kır nüfusu, kentlerdeki iş imkanları ve yaşam koşullarından faydalanmak için buralara göç ederken "kentleşme" adı verilen yeni bir süreci başlatmakta ve bu nüfusun dönüşümüne zemin hazırlamaktadır.

Göç, sanayileşme döneminde aile yapısını ciddi değişimi uğratan sosyal bir olgudur. Türkiye'de göç olgusunu inceleyecek olursak örneğin 1927 yılında kırsal nüfus %75,8 iken kent nüfusu %24,2 olmuştur. 2000 yılında kırsal nüfus % 34,1 kent nüfusu ise % 64,9 olmuştur. 2012 yılına ait verilerinde kentsel nüfus % 77,3 iken kırsal nüfus % 22,7'dir. TÜİK 2018 yılına ait verilere göre ise nüfusun % 92,3 il ve ilçe merkezlerinde yaşarken % 7,7'si ise belde ve köylerde yaşamaktadır. Bu rakamlar arasındaki uçurumun 2012 yılında yürürlüğe giren Büyükşehir Yasası ile beraber ilçe ve

şehir merkezlerine bağlı olan köylerin mahalle statüsü kazandırılması ile beraber binlerce köyün kırsal statüden kentsel statüye geçmesinden kaynaklanmaktadır. Günümüzde ise kentsel nüfus oranının % 80’lerde olduğu tahmin edilmektedir (TÜİK: <http://www.tuik.gov.tr>, 2019). Göç yalnızca insanların yer değiştirmesi şeklinde tanımlanamaz. İnsanların yer değiştirmesi ile birlikte sosyal ilişkilerin, değerlerin, yaşam tarzlarının ve sosyal grupların da beraberinde taşınması olarak düşünülmelidir.

Mübeccel Belik Kıray, kent hayatının, örgütlü iş hayatında çalışmayı gerektirmesi, işyerinin konuttan uzak olması, eskiden aile içinde halledilebilen birçok iş ve faaliyet için özel kurumların tesis edilmiş olması gibi özelliklerinin, bu yaşama uyum sağlamak isteyen aile için değişim anlamına geldiğini söylemektedir. Ayrıca, kırdan göç eden ailelerin de katılmasıyla kent yaşamında homojen aile yapısı bozulmakta ve bu aileler arasında meydana gelen etkileşimler ister istemez zorunlu bir değişime yol açmaktadır (Kıray, 1984:69).

Kıray’a göre, değişim halindeki toplumlarda saf kategorilerden bahsedilemez. Toplumdaki bir yapı, başka bir yapıya dönüşürken her iki yapıya da yabancı “ara formlar” oluşur (Kıray, 1984:328). Kıray gecekondulaşmayı da, kırdan kente göçün ortaya çıkardığı bir “ara form” şeklinde düşünmektedir.

Kırdan kente göç eden ailelerde değişimin şoku “gecekondu”larda yaşanmaktadır. Kırsaldaki yaşam tarzını kente taşıyamamış ve şehirde yaşayacağı değerlere de tam anlamıyla sahip olamamış anomik bir kesim olan kentin kenar mahallelerinde yaşayan aileler, maalesef olumlu değişim sürecini yaşayamamaktadırlar.

Köy toplumunda benzer birçok işlevi bünyesinde barındıran aile, zorunlu olarak yakalandığı kent yaşamında temelden bir değişimle karşı karşıya kalmıştır. Kırdan kente göç eden ailelerde çeşitli statülerdeki bireylerin oranı kent ailesinde farklı bir şekilde değişim göstermektedir. Köy ailesinde anne, baba ve çocuk dışında büyükanne, babaanne, dede gibi aile büyükleri önemli yer tutarken, kent ailesinde bu bireyler yok denilecek kadar azdır.

2.2.2.3. Kentleşme

Dar anlamıyla kentleşme, kent sayısının artması ve bu alanlarda yaşayan nüfus oranının artışı ifade etmektedir. Kentlerdeki nüfus faktörünü etkileyen iki unsurdan bahsedebiliriz:

- a) Kentlerdeki tabii nüfus artışı
- b) Ülkemizde belirgin bir şekilde göze çarpan kırsal kaynaklı göç olgusudur.

Kentleşme sadece demografik özellikler gösteren bir değişme süreci olmayıp aynı zamanda, yapısal değişme şekli, hayat tarzı ve hayat görüşü de görülen bir değişme süreci olduğunu unutmamak gerekir (Çezik, 1982:10). Kentleşme, büyük ölçüde sanayileşmenin getirdiği toplumsal hareketliliğin bir sonucudur. Aile ise önce bu nüfus hareketinden ve kent yaşamının kendine özgü ortamından etkilenecek değişim sürecine girmiştir.

Türkiye’de kentleşmeden en fazla etkilenen toplumsal kurum aile olmaktadır. Kent, kurumsal işyerlerinde belirli bir ücret karşılığı çalışmayı gerektiren, işyerinin evinden mesafe olarak uzak olduğu, aileye ait olan işlev ve fonksiyonları özel kurumlar ve örgütlere devrettiği sosyal bir mekandır. Ailenin de bu sosyal mekana uyum sağlaması beraberinde değişimi zorunlu kılmıştır. Kente göç eden ailelerde; aile bireylerinin rol ve işlevlerinde, çocuk yetiştirme tarzında, komşuluk ve akrabalık ilişkilerinde, ailenin toplum içerisindeki statüsü gibi birçok konuda değişimler yaşanmıştır.

Tek katlı kerpiç bir evden çok katlı apartmanlara doğru mekânsal geçiş, ailenin geçirmiş olduğu değişimin ilk göstergesidir. Kentin çalışma düzeni işçi, memur, müdür gibi statülere dayalı işbölümüne dayanır. Nüfusun büyük bir kısmı işçi, memur gibi alt ve orta gelir düzeyine sahip bireylerden oluşur. Sahip olunan her yeni statü de aile içi ilişki ve rolleri değiştirmektedir. Artık aile kentte yalnızca üretim kaynağı olmaktan büyük oranda uzaklaşmıştır. Kentte görülen aile biçimi genelde az çocuklu çekirdek aile olmaktadır. Fakat bunun yanı sıra kent içinde ama uzakta oturan yakın ve ikincil akrabalarla da sıcak ilişki içerisinde oldukları görülmektedir.

Kentleşme ile beraber aile üyelerinin rollerinde ciddi bir değişim meydana gelmiştir. Artık evin geçiminden erkeğin olduğu kadar kadının da rolü büyüktür. Köy

hayatında çocukların yetiştirilmesi, cinsiyetine göre kişilik kazandırılması ailenin önemli bir işleviydi. Kentte ise bu işlev büyük ölçüde belirli kurumlara devredilmiştir. Dolayısıyla ebeveyn ile çocuk arasında kurulan ilişki ise en aza indirgenmiş durumdadır.

Aile reisinin işindeki statüsü, gelirinin miktarı, oturulan ev ve mahalle gibi unsurlar ailenin toplum nezdindeki konumunu belirler. Ailenin en önemli fonksiyonlarından biri de aile bireylerinin birbirlerine sağladığı güvendir. Kentleşme ile beraber güven; farklı örgütlü kurumlar, sosyal sigortalar, hastaneler, huzurevleri gibi kurumlara kaymıştır.

Kent ailesinde yeni evlenenler genel olarak yeni bir eve taşınmaktadırlar. Böylece yeni bir çekirdek aile doğmuş olmakta ve dolayısıyla yaşlı anne babalar hayatlarının son zamanlarını çocuklarından ve torunlarından ayrı geçirmektedirler. Bu durumda yaşlılar ya yalnız başlarına ya da huzurevlerinde yaşamak durumunda kalmaktadırlar. Çocuklar da, anne çalışıyor ise kreşlere gönderilmektedirler. Böylece kent toplumunda aileyi tamamlayan en temel iki yeni kurum olan kreş ve huzurevleri doğmuş olmaktadır. Bu durum kent toplumunun kaçınılmaz bir olgusu olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.2.2.4. Teknolojik Gelişmeler

Günümüz sosyologlarının önemli bir kısmı, teknolojiyi değişimin motoru olarak görmektedirler. Teknolojiyi, değişimin asıl belirleyici unsuru olarak kabul eden ülkemiz sosyologlarından Emre Kongar, (1995:228) insanoğlunun yeryüzüne gelişinden günümüze kadar devamlı artarak gelişen ve bu gelişmenin herkes tarafından objektif bir biçimde gözlemlenebildiği gelişmenin “teknoloji” olduğunu söylemektedir. Teknoloji bir “birikim” sonucunda ortaya çıkar. Birikim ise bir “ilerleme”nin işaretidir. O halde teknoloji, zaman içindeki gelişmeyi geriye dönülmez şekilde belirler (Kongar, 1995:228).

Tarihin her döneminde insanların belli teknolojileri kullandığı bilinen bir gerçektir. Günümüzde “teknoloji toplumu” vurgusunun, özellikle son iki yüzyıla damgasını vuran ve çok ciddi değişim ve dönüşümlere neden olan teknolojik gelişmelerden kaynaklandığı söylenebilir.

Teknoloji ile modernleşme arasında da önemli bir bağ vardır. Teknolojinin toplumdaki belirtisi sanayileşme düzeyidir. Günümüzde, en ileri düzeyde sanayileşmiş olan toplumlar modern toplumlardır (Kongar, 1995:228). O halde teknolojinin, onu kullanmaya başlayan sanayileşmiş toplumları modernleştirerek değişmelerine katkı sağladığı söylenebilir.

Türkiye’de özellikle 1980 sonrası dönemde teknolojik gelişmeler, ailenin dönüşümü üzerinde önemli bir rol oynamıştır. Bilişim teknolojilerindeki gelişmeler, evlenmeden önce bireylerin tanışma yöntemlerinin alışılmış biçimlerine yenilerini eklerken, bir yandan da geleneksel tanışma biçimlerinin, çağdaş görünümeler altında yeniden ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Son on yılda internetin giderek yaygınlaşması normal şartlarda birbirleri ile karşılaşma ihtimalleri bile olmayan kişileri sanal ortamda birbirleriyle tanıştırmaktadır. İnternetin ülkemizde kullanılmaya başladığı ilk yıllarda ses ve görüntü teknolojisi henüz yoktu. Günümüzde ise, gelişen teknoloji bireylere sesli ve görüntülü görüşme imkanı sağlamış, geleneksel tanışma biçimlerine yeni formlar eklemiştir.

Teknolojinin günümüz ailesine getirdiği en son yeniliklerden birisi de tüp bebek uygulamasıdır. Dünyada ilk defa uygulanmaya başlamasından itibaren ancak çeyrek yüzyıl geçen tüp bebek uygulaması “dinimizce caiz değil” düşüncesiyle ilk zamanlarda fazla ilgi görmezken, ilahiyatçıların konu ile ilgili açıklamaları ve diyanetin fetvaları (DİB: <http://www.mevzuat.gov.tr>, 2013) çocuk sahibi olmanın fazla önemsendiği toplumumuzda tüp bebek uygulamasının giderek daha fazla benimsenmesini sağlamıştır.

2.2.2.5. Kitle İletişim Araçları ve Sosyal Medya

Kitle iletişim; basın, radyo, televizyon, sinema vb. gibi bir kitlesel araç yardımıyla dolaylı bir biçimde kurulan iletişim sürecidir. Kitle iletişim teriminin tarihine baktığımızda ilk olarak, 1940’larda Harold Lasswel tarafından siyasal bilimler hakkında yapılan araştırmalarında tanımın kullanıldığını görmekteyiz. Burada terimin kullanılmasının amacı ise toplumsal örgütlenmeyi belirten modern koşulları belirtmek ve siyasal karar alma süreçlerinde iletişim teknolojilerinin rolünü vurgulamaktır (Mutlu, 1998:211).

İletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmelerin sunduğu geniş olanaklarla birlikte, internet ve sosyal ağların etkisiyle kitle iletişim araçlarının hayatımızda kapladığı alan giderek artmaktadır. Özellikle çocuk ve gençlerin yeni teknolojilere ve kitle iletişim araçlarına olan ilgileri, hem olumlu hem de olumsuz anlamda etkilerin tartışılmasına sebep olmuştur.

Tablo 2.1:Sabit Telefon, Cep telefonu, İnternet Abone Sayısı

Yıl	Ev Telefon Abone Sayısı	Cep Telefonu Abone Sayısı	İnternet Abone Sayısı
1929	15.262	-	-
1980	1.147.482	-	-
1990	6.893.267	-	-
1994	12.305.760	81.276	-
1998	16.959.500	3.382.137	229.885
2000	18.395.171	14.970.745	1.629.156
2010	16.201.466	61.769.635	14.443.644
2015	11.493.057	73.639.261	48.617.291
2016	11.077.559	75.061.699	62.280.191
2017	11.308.444	77.800.170	68.869.578
2018	11.542.100	80.637.671	73.789.734

Kaynak: (TÜİK: <http://www.tuik.gov.tr>, 2018)

(1994: Türkiye’de cep telefonun kullanılmaya başlandığı yıl)

(1998: Türkiye’de İnternetin kullanılmaya başlandığı yıl)

Yukarıdaki tabloya göre, sabit telefon abone sayısı 1929'dan 2000'lere kadar artmıştır. O tarihten sonra günümüze kadar azalarak gelmiştir. Cep telefonu abone sayısı, Türkiye'de kullanılmaya başlandığı tarihten itibaren günümüze kadar artarak gelmiştir. İnternet abone sayısı ise 1998 itibariyle büyük bir hızla artmıştır. Kişisel telefonlar ihtiyaç haline geldikten sonra sabit telefon abone sayısına ihtiyaç azalmıştır.

Sanal ortam, milyonlarca bilgisayarın çevrimiçi hizmet sunucular aracılığıyla birbirine bağlandığı elektronik ortamdır. Sanal ortamda bireyler, fiziksel yakınlık ve temas olmadan iletişim kurabilmektedirler. Sanal ortamda bir kullanıcı öncelikle bir internet hizmeti sunucusuna bağlanmak zorundadır. Bu sunucu kullanıcıya bölgesel ağlar ya da yüksek kapasiteli ağlar üzerinden internete erişim sağlamaktadır. Bu nedenle internetin fiziki sınırlarını çizmek mümkün değildir. Kullanıcılar internet hizmet sunucularının sağladığı ağlarla bütün dünya ile iletişime geçebilmektedirler. Bilgisayarlarda her bilgisayarın kendine ait bir IP (İnternet Protokolü) numarası mevcut olduğu için internete bağlı her bilgisayar ağ tarafından görülebilmektedir (Töre, 2007:297).

Sanal ortam terimsel olarak “gerçekten uzak olan” anlamına gelmektedir. Fakat günümüzde o denli yaygın ve gerçek hayatımızla bütünleşmiş ki artık bu anlamından uzaklaşmıştır. İnsan yaşamını birçok alanda kolaylaştıran sanal ortam, insanların iletişimsel boyutta dengeyi kuramamasından dolayı yüz yüze iletişim yeteneğini yok eden, insanları yozlaştıran, asosyalliğe iten bir unsur haline gelmektedir (www.ercancelik.com.tr, 2012). Bununla beraber sanal ortamın yararı ve zararı kişinin onu kullanma dozunu ayarlamasına göre değişim göstermektedir.

Medyanın etkilemediği bir kurum düşünmek, neredeyse imkânsızlaşmıştır. Siyasetten sanata dinden kültürel değerlere kadar pek çok alanı etkiler niteliktedir. Etkilediği kurumlardan biri de elbette aile kurumudur. Medya yayınları ile karı-koca, çocuk ve ebeveyn ilişkilerinde değişiklikler olmuştur. Anne ve eş konumundaki kadın, kimi zaman çocuğuna ve eşine nasıl davranması gerektiğini öğrenmiş, kimi zamansa kendisine nasıl davranılması gerektiği konusunda beklenti içine girmiştir. İzledikleri film, dizi, reklâm veya okudukları bir yazı nedeniyle, eşleri ve çocukları ile olan iletişimde nasıl davranması gerektiğini öğrenmekte ve bu şekilde davranmaktadırlar.

Bunun tersi durumlarda söz konusudur. Bazen de kadın kendisine nasıl davranılması gerektiğini öğrenmekte ve bunlar yapılmadığında aile içinde uyuşmazlıklar görülebilmektedir. Örneğin sevgililer gününde eşinden beklediği hediye alınmaması ya da anneler günü gibi özel sayılabilecek günlerde, beklenen ilginin gösterilmemesi durumunda aile ilişkilerinin bozulması, medyanın aile davranışlarına yön vericiliğini ortaya koymaktadır.

2.2.2.6. Kadının İş Hayatına Atılması

Geleneksel ailelerde ev işlerinde çalışan kadın, aileye para getiren durumda değildir. Fakat köyden kente göç ile beraber kentte yaşayan aileler için ücretli gelir, en önemli yaşamsal bir araç haline gelmiştir. Ücretli gelirin tek gelir olduğu aileler, kentte tutunamayınca babanın yanında, anne de ücretli iş aramak zorunda kalmıştır. Böylece kadının ücretli iş hayatına atılmasındaki en önemli neden “ekonomik ihtiyaç” olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kadının iş hayatına atılmasıyla beraber aileye para getiren olarak görev ve sorumlulukları artınca, aile içerisindeki rol paylaşımında da ciddi değişimler yaşanmıştır. Artık aile içi kararların alımında kadın da erkek kadar hak sahibi olmaya başlamıştır. Kadınlar bir yandan dış işlerde çalışıp para kazanırken öbür yandan aile ile geçirdikleri zaman azalmıştır. Dolayısıyla annenin çocukla geçirdiği zaman diliminde büyük bir azalma yaşanmıştır.

Kadınların çalışma hayatında yer alıyor oluşu, ilk zamanlarda ekonomik sebeplerle açıklanmıştır. Ekonomik şartların zorlaması, ailede bir bireyin çalışmasını yetersiz kılmakta, ve bazen ailenin birden çok üyesinin çalışma zorunluluğunu doğurmuştur. Bu durumda kadının çalışması, ekonomik şartlardan dolayıdır. Fakat kadınların, ekonomik şartların yanı sıra; sosyal hayata katılmak, başarı kazanmak, kendine olan güvenini kazanmak gibi sosyal sebepleri de zamanla meydana gelmiştir.

2.2.3. Modern Aile Yapısının Parametreleri

Modern toplum; dinamik, şehirli hayatın egemen olduğu, endüstrileşmiş, siyasi ve sosyal yapıda kurumsallaşmaların artmış, okuma yazma oranının yüksek ve yüksek öğrenimin yaygın olduğu, yönetimde görevlerin fonksiyonel olarak farklılaştığı,

kitlelerin giderek artan bir oranda siyasete katıldığı, siyasi gücün daha geniş gruplara dağıldığı, demokratikleşmenin yanı sıra laik düşünüş tarzlarının siyasi ve sosyal yapıda hakim olduğu bir toplum tipi olarak tanımlanmaktadır (Coşkun,1994:299).

Modern toplumlarda çekirdek aile yapısı hakimdir. Geleneksel dönemdeki ben duygusu yerini ben duygusuna bırakmıştır. Akrabalık ve komşuluk ilişkileri, dayanışma ve yardımlaşma geleneksel döneme oranla zayıflamıştır. Geleneksel ailedeki gibi toplumdan gelecek herhangi bir problem karşısında güvenliklerini sağlayacak kişiler aile büyükleri değil güvenlik kurumudur. Bireylerin meslekleri aile üyeleri tarafından değil, kendilerinin tercihlerine seçilir.

Modern ailelerde bireyler, evlenecekleri kişiye aile büyüklerinin tavsiyelerinden ziyade kendileri karar verirler. Eşler kararlarını kendileri alırlar, toplumsallık değil bireysellik anlayışı söz konusudur. Evlilik ile ilgili problemler karşısında uzmanlardan destek alınır. Aile içerisinde anne, baba, çocuk rolleri geleneksel aileye oranla farklılaşmıştır. Erkek evin geçiminden, kadın ise yalnızca ev işlerinden sorumludur ibaresi geçerli değildir. Kadının eşinden fazla para kazanması sorun değildir. Eşler kazançlarını istedikleri gibi değerlendirebilirler. Evliliğin özgürlüğünü kısıtladıkları düşüncesine söz konusudur.

Genel olarak modern aile yapısının özelliklerine baktığımız zaman; çoğunlukla üye sayısının az olduğu çekirdek aileye sahip, aile büyükleriyle yaşayanların az olduğu, akrabalık ve komşuluk ilişkilerinin geleneksel aileye oranla daha zayıf olduğu, genellikle kentte yaşayan, sanayi toplumu özelliklerine sahip, ailenin bir tüketim birimi halini alması, ben duygusuna ve bireysel mülkiyet anlayışına sahip gibi nitelikleri içeren bir aile türüdür.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ALAN ARAŞTIRMASI: KÜTAHYA ÖRNEĞİ

3.1. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

Bu başlık altında araştırmanın kapsamı, yöntemi ve verilerin analizi açıklanmıştır. Devamında ise sosyo-demografik sorular, likert sorular ve basit tesadüfi örnekleme hakkında bilgi verilmiştir.

3.1.1. Araştırmanın Kapsamı

Bu çalışma 2019 yılında Kütahya ilinde yapılmıştır. Önce kaynak taraması yapılmış, daha sonra örneklem olarak belirlediğimiz Kütahya ilinde anket uygulanarak veriler elde edilmiştir. Anket uygulaması öncesinde, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Etik Kurul Kararı alınmıştır.

“Gelenek ve Modernite İkileminde Aile: Kütahya Örneği” adlı çalışmamızın evreni Kütahya ilidir. Araştırma evreninin tamamına ulaşılması zaman açısından ve ekonomik açıdan mümkün olmadığından, uygulamanın yapılması için örneklem seçme yoluna gidilmiştir. Örneklem seçiminde her yaş, meslek ve statüden katılımcılara ulaşmak amacıyla, basit tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Çalışmamızın örneklemini Kütahya ilinde ikamet eden bireyler oluşturmaktadır. Bu çalışmada anket uygulaması için gönüllülük esası ile belirlenen 207 kişiye anket verilmiş ancak eksik dolduranlar değerlendirme dışı bırakılmış ve 180 anket dikkate alınarak analize tabi tutulmuştur.

Basit Tesadüfi Örnekleme

Olasılıklı örnekleme yöntemleri içinde en sık kullanılan örnekleme yöntemidir. Sadece şans unsuruna göre öğelerin seçilmesine imkan sağlayacak şekilde örnek grubun belirlenmesi esasına dayanan bir örnekleme yöntemidir. Evrendeki tüm öğelerin eşit derecede seçilme şansı bulunmaktadır. Bir öğenin seçilmesi diğerlerinin seçilmesini etkilemez. Buradan elde edilecek bilgileri evrene genellemeye çalışmak bilimsel yaklaşımın temel öğelerinden birisidir (www.orhankavuncu.com, 2016).

3.1.2. Araştırmanın Yöntemi

Araştırma verileri, araştırmacı tarafından yapılan geniş bir literatür taraması sonucunda oluşturulan anketle elde edilmiştir. Hazırlanan anket formu ve araştırmacının pilot anket uygulaması sırasında gözlemleri araştırma uygulamasının yapılmasında

önemli yer teşkil etmektedir. Gözlemler ve geri dönütler sonucunda bazı soruların anlaşılır hale gelmesi için gerekli düzenlemeler yapılmıştır.

Çalışmanın teorik ve alan olmak üzere iki aşaması bulunmaktadır. Bu doğrultuda ilk aşamasında teorik konular ele alınmıştır. Çalışmanın ikinci aşamasında nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nicel araştırma yöntemi olarak anket tekniğinden yararlanılmıştır. Anket soruları seçilirken teorik kısımdaki bilgiler referans olarak alınmıştır.

Sosyo-Demografik Sorular

Sosyo-Demografik sorular formunda bireylere: “cinsiyetiniz?”, “yaşınız?”, “medeni durumunuz?”, “çocuk sayınız?”, “yerleşim yeriniz?”, “eğitim düzeyiniz?”, “mesleğiniz?”, eşinizin eğitim düzeyi?”, “eşinizin mesleği?”, “aylık şahsi geliriniz?”, “ailenizin aylık toplam geliri?”, “evde aile büyüklerinden birlikte yaşadığınız var mı?”, “evinizin mülkiyet durumu?” gibi kişisel sorular sorulmuştur.

Likert Sorular

Sayılar aracılığıyla ifade edebileceğimiz ve bu açıdan daha nesnel olan verilere ulaşmak için Likert tipi ölçek yardımıyla katılımcılara doldurmaları amacıyla anket formu hazırlanmıştır.

Önermeler bireylerin; fiziksel özellikler, bireyselleşme, özgürlük ve mahremiyet algılarını, toplumsal cinsiyet rollerine karşı tutumlarını, çocuğun ailedeki yerini, aile büyüklerinin, kitle iletişim araçlarının ve ekonominin aile içi ilişkilere etkilerini, bireylerin huzurevine ve evliliğe bakış açılarını ölçmek amacıyla hazırlanmıştır.

Ölçekte yer alan önermelerin katılma dereceleri ise, “*katılıyorum*”, “*kısmen katılıyorum*”, “*bir fikrim yok*”, “*kısmen katılmıyorum*” ve “*katılmıyorum*” seçeneklerinden oluşmaktadır.

3.1.3. Verilerin Analizi

Ölçme aracı olan anket yöntemi ile toplanan verilerin analizinde, anket sonuçları öncelikle gözden geçirilerek kontrol edilmiş ve bilgisayarda kodlanmıştır. Toplanan formlardan 180 kullanılabilir form değerlendirilerek analiz uygulamasına

geçilmiştir. Daha sonra bilgisayara aktarılan veriler üzerinde gerekli istatistiksel analizler için SPSS (Statistic Packets For Social Sciences) 22.0 Paket İstatistik Programından yararlanılarak veriler çözümlenerek değerlendirilmiştir.

Araştırmada elde edilen verilerin analizinde soruların ve önermelerin frekans (f) ve yüzdeleri (%) bulunarak tablolar halinde gösterilip yorumlanmıştır. Araştırma kapsamındaki likert ölçekli soruların analizinde korelasyon katsayıları hesaplanarak analiz edilmiştir.

3.2. ARAŞTIRMA BULGULARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Bu bölümde bulgular ve yorumlar bir arada verilmektedir. Öncelikle bulgular ifade edilerek ardından yorumları yapılmaktadır.

3.2.1. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri

Araştırma ile elde edilen ve örneklem grubunu oluşturan bireylere ait sosyo-demografik özellikleri istatistiksel analiz kullanılarak çözümlenmiştir. Elde edilen verilerin frekans ve yüzdelik dağılımları, ortalama değerleri tablo gösterimi ile sunulmuştur.

3.2.1.1. Cinsiyet

Bireylerin anketin cinsiyet durumu ile ilgili sorusuna verdikleri yanıtlar Tablo 3.1.'de verilmiştir.

Tablo 3.1: Katılımcıların Cinsiyet Dağılımı

	f	%
Kadın	86	47,8
Erkek	94	52,2
Toplam	180	100

Tablo 3.1.'e göre katılımcıların *cinsiyete* göre dağılımları incelendiğinde katılımcılardan %47,8'inin kadın, % 52,2'sinin erkek olduğu görülmüştür. Cinsiyet dağılımına göre, erkek ve kadın katılımcı sayıları arasında ciddi bir fark yoktur.

3.2.1.2. Yaş

Bireylerin anketin yaş durumu ile ilgili sorusuna verdikleri yanıtlar Tablo 3.2.'de verilmiştir.

Tablo 3.2: Katılımcıların Yaş Aralığı Dağılımı

	f	%
20 - 29	49	27,2
30 - 39	65	36,1
40 - 49	38	21,1
50 ve üzeri	28	15,6
Toplam	180	100

Tablo 3.2'ye göre katılımcıların *yaşa* göre dağılımları incelendiğinde %27,2'sinin 20-29 yaş arası, %36,1'inin 30-39 yaş arası, % 21,1,'inin 40-49 yaş arası ve %15,6'sının 50 yaş ve üzeri olduğu görülmektedir. Yaş aralığı dağılımına göre, katılımcıların çoğunluğu (%36,1) 30-39 yaş aralığındadır.

3.2.1.3. Medeni Durum

Bireylerin anketin medeni durum ile ilgili sorusuna verdikleri yanıtlar Tablo 3.3.'de verilmiştir.

Tablo 3.3: Katılımcıların Medeni Durum Dağılımı

	f	%
Bekar	28	15,5
Evli	140	77,8
Boşanmış – Dul	12	6,6
Toplam	180	100

Tablo 3.3.'de katılımcıların *medeni durumlarına* göre dağılımları incelenmiştir. Tabloya göre katılımcıların %15,5'inin bekar, % 77,8'inin evli, %6,6'sının da boşanmış

ya da dul olduğu tespit edilmiştir. Medeni durum dağılımına göre, katılımcıların çoğunluğu (%77,8) evli bireylerden oluşmaktadır.

Bu bölümde sorduğumuz diğer alt sorulara katılımcıların cevapları şu şekilde olmuştur. 140 evli katılımcıya sorduğumuz “*Kaç yıllık evlisiniz?*” sorusuna verdikleri cevap neticesinde ortalama 14,25 yıl olduğu tespit edilmiştir. Yine aynı katılımcılara sorduğumuz “*İlk evliliğiniz mi?*” sorusuna ise, %93,6’sı evet % 6,4’ü ise hayır cevabını vermiştir. Boşanmış ya da dul olan 12 katılımcıya sorduğumuz “*Kaç yıllık evli kaldınız?*” sorusuna verdikleri cevap, ortalama 12,5 yıl olduğunu göstermektedir. Aynı katılımcılara sorduğumuz “*Ne kadar süre önce boşandınız?*” sorusuna ise ortalama 5,72 yıl olduğu tespit edilmiştir.

3.2.1.4. Çocuk Sayısı

Bireylerin anketin çocuk sayısı ile ilgili sorusuna verdikleri yanıtlar Tablo 3.4’de verilmiştir.

Tablo 3.4: Katılımcıların Çocuk Sayısı Dağılımı

	f	%
1 çocuk	60	39,4
2 çocuk	49	32,2
3 çocuk	22	14,5
4 ve üzeri	7	4,7
Çocuksuz	14	9,2
Toplam	152	100

Tablo 3.4’de katılımcıların *çocuk sayısına* göre dağılımları incelenmiştir. Tabloya göre katılımcıların % 39,5’i 1 çocuklu, % 32,2’si 2 çocuklu, % 14,5’i 3 çocuklu, %4,7’si 4 ve üzeri çocuklu ve % 9,2’si ise çocuksuzdur. Çocuk sayısı dağılımına göre, katılımcıların çoğunluğunun (%39,4) tek çocuk sahibi olduğu görülmüştür.

3.2.1.5. Yerleşim Yeri

Bireylerin anketin yerleşim yeri ile ilgili sorusuna verdikleri yanıtlar Tablo 3.5’de verilmiştir.

Tablo 3.5: Katılımcıların Yerleşim Yeri Dağılımı

	f	%
İl	141	78,3
İlçe	23	12,8
Kasaba	5	2,8
Köy	11	6,1
Toplam	180	100

Tablo 3.5.’de katılımcıların *yerleşim yerine* göre dağılımları incelenmiştir. Tabloya göre katılımcıların % 78,3’ü ilde, % 12,8’i ilçede, % 2,8’i kasabada, % 6,1’i ise köyde yaşamaktadır. Yerleşim yeri dağılımına göre, katılımcıların çoğunluğunun (%78,3) ilde yaşadığı görülmüştür.

3.2.1.6. Eğitim Düzeyi

Bireylerin anketin eğitim düzeyi ile ilgili sorusuna verdikleri yanıtlar Tablo 3.6 ve Tablo 3.7’de verilmiştir.

Tablo 3.6: Kadın Katılımcıların Eğitim Düzeyi

	f	%
Okur - Yazar Değil	7	8,1
İlkokul – Ortaokul	8	9,3
Lise	18	21
Fakülte – Yüksekokul	41	47,6
Yüksek Lisans –Doktora	12	14
Toplam	86	100

Tablo 3.6.'da *kadın katılımcıların eğitim düzeyine* göre dağılımları incelenmiştir. Tabloya göre katılımcıların % 8,1'i okur- yazar değil, % 9,3'ü ilkokul veya ortaokul, % 21'i lise, % 47,6'sı fakülte veya yüksekokul, % 14'ü ise yüksek lisans veya doktora eğitimine sahip olduğu görülmektedir. Eğitim düzeyi dağılımına göre, kadın katılımcıların yaklaşık yarısının(%47,6) üniversite eğitimine sahip olduğu görülmüştür.

Tablo 3.7: Erkek Katılımcıların Eğitim Düzeyi

	f	%
Okur - Yazar Değil	3	3,1
İlkokul – Ortaokul	5	5,3
Lise	25	26,6
Fakülte – Yüksekokul	45	47,9
Yüksek Lisans-Doktora	16	17,1
Toplam	94	100

Tablo 3.7'de *erkek katılımcıların eğitim düzeyine* göre dağılımları incelenmiştir. Tabloya göre katılımcıların % 3,1'i okur- yazar değil , % 5,3'ü ilkokul veya ortaokul, % 26,6'sı lise, % 47,9'u fakülte veya yüksekokul, % 17,1'i ise yüksek lisans veya doktora eğitimine sahip olduğu görülmektedir. Eğitim düzeyi dağılımına göre, erkek katılımcıların yaklaşık yarısı(%47,6) üniversite eğitimine sahip olduğu görülmüştür. Tablolara göre, erkek katılımcıların üniversite eğitimine sahip olması ile kadın katılımcıların üniversite eğitimine sahip olması arasında ciddi bir fark yoktur.

3.2.1.7. Meslek Düzeyi

Bireylerin anketin meslek düzeyi ile ilgili sorusuna verdikleri yanıtlar Tablo 3.8 ve Tablo 3.9'da verilmiştir.

Tablo 3.8: Kadın Katılımcıların Meslek Düzeyi

	f	%
Öğrenci	3	3,4
Ev hanımı	4	4,7
Öğretmen	32	37,2
Kamu Çalışanı	23	26,8
Özel Sektör Çalışanı	5	5,8
Yönetici	2	2,3
İşçi	17	19,8
Toplam	86	100

Tablo 3.8'e göre *kadın katılımcıların meslek düzeyine* göre dağılımları incelenmiştir. Tabloya göre katılımcıların % 3,4'ü öğrenci, % 4,7'si ev hanımı, % 37,2'si öğretmen , % 26,8'i kamu çalışanı, % 5,8'i özel sektör çalışanı, % 2,3'ü yönetici ve % 19,8'i ise işçi meslek gruplarından oluştuğu görülmektedir. Meslek düzeyi dağılımına göre, kadın katılımcıların çoğunluğunun(%37,2) öğretmen olduğu görülmektedir.

Tablo 3.9: Erkek Katılımcıların Meslek Düzeyi

	f	%
Öğrenci	2	2,1
Esnaf	13	7,4
Öğretmen	7	13,8
Kamu Çalışanı	27	28,7
Özel Sektör Çalışanı	16	17,1
Yönetici	17	18,1
İşçi	12	12,8
Toplam	94	100

Tablo 3.9'a göre *erkek katılımcıların meslek düzeyine* göre dağılımları incelenmiştir. Tabloya göre katılımcıların % 2,1'i öğrenci, % 7,4'ü esnaf, % 13,8'i öğretmen, % 28,7'si kamu çalışanı, % 17,1'i özel sektör çalışanı, % 18,1'i yönetici, ve % 12,8'i ise işçi meslek gruplarından olduğu görülmektedir. Meslek düzeyi dağılımına göre, erkek katılımcıların çoğunluğunun (%28,7) kamu çalışanı olduğu görülmektedir. Tablolara göre, erkek katılımcıların meslek düzeyi ile kadın katılımcıların meslek düzeyi arasında anlamlı bir fark vardır.

3.2.1.8. Gelir Düzeyi

Bireylerin anketin gelir düzeyi ile ilgili sorusuna verdikleri yanıtlar Tablo 3.10 ve 3.11'de verilmiştir.

Araştırmamızda yer alan katılımcıların şahsi gelir düzeyi ile ilgili olarak ölçüt asgari ücret alınmış olup üç farklı miktar aralığı belirlenmiştir. 2200 TL ve altı, 2201 TL -3500 TL arası ve 3501 TL'den fazla şeklinde kategorilenmiştir.

Tablo 3.10: Aylık Şahsi Gelir Dağılımı

	f	%
2200 TL ve altı	83	46,1
2201 TL – 3500 TL	79	43,9
3501 TL ve üzeri	18	10
Toplam	180	100

Tablo 3.10'a göre katılımcıların *aylık şahsi gelire* göre dağılımları incelenmiştir. Tabloya göre katılımcıların % 46,1'i 2200 TL ve altı, % 43,9'u 2201 TL-3500 TL, % 10'u ise 3501 TL ve üzeri, gelire sahip oldukları görülmektedir. Aylık şahsi gelir düzeyi dağılımına göre, katılımcıların yaklaşık yarısı (%46,1) asgari ücret ve altı gelire sahip olduğu görülmektedir. Genel olarak katılımcıların aylık şahsi gelir ortalaması ise 2485 TL'dir.

Tablo 3.11: Ailenin Aylık Toplam Gelir Dağılımı

	f	%
3500 TL ve altı	97	53,9
3501 TL – 5000 TL	39	21,7
5001 TL ve üzeri	44	24,4
Toplam	180	100

Tablo 3.11'e göre katılımcıların *ailenin aylık toplam gelire* göre dağılımları incelenmiştir. Tabloya göre katılımcıların %53,9'u 3500 TL ve altı, % 21,7'si 3501-5000 TL, % 24,4'ü 5001 TL ve üzeri, gelire sahip oldukları görülmektedir. Aylık toplam gelir düzeyi dağılımına göre, katılımcıların yarısından çoğunun(%53,9) 3500 TL ve altı gelire sahip olduğu görülmektedir. Genel olarak katılımcıların ailenin aylık toplam gelir ortalaması ise 4166 TL'dir.

3.2.1.9. Aile Büyükleriyle Birlikte Yaşama

Bireylerin anketin aile büyükleriyle birlikte yaşama ile ilgili sorusuna verdikleri yanıtlar Tablo 3.12'de verilmiştir.

Tablo 3.12: Aile Büyükleriyle Birlikte Yaşama Dağılımı

	F	%
Evet	42	23,3
Hayır	138	76,7
Toplam	180	100

Tablo 3.12'ye göre katılımcıların *aile büyükleriyle birlikte yaşama* durumuna göre dağılımları incelenmiştir. Tabloya göre katılımcıların % 23,3'ü evet, % 76,7'si hayır cevabı verdikleri görülmektedir.

3.2.1.10. Evin Mülkiyet Durumu

Bireylerin anketin evin mülkiyet durumu ile ilgili sorusuna verdikleri yanıtlar Tablo 3.13 ve Tablo 3.14'de verilmiştir.

Tablo 3.13: Evin Mülkiyet Durumu Dağılımı

	f	%
Kira	64	35,6
Kendimizin	116	64,4
Toplam	180	100

Tablo 3.13'e göre katılımcıların *evin mülkiyet durumuna* göre dağılımları incelenmiştir. Tabloya göre katılımcıların % 35,6'sı kirada, %64,4'ü kendi evinde oturdukları görülmektedir. Evin mülkiyet durumu dağılımına göre, katılımcıların yarısından çoğunun(%64,4) kendisine ait evde yaşadığı görülmektedir.

Tablo 3.14: Evin Türü Dağılımı

	f	%
Müstakil	38	21,1
Apartman Dairesi	142	78,9
Toplam	180	100

Tablo 3.14'e göre katılımcıların *evin türüne* göre dağılımları incelenmiştir. Tabloya göre katılımcıların, % 21,1'i müstakil, % 78,9'u ise apartman dairesinde yaşamaktadır. Evin türü dağılımına göre, katılımcıların büyük bir kısmının; % 64,4'ü apartman dairesinde yaşadığı görülmektedir.

Bu bölümde sorduğumuz diğer alt soruya katılımcıların cevapları şu şekilde olmuştur. "*Evin oda sayısı*" sorusuna verdikleri cevap neticesinde katılımcıların % 6,1'i 1 odalı evde, % 11,1'i 2 odalı evde, % 35,6'sı 3 odalı evde, % 41,7'si 4 odalı evde, % 5,5'i ise 5 ve üzeri odalı evde yaşamaktadır. Bu cevaplara göre katılımcıların çoğunluğunun 4 odalı evde yaşadıkları görülmüştür.

3.2.2. Gelenek ve Modernite Bağlamında Ailedeki Değişim

Bu bölümde gelenek ve modernite bağlamında ailedeki değişim ve dönüşümlere etki eden iç ve dış etkenler alt başlıklarıyla incelenmiştir. Katılımcıların sosyo-demografik özelliklerinin analizinden farklı olarak birtakım önermelerin korelasyon katsayıları da hesaplanmıştır. Bu analizlere göre yorumlamalarda bulunulmuştur.

3.2.2.1. İç Etkenler

Ailenin geçirmiş olduğu değişim ve dönüşüme etki eden iç etkenler; fiziksel özellikler, bireyselleşme, özgürlük, mahremiyet, toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlar, ve çocuğun ailedeki yeri başlıkları altında incelenmiştir.

3.2.2.1.1. Fiziksel Özellikler

Tablo 3.15: Katılımcıların Fiziksel Özellikler Görüşüne İlişkin Tutumları Dağılımı

		f	%
Evlendikten sonra eşimdeki fiziksel değişim ilişkimizi etkiler.	Katılıyorum	105	58,7
	Kısmen Katılıyorum	15	8,3
	Bir Fikrim Yok	30	16,6
	Kısmen Katılmıyorum	15	8,3
	Katılmıyorum	15	8,3

Tablo 3.15’de katılımcıların fiziksel özellikler görüşüne ilişkin dağılımları incelenmiştir. “Evlendikten sonra eşimdeki fiziksel değişim ilişkimizi etkiler” önermesine, katılımcıların %58,7’si “katılıyorum”, %8,3’ü “kısmen katılıyorum”, %16,6’sı “bir fikrim yok”, %8,3’ü “kısmen katılmıyorum ve %8,3’ü de “katılmıyorum” şeklinde cevap vermişlerdir. “Evlendikten sonra eşimdeki fiziksel değişim ilişkimizi etkiler” önermesine yönelik cevapların ortalamasına baktığımız zaman, katılımcıların çoğunlukla “katılıyorum” şeklinde yanıt verdikleri görülmüştür.

Korelasyon analizine göre; “Evlendikten sonra eşimdeki fiziksel değişim ilişkimizi etkiler.” önermesine katılım oranı, yaş arttıkça azalmaktadır. Evlilikte rol oynayan önemli faktörlerden biri de fiziksel özelliklerdir. Bireyler karşısındaki kişiyi,

ilk olarak fiziksel özelliklerine bakarak o kişiyi hayatına alıp almayacağına karar verebilir. Birbirlerinin fiziksel özelliklerini beğenen iki kişi etkileşim kurmaya daha meyillidir ve bu etkileşim de evliliğin biçimlenmesinde oldukça önemlidir. Fakat çekicilik algısı yaşa göre değişkenlik gösterebilir. Sonuç olarak evlilik sonrası eşlerdeki fiziksel değişim, evlilik ilişkisinde etkili olduğu gibi bu ifadeye genç bireyler daha çok katılmıştır. Katılımcıların fiziksel değişimin ilişkilerini etkilemesine ilişkin tutumlarına göre, modernlikten yana bir tavır sergiledikleri anlaşılmıştır.

3.2.2.1.2. Bireyselleşme

Tablo 3.16: Katılımcıların Bireyselleşme Eğilimine İlişkin Görüşleri Dağılımı

		f	%
Evde bana özel bir yaşam alanı olmasını isterim.	Katılıyorum	34	18,9
	Kısmen Katılıyorum	5	2,7
	Bir Fikrim Yok	12	6,7
	Kısmen Katılmıyorum	34	18,9
	Katılmıyorum	95	52,8

Tablo 3.16’da katılımcıların bireyselleşme eğilimine ilişkin görüşleri dağılımı incelenmiştir. “*Evde bana özel bir yaşam alanı olmasını isterim.*” önermesine, katılımcıların %18,9’u “katılıyorum”, %2,7’si “kısmen katılıyorum”, %6,7’si “bir fikrim yok”, %18,9’u “kısmen katılmıyorum ve %52,8’i de “katılmıyorum” şeklinde cevap vermişlerdir. “*Evde bana özel bir yaşam alanı olmasını isterim.*” önermesine yönelik cevapların ortalamasına baktığımız zaman, katılımcıların çoğunlukla ve aynı oranla “*katılıyorum*” ve “*kısmen katılmıyorum*” şeklinde yanıt verdikleri görülmüştür.

Korelasyon analizine göre; “*Evde bana özel bir yaşam alanı olmasını isterim.*” önermesine katılım oranı, yaş arttıkça azalmaktadır. Yaş değişkeninin bireyselleşme ve toplumsallaşma ile doğrudan ilişkili olduğunu görmekteyiz. Yaş ilerledikçe bireylerin kendilerine ait özel alanlara sahip olma eğiliminde azalma görülmektedir. Geleneksel kuşaktaki yaşama ve yaşam alanını paylaşma isteği, modern kuşakta yetişmiş kişilere göre daha fazladır. Günümüz aile yapısı bireyseldir ve bu

bireysellik genç kuşağa hitap etmektedir. Ailenin genç üyeleri artık aynı evin içinde dahi kendilerine ait yaşam alanlarını tercih etmektedirler.

3.2.2.1.3. Özgürlük

Tablo 3.17: Katılımcıların Özgürlük Eğilimine İlişkin Görüşleri Dağılımı

		f	%
Eşler kazançlarını istediği gibi değerlendirebilirler.	Katılıyorum	52	29
	Kısmen Katılıyorum	19	10,6
	Bir Fikrim Yok	16	8,7
	Kısmen Katılmıyorum	43	23,8
	Katılmıyorum	50	27,9
Özgürlüğümü kısıtladığı için evlenmemiş olmayı isterdim - evlenmeyi düşünmüyorum.	Katılıyorum	112	62,4
	Kısmen Katılıyorum	12	6,6
	Bir Fikrim Yok	26	14,5
	Kısmen Katılmıyorum	14	7,8
	Katılmıyorum	16	8,7
Bireyler evleneceği kişiye kendileri karar verebilmelidir.	Katılıyorum	7	3,8
	Kısmen Katılıyorum	8	4,4
	Bir Fikrim Yok	14	7,7
	Kısmen Katılmıyorum	49	27,2
	Katılmıyorum	102	56,6
Eşler kararlarını kendileri alabilirler.	Katılıyorum	35	19,4
	Kısmen Katılıyorum	21	11,7
	Bir Fikrim Yok	13	7,2
	Kısmen Katılmıyorum	39	21,7
	Katılmıyorum	72	40

Tablo 3.17’de katılımcıların özgürlük eğilimine ilişkin görüşleri dağılımı incelenmiştir. “Eşler kazançlarını istediği gibi değerlendirebilirler.” önermesine katılımcıların %29’u “katılıyorum”, %10,6’sı “kısmen katılıyorum”, %8,7’si “bir fikrim yok”, %23,8’i “kısmen katılmıyorum ve %27,9’u da “katılmıyorum” şeklinde cevap

vermişlerdir. “Eşler kazançlarını istediği gibi değerlendirebilirler.” önermesine yönelik cevapların ortalamasına baktığımız zaman, katılımcıların çoğunlukla “*katılıyorum*” şeklinde yanıt verdikleri görülmüştür.

Korelasyon analizine göre; “*Eşler kazançlarını istediği gibi değerlendirebilirler.*” önermesine katılım oranı, yaş arttıkça azalmaktadır. Bu veriler göstermektedir ki, bireylerin kişisel gelirlerinin önemi, yaş faktörü ile paraleldir. Geleneksel ailede biz duygusu hakim iken, modern ailede ben duygusu hakimdir. Genç kuşak, bireyselleşme eğilimi dolayısıyla şahsi gelirlerini istedikleri gibi değerlendirebilecekleri fikrine sahiptirler. Katılımcıların kişisel gelirlerini harcamalarına ilişkin görüşlerine göre, modernlikten yana bir tavır sergiledikleri anlaşılmıştır.

Bir diğer önerme olan “*Özgürlüğümü kısıtladığı için evlenmemiş olmayı isterdim-evlenmeyi düşünmüyorum.*” önermesine katılımcıların %62,4’ü “*katılıyorum*”, %6,6’sı “*kısmen katılıyorum*”, %14,5’i “*bir fikrim yok*”, %7,8’i “*kısmen katılmıyorum* ve %8,7’si de “*katılmıyorum*” şeklinde cevap vermişlerdir. “*Özgürlüğümü kısıtladığı için evlenmemiş olmayı isterdim - evlenmeyi düşünmüyorum.*” önermesine yönelik cevapların ortalamasına baktığımız zaman, katılımcıların çoğunlukla “*katılıyorum*” şeklinde yanıt verdikleri görülmüştür. Katılımcılar, evliliğin özgürlüklerini kısıtladıklarını düşünüyorlar. Katılımcıların özgürlük eğilimine ilişkin görüşlerine göre, modernlikten yana bir tavır sergiledikleri anlaşılmıştır.

“*Bireyler evleneceği kişiye kendileri karar verebilmelidir.*” önermesine ise katılımcıların %3,8’i “*katılıyorum*”, %4,4’ü “*kısmen katılıyorum*”, %7,7’si “*bir fikrim yok*”, %27,2’si “*kısmen katılmıyorum* ve %56,6’sı da “*katılmıyorum*” şeklinde cevap vermişlerdir. “*Bireyler evleneceği kişiye kendileri karar verebilmelidir.*” önermesine yönelik cevapların ortalamasına baktığımız zaman, katılımcıların yarısından fazlası “*katılmıyorum*” şeklinde yanıt verdikleri görülmüştür.

Korelasyon analizine göre; “*Bireyler evleneceği kişiye kendileri karar verebilmelidir.*” önermesine katılım oranı, yaş arttıkça azalmaktadır. Katılımcılar evlenecekleri kişiye karar verilmesinde kendi kararlarından ziyade aile bireylerinin de kararlarının etkili olduğunu düşünmektedirler. Katılımcıların evliliğe karar verilmesine ilişkin tutumlarına göre, geleneksellikten yana bir tavır sergiledikleri anlaşılmıştır.

“Eşler kararlarını kendileri alabilirler.” önermesine katılımcıların %19,4’ü “katılıyorum”, %11,7’si “kısmen katılıyorum”, %7,2’si “bir fikrim yok”, %21,7’si “kısmen katılmıyorum ve %40’ı da “katılmıyorum” şeklinde cevap vermişlerdir. “Eşler kararlarını kendileri alabilirler.” önermesine yönelik cevapların ortalamasına baktığımız zaman, katılımcıların çoğunlukla “*katılmıyorum*” şeklinde yanıt verdikleri görülmüştür. Bu durum, katılımcıların aile yapısının, karar almada bireysel görüşler yerine ortak görüşe sahip olduğunu göstermektedir. Katılımcıların kişisel kararlarını almaya ilişkin tutumlarına göre, geleneksellikten yana bir tavır sergiledikleri anlaşılmıştır. Bir üst önermeden çıkarılan sonucu destekler nitelikte bir sonuca ulaşılmıştır.

3.2.2.1.4. Mahremiyet

Tablo 3.18: Katılımcıların Mahremiyet Algısına İlişkin Görüşleri Dağılımı

		f	%
Sosyal medya aile mahremiyetini olumsuz etkiler.	Katılıyorum	18	10
	Kısmen Katılıyorum	13	7,2
	Bir Fikrim Yok	10	5,6
	Kısmen Katılmıyorum	35	19,4
	Katılmıyorum	104	57,8
Eşimin karşı cinsle olan iletişiminin sınırları olmalıdır.	Katılıyorum	127	70,6
	Kısmen Katılıyorum	4	2,2
	Bir Fikrim Yok	9	5
	Kısmen Katılmıyorum	27	15
	Katılmıyorum	13	7,2
Evliliğimiz ile ilgili konuları en çok kendi arkadaşlarım ile paylaşıyorum.	Katılıyorum	84	46,7
	Kısmen Katılıyorum	14	7,8
	Bir Fikrim Yok	28	15,5
	Kısmen Katılmıyorum	30	16,7
	Katılmıyorum	24	13,3
Sorunlarımız çoğu zaman başkalarının bulunduğu ortamda gündeme gelir.	Katılıyorum	101	56,1
	Kısmen Katılıyorum	19	10,5
	Bir Fikrim Yok	36	20
	Kısmen Katılmıyorum	12	6,7
	Katılmıyorum	12	6,7

Tablo 3.18’de katılımcıların mahremiyet algısına ilişkin görüşleri dağılımı incelenmiştir. “*Sosyal medya aile mahremiyetini olumsuz etkiler.*” önermesine katılımcıların %10’u “katılıyorum”, %7,2’si “kısmen katılıyorum”, %5,6’sı “bir fikrim yok”, %19,4’ü “kısmen katılmıyorum ve %57,8’i de “katılmıyorum” şeklinde cevap vermişlerdir. “*Sosyal medya aile mahremiyetini olumsuz etkiler.*” önermesine yönelik cevapların ortalamasına baktığımız zaman, katılımcıların çoğunlukla “*katılmıyorum*”

şeklinde yanıt verdikleri görülmüştür. Aile yaşantısının sosyal medyada paylaşılması katılımcılar tarafından olumsuz karşılanmamıştır. Geleneksel aile üyeleri, aile mahremiyetini herhangi birileri ile paylaşılması konusunda hassas davranırken modern ailede bu hassasiyet geleneksel aileye oranla azalmıştır. Dolayısıyla katılımcıların sosyal medyanın aileye etkilerine ilişkin görüşlerine göre modernlikten yana bir tavır sergiledikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Bir diğer önerme olan *“Eşimin karşı cinsle olan iletişiminin sınırları olmalıdır.”* önermesine katılımcıların, %70,6’sı *“katılıyorum”*, %2,2’si *“kısmen katılıyorum”*, %5’i *“bir fikrim yok”*, %15’i *“kısmen katılmıyorum ve %7,2’si da “katılmıyorum”* şeklinde cevap vermişlerdir. *“Eşimin karşı cinsle olan iletişiminin sınırları olmalıdır.”* önermesine yönelik cevapların ortalamasına baktığımız zaman, katılımcıların çoğunlukla *“katılıyorum”* şeklinde yanıt verdikleri görülmüştür. Bu durum geleneksel aile yapısının sahip olduğu niteliklerdendir. Ancak, katılımcıların *“Özgürlüğümü kısıtladığı için evlenmemiş olmayı isterdim- evlenmeyi düşünmüyorum”* önermesine % 62,4 oranla katılıyorum yanıtını vermiş olmalarına rağmen *“Eşimin karşı cinsle olan iletişiminin sınırları olmalıdır.”* önermesine çoğunluğun katılıyorum cevabı vermesi bir çelişkiyi ortaya koymaktadır. Katılımcılar, hem eşinin sınırlarını çizmekte, hem de kendi özgürlüğünü kısıtladığı için evlenmemiş olmayı istediklerini belirtmişler.

“Evliliğimiz ile ilgili konuları en çok kendi arkadaşlarım ile paylaşıyorum.” önermesine ise %46,7’si *“katılıyorum”*, %7,8’i *“kısmen katılıyorum”*, %15,5’i *“bir fikrim yok”*, %16,7’si *“kısmen katılmıyorum ve %13,3’ü de “katılmıyorum”* şeklinde cevap vermişlerdir. *“Evliliğimiz ile ilgili konuları en çok kendi arkadaşlarım ile paylaşıyorum.”* önermesine yönelik cevapların ortalamasına baktığımız zaman, katılımcıların çoğunlukla *“katılıyorum”* şeklinde yanıt verdikleri görülmüştür. Günümüzde bireyler, geleneksel yaşam biçiminin aksine aile bireyleri, akrabalar, komşulardan daha yakın ve samimi arkadaşlara sahip olabilmektedirler. Sevinçlerini de zor günlerini de paylaşabilecekleri, tecrübe ve deneyimlerinden faydalanabilecekleri kişiler artık çoğunlukla arkadaş gruplarıdır. Dolayısıyla katılımcıların evlilikleri ile ilgili konuları paylaşmalarına ilişkin tutumlarına göre, modernlikten yana bir tavır sergiledikleri anlaşılmıştır.

“Sorunlarımız çoğu zaman başkalarının bulunduğu ortamda gündeme gelir.” önermesine %56,1’i “katılıyorum”, %10,5’i “kısmen katılıyorum”, %20’si “bir fikrim yok”, %6,7’si “kısmen katılmıyorum ve %6,7’si de “katılmıyorum” şeklinde cevap vermişlerdir. “Sorunlarımız çoğu zaman başkalarının bulunduğu ortamda gündeme gelir.” önermesine yönelik cevapların ortalamasına baktığımız zaman, katılımcıların çoğunlukla “*katılıyorum*” şeklinde yanıt verdikleri görülmüştür. Geleneksel ailede eşler arasındaki sorunlar başkalarının bulunduğu ortamda gündeme gelmez, kendi aralarında halledilirdi. Katılımcıların sorunlarının gündeme geldiği ortama ilişkin tutumlarına göre, modernlikten yana bir tavır sergiledikleri anlaşılmıştır.

3.2.2.1.5. Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlar

Tablo 3.19: Katılımcıların Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları Dağılımı

		f	%
Çalışan kadınların, çocuk sahibi olmalarını doğru bulmuyorum.	Katılıyorum	136	75,6
	Kısmen Katılıyorum	5	2,8
	Bir Fikrim Yok	7	3,9
	Kısmen Katılmıyorum	11	6,1
	Katılmıyorum	21	11,6
Ev dışındaki işleri erkek yapmalıdır.	Katılıyorum	48	26,7
	Kısmen Katılıyorum	18	10
	Bir Fikrim Yok	9	5
	Kısmen Katılmıyorum	46	25,6
	Katılmıyorum	59	32,7
Evin işleri ile kadının meşgul olması gerekir.	Katılıyorum	83	46,1
	Kısmen Katılıyorum	26	14,4
	Bir Fikrim Yok	11	6,1
	Kısmen Katılmıyorum	29	16,1
	Katılmıyorum	31	17,2
Kariyer yapma konusunda eşler arasında fark yoktur.	Katılıyorum	11	6,1
	Kısmen Katılıyorum	4	2,2
	Bir Fikrim Yok	9	5
	Kısmen Katılmıyorum	28	15,5
	Katılmıyorum	128	71,2
Kadının erkekten daha fazla para kazanması bir problemdir.	Katılıyorum	80	44,4
	Kısmen Katılıyorum	16	8,9
	Bir Fikrim Yok	20	11,1
	Kısmen Katılmıyorum	30	16,7
	Katılmıyorum	34	18,9

Tablo 3.19’da katılımcıların toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları dağılımı incelenmiştir. “*Çalışan kadınların, çocuk sahibi olmalarını doğru bulmuyorum.*” önermesine katılımcıların %75,6’sı “katılıyorum”, %2,8’i “kısmen katılıyorum”, %3,9’u “bir fikrim yok”, %6,1’i “kısmen katılmıyorum ve %11,6’sı da “katılmıyorum” şeklinde cevap vermişlerdir. “Çalışan kadınların, çocuk sahibi olmalarını doğru bulmuyorum.” önermesine yönelik cevapların ortalamasına baktığımız zaman, katılımcıların çoğunlukla “*katılıyorum*” şeklinde yanıt verdikleri görülmüştür.

Korelasyon analizine göre; “*Çalışan kadınların çocuk sahibi olmalarını doğru bulmuyorum.*” önermesine katılım oranı, bireylerin eğitim durumu arttıkça azalmaktadır. Eğitim düzeyi yüksek olan bireyler, çalışmanın çocuk yetiştirmek için engel olmadığını düşünmektedirler. Fakat bu katılımcıların çoğunluğunun erkekler olduğu bu korelasyon ilişkisiyle anlaşılıyor: “*Çalışan kadınların çocuk sahibi olmalarını doğru bulmuyorum.*” önermesine erkekler, kadınlara nazaran daha büyük oranda katılmaktadırlar. Geleneksel ailede kadının çocuk sahibi olmasında çalışmak bir engel değildi. Katılımcıların çalışan kadınların çocuk sahibi olmalarına ilişkin görüşlerine göre, modernlikten yana bir tavır sergiledikleri anlaşılmıştır.

Bir diğer önerme olan “*Ev dışındaki işleri erkek yapmalıdır.*” önermesine katılımcıların %26,7’si “katılıyorum”, %10’u “kısmen katılıyorum”, %5’i “bir fikrim yok”, %25,6’sı “kısmen katılmıyorum ve %32,7’si de “katılmıyorum” şeklinde cevap vermişlerdir. “Ev dışındaki işleri erkek yapmalıdır.” önermesine yönelik cevapların ortalamasına baktığımız zaman, katılımcıların çoğunlukla “*katılmıyorum*” şeklinde yanıt verdikleri görülmüştür.

Korelasyon analizine göre, “*Ev dışındaki işleri erkek yapmalıdır.*” önermesine katılım oranı, bireylerin eğitim durumu arttıkça azalmaktadır. Bu durum eğitim düzeyi yüksek katılımcıların aile içerisinde erkeklere biçilen rolleri kabul etmediklerini göstermektedir. Kır-kent, tarım-sanayi gibi toplum yapıları, farklı yaşam koşullarının ortaya çıkmasına ve bunların da kadın ve erkeklerin farklı toplumsal cinsiyet rolleri geliştirmesine neden olmuştur. Geleneksel aile yapısında annenin, babanın ve çocukların rolleri belirgindir. Kadın çoğunlukla ev işleri, eşin ve çocukların bakımı ile ilgili sorumlulukları yerine getirirken erkek, evin geçimini sağlamakla yükümlüdür.

Katılımcıların erkeklerin rollerine ilişkin görüşlerine göre, modernlikten yana bir tavır sergiledikleri anlaşılmıştır.

Bir diğer önerme olan *“Evin işleri ile kadının meşgul olması gerekir.”* önermesine %46,1’i “katılıyorum”, %14,4’ü “kısmen katılıyorum”, %6,1’i “bir fikrim yok”, %16,1’i “kısmen katılmıyorum ve %17,2’si de “katılmıyorum” şeklinde cevap vermişlerdir. “Evin işleri ile kadının meşgul olması gerekir.” önermesine yönelik cevapların ortalamasına baktığımız zaman, katılımcıların çoğunlukla *“katılıyorum”* şeklinde yanıt verdikleri görülmüştür.

Korelasyon analizine göre; *“Evin işleri ile kadının meşgul olması gerekir.”* önermesine katılım oranı, yaş arttıkça artmaktadır. Bu durum genç kuşağın eğitim ve çalışma hayatında yer alıyor olması; kadının yalnızca ev işleriyle meşgul olması fikrini desteklemediğini göstermektedir. Kadının işgücüne katılımı, ev içindeki geleneksel işbölümünü çok fazla etkilememiştir. Bir diğer korelasyon analizine göre, *“Evin işleri ile kadının meşgul olması gerekir.”* önermesine katılım oranı, bireylerin eğitim durumu arttıkça azalmaktadır. Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları dağılımı incelendiğinde, kadın rolleri ile ilgili geleneksel cinsiyet rollerinin devam ettiği ancak erkek rollerine ilişkin ise modern cinsiyet rollerinin var olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Dolayısıyla katılımcıların kadınların rollerine ilişkin geleneksellikten, erkeklerin rollerine ilişkin ise modernlikten yana bir tavır sergiledikleri anlaşılmıştır.

“Kariyer yapma konusunda eşler arasında fark yoktur.” önermesine katılımcıların %6,1’i “katılıyorum”, %2,2’si “kısmen katılıyorum”, %5’i “bir fikrim yok”, %15,5’i “kısmen katılmıyorum ve %71,2’si de “katılmıyorum” şeklinde cevap vermişlerdir. “Kariyer yapma konusunda eşler arasında fark yoktur.” önermesine yönelik cevapların ortalamasına baktığımız zaman, katılımcıların çoğunlukla *“katılmıyorum”* şeklinde yanıt verdikleri görülmüştür. Katılımcıların kariyer yapma konusuna ilişkin görüşlerine göre, geleneksellikten yana bir tavır sergiledikleri anlaşılmıştır.

“Kadının erkekten daha fazla para kazanması bir problemdir.” önermesine ise katılımcıların %44,4’ü “katılıyorum”, %8,9’u “kısmen katılıyorum”, %11,1’i “bir fikrim yok”, %16,7’si “kısmen katılmıyorum ve %18,9’u da “katılmıyorum” şeklinde cevap vermişlerdir. “Kadının erkekten daha fazla para kazanması bir problemdir.” önermesine

yönelik cevapların ortalamasına baktığımız zaman, katılımcıların çoğunlukla “*katılıyorum*” şeklinde yanıt verdikleri görülmüştür. Katılımcıların kişisel gelirden cinsiyet faktörünün önemli olduğunu, geleneksellikten yana bir tavır sergileyerek göstermişlerdir.

3.2.2.1.6. Çocuğun Ailedeki Yeri

Tablo 3.20: Katılımcıların Çocuğun Ailedeki Yerine İlişkin Tutumları Dağılımı

		f	%
Çocuğumun mutlu bir şekilde büyüyebilmesi için eşimin olumsuz yönlerine katlanırım.	Katılıyorum	43	23,9
	Kısmen Katılıyorum	14	7,8
	Bir Fikrim Yok	24	13,3
	Kısmen Katılmıyorum	42	23,4
	Katılmıyorum	57	31,6
Çocuklarımla yeterince nitelikli vakit geçiririm.	Katılıyorum	12	6,7
	Kısmen Katılıyorum	9	5
	Bir Fikrim Yok	30	16,7
	Kısmen Katılmıyorum	49	27,2
	Katılmıyorum	80	44,4

Tablo 3.20’de katılımcıların çocuğun ailedeki yerine ilişkin tutumları dağılımı incelenmiştir. “*Çocuğumun mutlu bir şekilde büyüyebilmesi için eşimin olumsuz yönlerine katlanırım.*” önermesine katılımcıların %23,9’u “*katılıyorum*”, %7,8’i “*kısmen katılıyorum*”, %13,3’ü “*bir fikrim yok*”, %23,4’ü “*kısmen katılmıyorum* ve %31,6’sı da “*katılmıyorum*” şeklinde cevap vermişlerdir. “*Çocuğumun mutlu bir şekilde büyüyebilmesi için eşimin olumsuz yönlerine katlanırım.*” önermesine yönelik cevapların ortalamasına baktığımız zaman, katılımcıların çoğunlukla “*katılmıyorum*” şeklinde yanıt verdikleri görülmüştür.

Korelasyon analizine göre; “*Çocuğumun mutlu bir şekilde büyüyebilmesi için, eşimin olumsuz yönlerine katlanırım.*” önermesine katılım oranı, bireylerin çocuk sayısı arttıkça artmaktadır. Ailedeki birey sayısı arttıkça, aile içi paylaşım artmaktadır. Eşler anne-baba olduktan sonra çocuklarının mutlu bir aile ortamında büyüyebilmesi için

eşlerinin olumsuz yönlerine katlandıklarını belirtmektedirler. Çocuk sayısının fazla olduğu aileler de eşlerin birbirlerine tahammül etme seviyeleri daha fazladır. Katılımcıların çocuklarının mutlu bir şekilde büyüyebilmesi için eşine tahammül etmelerine ilişkin görüşlerine göre, modernlikten yana bir tavır sergiledikleri anlaşılmıştır.

Bir diğer önerme olan “*Çocuklarımla yeterince nitelikli vakit geçiririm.*” önermesine katılımcıların %6,7’si “katılıyorum”, %5’i “kısmen katılıyorum”, %16,7’si “bir fikrim yok”, %27,2’si “kısmen katılmıyorum ve %44,4’ü de “katılmıyorum” şeklinde cevap vermişlerdir. “*Çocuklarımla yeterince nitelikli vakit geçiririm.*” önermesine yönelik cevapların ortalamasına baktığımız zaman, katılımcıların çoğunlukla “*katılmıyorum*” şeklinde yanıt verdikleri görülmüştür. Günümüzde gerek ekonominin gerekse aile planlamasının etkisiyle, eşler bakabilecekleri kadar çocuk sahibi olmayı tercih etmektedirler. Ancak ebeveynler çocuklarına daha iyi bir gelecek sunma düşüncesiyle çalışma hayatında daha fazla vakit harcarken, çocuklarıyla vakit geçirme sorumluluğunu ise ertelemektedirler. Aslında bu durum, geleneksel aile yapısından çok da farklı değildir. Çünkü geleneksel ailede ebeveynler çok çocuk sahibi olmaktan dolayı çocuklarıyla zaman harcama konusunda zorlanmışlardır. Dolayısıyla katılımcıların çocuklarıyla nitelikli vakit geçirmelerine ilişkin görüşlerine göre, geleneksellikten yana bir tavır sergiledikleri anlaşılmıştır.

3.2.2.2. Dış Etkenler

Ailenin geçirmiş olduğu değişim ve dönüşüme etki eden dış etkenler ise; aile büyüklerinin aileye etkileri, kitle iletişim araçları ve sosyal medya, ekonomik etkenler ve aileye alternatif kurum: huzurevi başlıkları altında incelenmiştir.

3.2.2.2.1. Aile Büyüklerinin Aileye Etkileri

Tablo 3.21: Katılımcıların Aile Büyüklerinin Aileye Etkilerine İlişkin Görüşleri Dağılımı

		f	%
Eşimin ailesi yüzünden sürekli tartışırız.	Katılıyorum	88	48,9
	Kısmen Katılıyorum	16	8,8
	Bir Fikrim Yok	31	17,2
	Kısmen Katılmıyorum	22	12,2
	Katılmıyorum	23	12,9
Eşimin ailesi ile aynı evde yaşıyorum.	Katılıyorum	24	13,5
	Kısmen Katılıyorum	11	6,1
	Bir Fikrim Yok	19	10,5
	Kısmen Katılmıyorum	26	14,4
	Katılmıyorum	100	55,5
Bir evlilik çiftler kadar ailelerinin de evliliğidir.	Katılıyorum	20	11,1
	Kısmen Katılıyorum	10	5,5
	Bir Fikrim Yok	13	7,2
	Kısmen Katılmıyorum	26	14,4
	Katılmıyorum	111	61,8
Eşimle aramızda yaşadığımız tartışmalarımız ailelerle ilgili olur.	Katılıyorum	66	36,6
	Kısmen Katılıyorum	19	10,5
	Bir Fikrim Yok	36	20
	Kısmen Katılmıyorum	35	19,4
	Katılmıyorum	24	13,5

Tablo 3.21’de katılımcıların aile büyüklerinin aileye etkilerine ilişkin görüşleri dağılımı incelenmiştir. “Eşimin ailesi yüzünden sürekli tartışırız.” önermesine katılımcıların %48,9’u “katılıyorum”, %8,8’i “kısmen katılıyorum”, %17,2’si “bir fikrim yok”, %12,2’si “kısmen katılmıyorum ve %12,9’u da “katılmıyorum” şeklinde cevap vermişlerdir. “Eşimin ailesi yüzünden sürekli tartışırız.” önermesine yönelik

cevapların ortalamasına baktığımız zaman, katılımcıların yaklaşık yarısı “*katılıyorum*” şeklinde yanıt verdikleri görülmüştür.

Korelasyon analizine göre; “*Eşimin ailesi yüzünden sürekli tartışırız.*” önermesine evlerinde aile büyükleriyle birlikte yaşayanlar, yaşamayanlardan daha büyük oranda katılmaktadırlar. Bu durum göstermektedir ki, aile büyükleri aile içi sorunlara yol açmaktadır. Aile büyükleriyle yaşayan bireyler genellikle geleneksel aile yapısına sahiptirler. Bu aile yapısında aile değerleri bireylerin isteklerinden daha önemlidir. Geleneksel ailede de modern ailede de aile büyükleriyle birlikte yaşamamanın dezavantajları vardır. Dolayısıyla katılımcıların “Eşimin ailesi yüzünden sürekli tartışırız” önermesine ilişkin görüşlerine göre, geleneksel ya da modern aile yapısını yansıtmaktadır şeklinde bir çıkarımda bulunmak doğru değildir.

Bir diğer önerme olan “*Eşimin ailesi ile aynı evde yaşarım.*” önermesine katılımcıların, %13,5’i “*katılıyorum*”, %6,1’i “*kısmen katılıyorum*”, %10,5’i “*bir fikrim yok*”, %14,4’ü “*kısmen katılmıyorum* ve %55,5’i de “*katılmıyorum*” şeklinde cevap vermişlerdir. “Eşimin ailesi ile aynı evde yaşarım.” önermesine yönelik cevapların ortalamasına baktığımız zaman, katılımcıların çoğunlukla “*katılmıyorum*” şeklinde yanıt verdikleri görülmüştür. Bu önerme “Eşimin ailesi yüzünden sürekli tartışırız” önermesinin güvenilirliğini test etmek amacıyla çapraz soru şeklinde verilmiştir. Elde edilen veriler neticesinde bir üst önermeyi desteklemektedir. “Eşimin ailesi yüzünden sürekli tartışırız” önermesine katılımcıların yaklaşık yarısı katılmaktaydı ve “Eşimin ailesi ile aynı evde yaşarım” önermesine de katılımcıların yarısından çoğu katılmamaktadır. Katılımcıların “Eşimin ailesi ile aynı evde yaşarım” önermesine ilişkin görüşlerine göre, geleneksel ya da modern aile yapısını yansıtmaktadır şeklinde bir çıkarımda bulunmak doğru değildir.

“*Bir evlilik çiftler kadar ailelerinin de evliliğidir.*” önermesine katılımcıların %11,1’i “*katılıyorum*”, %5,5’i “*kısmen katılıyorum*”, %7,2’si “*bir fikrim yok*”, %14,4’ü “*kısmen katılmıyorum* ve %61,8’i de “*katılmıyorum*” şeklinde cevap vermişlerdir. “Bir evlilik çiftler kadar ailelerinin de evliliğidir.” önermesine yönelik cevapların ortalamasına baktığımız zaman, katılımcıların çoğunlukla “*katılmıyorum*” şeklinde yanıt verdikleri görülmüştür. Geleneksel ailelerde evlenen çiftin kendi aileleri de bir aile olduğunu kabul etmekteydi. Ancak katılımcıların büyük bir çoğunluğunun bu

fikri benimsemediğini görmekteyiz. Katılımcıların bir evliliğin çiftler kadar ailelerinin da evliliği olma konusuna ilişkin görüşlerine göre, modernlikten yana bir tavır sergiledikleri anlaşılmıştır.

“Eşimle aramızda yaşadığımız tartışmalarımız ailelerle ilgili olur.” önermesine katılımcıların %36,6’sı “katılıyorum”, %10,5’i “kısmen katılıyorum”, %20’si “bir fikrim yok”, %19,4’ü “kısmen katılmıyorum ve % 13,5’i de “katılmıyorum” şeklinde cevap vermişlerdir. *“Eşimle aramızda yaşadığımız tartışmalarımız ailelerle ilgili olur.”* önermesine yönelik cevapların ortalamasına baktığımız zaman, katılımcıların çoğunlukla *“katılıyorum”* şeklinde yanıt verdikleri görülmüştür. *“Eşimin ailesi yüzünden sürekli tartışırız”* önermesine katılımcıların yaklaşık yarısı katılmaktaydı. Bu önermeyi destekler nitelikte bir sonuca ulaşılmıştır. Ailelerden kaynaklı tartışmalar hem geleneksel ailelerde hem de modern yapıya sahip ailelerde var olan bir gerçektir. Dolayısıyla katılımcıların eşimle aramızda yaşadığımız tartışmalarımız ailelerle ilgili olur konusuna ilişkin görüşlerine göre, geleneksel ya da modern aile yapısını yansıtmaktadır şeklinde bir çıkarımda bulunmak doğru değildir.

3.2.2.2.2. Kitle İletişim Araçları ve Sosyal Medya

Tablo 3.22: Katılımcıların Kitle İletişim Araçları ve Sosyal Medyaya İlişkin Görüşleri Dağılımı

		f	%
Sosyal medya aile mahremiyetini olumsuz etkiler.	Katılıyorum	18	10
	Kısmen Katılıyorum	13	7,2
	Bir Fikrim Yok	10	5,5
	Kısmen Katılmıyorum	35	19,4
	Katılmıyorum	104	57,9
Medya, aile değerleri açısından devlet tarafından denetlenmelidir.	Katılıyorum	13	7,2
	Kısmen Katılıyorum	5	2,7
	Bir Fikrim Yok	13	7,2
	Kısmen Katılmıyorum	25	13,8
	Katılmıyorum	124	69,1
Eşimin sosyal medya hesap şifreleri bende olmalıdır.	Katılıyorum	60	33,3
	Kısmen Katılıyorum	21	11,6
	Bir Fikrim Yok	16	8,8
	Kısmen Katılmıyorum	29	16,1
	Katılmıyorum	54	30,2
Dizilerde yansıtılan aile yapısı, geleneksel aile yapısını olumsuz yönde etkilemektedir.	Katılıyorum	11	6,1
	Kısmen Katılıyorum	4	2,2
	Bir Fikrim Yok	9	5
	Kısmen Katılmıyorum	28	15,5
	Katılmıyorum	128	71,2

Tablo 3.22’de katılımcıların kitle iletişim araçları ve sosyal medyaya ilişkin görüşleri dağılımı incelenmiştir. “*Sosyal medya aile mahremiyetini olumsuz etkiler.*” önermesine katılımcıların %10’u “katılıyorum”, %7,2’si “kısmen katılıyorum”, %5,5’i “bir fikrim yok”, %19,4’ü “kısmen katılmıyorum ve %57,9’u da “katılmıyorum” şeklinde cevap vermişlerdir. “*Sosyal medya aile mahremiyetini olumsuz etkiler.*” önermesine yönelik cevapların ortalamasına baktığımız zaman, katılımcıların

çoğunlukla “*katılmıyorum*” şeklinde yanıt verdikleri görülmüştür. Katılımcılar, kitle iletişim bir parçası sosyal medya kullanımı hakkında herhangi bir sakınca görmemektedirler. Bu veriler, “Dizilerde yansıtılan aile yapısı, geleneksel aile yapısını olumsuz yönde etkilemektedir” önermesine çoğunluğun katılmaması ile desteklenmektedir. Dolayısıyla katılımcıların sosyal medyanın aile mahremiyetini olumsuz yönde etkilemesine ilişkin görüşlerine göre modernlikten yana bir tavır sergiledikleri anlaşılmıştır.

Bir diğer önerme olan “*Medya, aile değerleri açısından devlet tarafından denetlenmelidir.*” önermesine katılımcıların %7,2’si “katılıyorum”, %2,7’si “kısmen katılıyorum”, %7,2’si “bir fikrim yok”, %13,8’i “kısmen katılmıyorum ve %69,1’i de “katılmıyorum” şeklinde cevap vermişlerdir. “Medya, aile değerleri açısından devlet tarafından denetlenmelidir.” önermesine yönelik cevapların ortalamasına baktığımız zaman, katılımcıların çoğunlukla “*katılmıyorum*” şeklinde yanıt verdikleri görülmüştür. Medya, günümüzün en çok araştırılan dolayısıyla da en çok tartışılan konularından birisidir. İnsanları etki altına alma gücü nedeniyle sosyologlar, iletişimciler ve aile bilimcilerin araştırmalarına konu olmaktadır. Güçlü konumda olan toplumların değer yargılarının zayıf ve güçsüz toplumlar tarafından benimsenmesi tarihin her zaman tanıklık ettiği olaylardandır. Dolayısıyla günümüzün hakim medeniyeti olan Batı medeniyetinin değer yargılarının da diğer toplumları etkilemesi kaçınılmazdır. Bunu gerçekleştirmesi için kullandığı en etkili yol ise kitle iletişim araçları ve sosyal medyadır. Geleneksel toplumlarda bireyler, dizi ve filmlerin toplumu değiştirmesi ve dönüştürmesini bir bozulma olarak adlandırmaktadırlar. Fakat modern toplumlarda birey dış yönlendirmeye, değişime açık olduğundan dolayı bir bozulmadan ziyade toplumun geçirmesi gereken bir aşama olarak görmektedirler. Sonuç olarak, katılımcıların medyayı devlet tarafından denetlenmesine ilişkin görüşlerine göre modernlikten yana bir tavır sergiledikleri anlaşılmıştır.

“*Eşimin sosyal medya hesap şifreleri bende olmalıdır.*” önermesine katılımcıların %33,3’ü “katılıyorum”, %11,6’sı “kısmen katılıyorum”, %8,8’i “bir fikrim yok”, %16,1’i “kısmen katılmıyorum ve %30,2’si de “katılmıyorum” şeklinde cevap vermişlerdir. “Eşimin sosyal medya hesap şifreleri bende olmalıdır.” önermesine yönelik cevapların ortalamasına baktığımız zaman, katılımcıların çoğunlukla “*katılıyorum*” şeklinde yanıt verdikleri görülmüştür. Katılımcılar, her ne kadar sosyal

medyanın ve dizilerin aileyi olumsuz yönde etkilemesine yönelik görüşlere katılmasalar da eşlerinin sosyal medya şifrelerinin kendilerinde olmalarını istemektedirler. Bu durum ya eşlerine ya da sosyal medyaya güvenmedikleri anlamına gelmektedir.

“Dizilerde yansıtılan aile yapısı, geleneksel aile yapısını olumsuz yönde etkilemektedir.” önermesine ise katılımcıların,%6,1’i “katılıyorum”, %2,2’si “kısmen katılıyorum”, %5’i “bir fikrim yok”, %15,5’i “kısmen katılmıyorum ve % 71,2’si de “katılmıyorum” şeklinde cevap vermişlerdir. “Dizilerde yansıtılan aile yapısı, geleneksel aile yapısını olumsuz yönde etkilemektedir.” önermesine yönelik cevapların ortalamasına baktığımız zaman, katılımcıların çoğunlukla *“katılmıyorum”* şeklinde yanıt verdikleri görülmüştür. Bu önerme “Medya aile değerleri açısından devlet tarafından denetlenmelidir” önermesinin güvenilirliğini test etmek amacıyla çapraz önerme olarak verilmiştir. Elde edilen veriler neticesinde bir üst önermeyi desteklemektedir. Katılımcıların dizilerde yansıtılan aile yapısı, geleneksel aile yapısını etkilemesine ilişkin tutumlarına göre, modernlikten yana bir tavır sergiledikleri anlaşılmıştır.

3.2.2.2.3. Ekonomik Etkenler

Tablo 3.23: Katılımcıların Ekonomik Etkenlere İlişkin Görüşleri Dağılımı

		f	%
Eşimin kazancının artması-azalması aile ilişkimizi etkiler.	Katılıyorum	77	42,7
	Kısmen Katılıyorum	15	8,3
	Bir Fikrim Yok	24	13,3
	Kısmen Katılmıyorum	32	17,7
	Katılmıyorum	32	18
Eşimin (kadın) çalışmasını isterim.	Katılıyorum	7	7,5
	Kısmen Katılıyorum	11	11,7
	Bir Fikrim Yok	5	5,3
	Kısmen Katılmıyorum	21	22,3
	Katılmıyorum	50	53,2
Bireyler ekonomik özgürlüğünü kazanmadan evlenebilirler.	Katılıyorum	67	37,2
	Kısmen Katılıyorum	21	11,6
	Bir Fikrim Yok	18	10
	Kısmen Katılmıyorum	25	13,8
	Katılmıyorum	49	27,4

Tablo 3.23’de katılımcıların ekonomik etkenlere ilişkin görüşleri dağılımı incelenmiştir. “Eşimin kazancının artması-azalması aile ilişkimizi etkiler.” önermesine katılımcıların %42,7’si “katılıyorum”, %8,3’ü “kısmen katılıyorum”, %13,3’ü “bir fikrim yok”, %17,7’si “kısmen katılmıyorum ve %18’i de “katılmıyorum” şeklinde cevap vermişlerdir. “Eşimin kazancının artması-azalması aile ilişkimizi etkiler.” önermesine yönelik cevapların ortalamasına baktığımız zaman, katılımcıların çoğunlukla “*katılıyorum*” şeklinde yanıt verdikleri görülmüştür. Dolayısıyla katılımcıların eşinin kazancının artması-azalmasının aile ilişkisini etkilemesine ilişkin tutumlarına göre, maddi gelirin çoğunluk tarafından evlilikleri süresince aile ilişkini etkilediği tespit edilmiştir.

Bir diğ er önerme olan *“E imin (kadın)  alışmasını isterim.”*  nermesine katılımcıların, % 7,5’i “katılıyorum”, %11,7’si “kısmen katılıyorum”, %5,3’  “bir fikrim yok”, %22,3’  “kısmen katılmıyorum ve %53,2’side “katılmıyorum” şeklinde cevap vermişlerdir. *“E imin (kadın)  alışmasını isterim.”*  nermesine yönelik cevapların ortalamasına baktığımız zaman, katılımcıları yarısından  oğ  *“katılmıyorum”* şeklinde yanıt verdikleri g r lm   t r.

Korelasyon analizine göre; *“E imin(kadın)  alışmasını isterim.” önermesine katılım oranı, bireylerin  ocuk sayısı arttıkça azalmaktadır.* Bu durumun sebeplerinden biri, katılımcıların  ocuğ n yetiştirilmesine verdikleri önemin evin gelirinden önemli olduğ  şeklinde değerlendirilebilir. Bir diğ er korelasyon olan *“E imin (kadın)  alışmasını isterim.” önermesine katılım oranı, bireylerin aylık geliri arttıkça azalmaktadır.* Geleneksel toplumlarda da erkek, eşinin çalışmasını istemezdi bu durum günümüzde katılımcılar tarafından  ocuk sayısı ve ekonomik etkenler gerekçeleriyle desteklenmektedir. Dolayısıyla katılımcıların eşinin (kadın)  alışması hakkındaki g r   lerine göre, geleneksellikten yana bir tavır sergiledikleri anlaşılmıştır.

“Bireyler ekonomik özgürlüğünü kazanmadan evlenebilirler.” önermesine ise katılımcıların %37,2’si “katılıyorum”, %11,6’sı “kısmen katılıyorum”, %10’  “bir fikrim yok”, %13,8’i “kısmen katılmıyorum ve %27,4’  de “katılmıyorum” şeklinde cevap vermişlerdir. *“Bireyler ekonomik özgürlüğünü kazanmadan evlenebilirler.”*  nermesine yönelik cevapların ortalamasına baktığımız zaman, katılımcıları yarısından  oğ  *“katılıyorum”* şeklinde yanıt verdikleri g r lm   t r. Fakat *“E imin kazancının artması-azalması aile ili kimizi etkiler”*  nermesine katılımcıların  oğ nluğ  katılmaktaydı. Bu durum bir çelişkiyi ortaya koymaktadır. Katılımcıların ekonomik özgürlüğünü kazanmadan evlenebilmelerine ilişkin tutumlarına göre, geleneksel ya da modern aile yapısını yansıttıkları çıkarımında bulunmak doğru değildir.

3.2.2.2.4. Aileye Alternatif Kurum: Huzurevi

Tablo 3.24: Katılımcıların Aileye Alternatif Kurum: Huzurevine İlişkin Görüşleri Dağılımı

		f	%
Yaşlandığımda çocuklarımın beni huzurevine bırakmasından üzüntü duyarım.	Katılıyorum	120	66,8
	Kısmen Katılıyorum	6	3,3
	Bir Fikrim Yok	13	7,2
	Kısmen Katılmıyorum	14	7,7
	Katılmıyorum	27	15
Devletin huzurevi imkanı sağlamasını doğru buluyorum.	Katılıyorum	9	5
	Kısmen Katılıyorum	7	3,8
	Bir Fikrim Yok	10	5,5
	Kısmen Katılmıyorum	26	14,4
	Katılmıyorum	128	71,3

Tablo 3.24’de katılımcıların aileye alternatif kurum: huzurevine ilişkin görüşleri dağılımı incelenmiştir. “*Yaşlandığımda çocuklarımın beni huzurevine bırakmasından üzüntü duyarım.*” önermesine katılımcıların %66,8’i “katılıyorum”, %3,3’ü “kısmen katılıyorum”, %7,2’si “bir fikrim yok”, %7,7’si “kısmen katılmıyorum ve %15’i de “katılmıyorum” şeklinde cevap vermişlerdir. “*Yaşlandığımda çocuklarımın beni huzurevine bırakmasından üzüntü duyarım.*” önermesine yönelik cevapların ortalamasına baktığımız zaman, katılımcıların çoğunlukla “*katılıyorum*” şeklinde yanıt verdikleri görülmüştür. Yaşlandıklarında kendilerinin huzurevine bırakılmasından hem geleneksel hem de modern aile yapısında yaşlı bireylerin istemedikleri bir durumdur. Dolayısıyla katılımcıların yaşlandıklarında huzurevine bırakılma durumuna ilişkin görüşlerine göre, geleneksel ya da modern aile yapısını yansıttıkları çıkarımında bulunmak doğru değildir.

Bir diğer önerme olan “*Devletin huzurevi imkanı sağlamasını doğru buluyorum.*” önermesine ise katılımcıların, %5’i “katılıyorum”, % 3,8’i “kısmen katılıyorum”, % 5,5’i “bir fikrim yok”, %14,4’ü “kısmen katılmıyorum ve % 71,3’ü de “katılmıyorum” şeklinde cevap vermişlerdir. “Devletin huzurevi imkanı sağlamasını

doğru buluyorum.” önermesine yönelik cevapların ortalamasına baktığımız zaman, katılımcıların çoğunlukla “*katılmıyorum*” şeklinde yanıt verdikleri görülmüştür. Bu veriler, “Yaşlandığımda çocuklarımın beni huzurevine bırakmasından üzüntü duyarım” önermesini destekler niteliktedir.

3.2.2.3. Evliliğe Bakış Açısı

Tablo 3.25: Katılımcıların Evliliğe Bakış Açısına İlişkin Görüşleri Dağılımı

		f	%
Ne olursa olsun evlilikler ömür boyu sürmelidir.	Katılıyorum	39	21,6
	Kısmen Katılıyorum	16	8,8
	Bir Fikrim Yok	15	8,3
	Kısmen Katılmıyorum	23	12,7
	Katılmıyorum	87	48,6
Sorunlarımız olduğunda uzmanlardan yardım alırız.	Katılıyorum	61	33,8
	Kısmen Katılıyorum	13	7,2
	Bir Fikrim Yok	48	26,6
	Kısmen Katılmıyorum	24	13,3
	Katılmıyorum	34	19,1
Paylaşacak biri olmazsa hayatın hiçbir anlamı yoktur.	Katılıyorum	10	5,5
	Kısmen Katılıyorum	7	3,8
	Bir Fikrim Yok	15	8,3
	Kısmen Katılmıyorum	23	12,7
	Katılmıyorum	125	69,7

Tablo 3.25’de katılımcıların evliliğe bakış açısına ilişkin görüşleri dağılımı incelenmiştir. “*Ne olursa olsun evlilikler ömür boyu sürmelidir.*” önermesine katılımcıların %21,6’sı “*katılıyorum*”, %8,8’i “*kısmen katılıyorum*”, %8,3’ü “*bir fikrim yok*”, %12,7’si “*kısmen katılmıyorum* ve %48,6’sı da “*katılmıyorum*” şeklinde cevap vermişlerdir. “*Ne olursa olsun evlilikler ömür boyu sürmelidir.*” önermesine yönelik cevapların ortalamasına baktığımız zaman, katılımcıların çoğunlukla “*katılmıyorum*”

şeklinde yanıt verdikleri görülmüştür. Bu veriler sonucu, katılımcıların evliliğin anlaşmazlıklar nedeniyle boşanma ile sonuçlanması fikrini kabul etmediklerine ulaşılabilir. Geleneksel aile yapısında da aynı kabulün var olduğunu bilmekteyiz. Geleneksel ailelerde boşanma hoş karşılanmayıp, evliliğin sürdürülmesi için her türlü tahammüle sahip olunması gerektiği benimsenmektedir. Katılımcıların evliliğin ömür boyu sürmesine ilişkin tutumlarına göre, geleneksellikten yana bir tavır sergiledikleri anlaşılmıştır.

Bir diğer önerme olan “*Sorunlarımız olduğunda uzmanlardan yardım alırız.*” önermesine verdikleri cevapların oranları ise, %33,8’i “katılıyorum”, %7,2’si “kısmen katılıyorum”, %23,6’sı “bir fikrim yok”, %13,3’ü “kısmen katılmıyorum ve %19,1’i de “katılmıyorum” şeklinde cevap vermişlerdir. “*Sorunlarımız olduğunda uzmanlardan yardım alırız.*” önermesine yönelik cevapların ortalamasına baktığımız zaman, katılımcıların çoğunlukla “*katılıyorum*” şeklinde yanıt verdikleri görülmüştür. Geleneksel ailelerde bireyler, aile içi sorunlarla karşılaştıklarında daha çok aile büyüklerinden destek alırlardı. Fakat günümüzde ailenin bu işlevi çoğunlukla daha sistematik bir işleyişe sahip olan kurum ve kuruluşlara devredilmiştir. Dolayısıyla katılımcıların evliliğe karar verilmesine ilişkin tutumlarına göre, modernlikten yana bir tavır sergiledikleri anlaşılmıştır.

“*Paylaşacak biri olmazsa hayatın hiçbir anlamı yoktur.*” önermesine ise katılımcıların, %5,5’i “katılıyorum”, %3,8’i “kısmen katılıyorum”, %8,3’ü “bir fikrim yok”, %12,7’si “kısmen katılmıyorum ve %69,7’si de “katılmıyorum” şeklinde cevap vermişlerdir. “*Paylaşacak biri olmazsa hayatın hiçbir anlamı yoktur.*” önermesine yönelik cevapların ortalamasına baktığımız zaman, katılımcıların çoğunlukla “*katılmıyorum*” şeklinde yanıt verdikleri görülmüştür. Bu durum, bireylerin evlenmeden de yaşamlarını sürdürebileceklerini göstermektedir. Geleneksel ailelerde bireyler belli bir yaşa geldikten sonra evliliğe önem verirlerdi. Fakat katılımcılardan aldığımız yanıtlar çerçevesinde evlenmeden de yaşamlarının seyrinin devam edebileceği görüşüne ulaşılmıştır. Katılımcıların paylaşacak biri olmazsa hayatın hiçbir anlamı yoktur görüşüne göre, modernlikten yana bir tavır sergiledikleri anlaşılmıştır.

SONUÇ

Aile kurumu, birçok sosyal bilimci tarafından toplumun en temel birimi olarak değerlendirilmektedir. Sağlam ve güçlü aile, güçlü millet ve devletlerin temelini oluşturmaktadır. Ailenin nesli sürdürme, çocukların biyolojik ve psikolojik gelişimini sağlama gibi çok önemli işlevleri bulunmaktadır. Aile konusu, farklı biçimlerde her toplumun gündem maddelerinin başında yer almakta ve her zaman önemini korumaktadır. Çünkü toplumdaki psiko-sosyal, ekonomik, siyasi ve ahlaki durum, aile kurumunu olumlu veya olumsuz yönde etkilemektedir.

Toplumun en küçük birimi olan aile hangi toplumsal yapıya sahip ise, bireyi o toplumsal yapının kültürel kodlarına göre yetiştirdiği ilk ortamdır. Tarihin başlangıcından itibaren insanla birlikte, toplumun temel birimi olan aile, günümüze kadar birtakım değişimler geçirerek varlığını korumuştur. Ailede gözlemlenen değişimin boyutlarının farklı olmasının gerekçesi değişim dinamiklerinin farklılığının yanı sıra toplumların aileye atfettiği önemle alakalıdır. Bütün bu değişimlerin doğal sonucu olarak da, aile kurumunun toplumsal yapımız içinde ayrı bir önemi, değeri ve yeri vardır.

Geleneksel dönemde toplumun düzeninde, biçimlenmesinde, yeniden üretimi ve korunmasında rol oynayan toplumsal değerler, inançlar ve gelenekler ailenin koruyucusu olmuştur. Geleneksel ailede aile, bir yandan din ve geleneğin getirdikleri tarafından etki altına alınırken diğer yandan bu yapıları koruyarak, gelecek nesillere aktarmış ve toplumsal sürekliliği sağlamıştır.

Toplumsal alanda yaşanan köklü değişimler temelinde oluşan modernite ile birlikte geleneksel aile köklü değişimler yaşamış, temel dayanakları zayıflamıştır. Öncelikle geleneksel dönemde ailenin koruyuculuğunu yaptığı din ve geleneklerin modern dönemde toplumsal etkinliği azalmıştır. Aile, aynı süreç içerisinde meydana gelen diğer toplumsal gelişmelerde de etkilenmiştir. Bu gelişmelerin başında sanayi devrimi gelmektedir. Sanayi devrimi kurulu olan düzeni değiştirmiş, toplumsal yapının kendi ekseninde yeniden inşasını zorunlu kılmıştır. Bunun diğer uzantıları olarak köyden kente göç, kentleşme, teknolojik gelişmeler, kadının iş hayatına atılması, kitle iletişim araçları ve sosyal medya gibi sosyal parametreler ışığında toplumun temelini oluşturan ailede nasıl bir değişim ve dönüşüm geçirdiği tezimizde tartışılmaktadır.

Geleneksel aileden modern aileye geçerken öncelikle aile şekil bakımından değişime uğramakta, aile bireylerinin sayısı olabildiğince azalmıştır. Geniş aileden çekirdek aileye doğru bir değişim söz konusu olduğu gibi, güçlü komşuluk ve akrabalık ilişkileri de göçler, kentlerde yoğunlaşma gibi faktörlerin etkisiyle köklü değişimler geçirmiştir. Ebeveyn ve çocuk ilişkileri farklı bir boyut kazanmıştır. Mekansal anlamda da bir değişim yaşanmış, aile küçülmüştür. Modern toplumlarda değişime uğrayan önemli konulardan biri de toplumsal cinsiyet rollerindeki değişimlerdir. Kadın ile erkeğin geleneksel toplumda sahip olduğu roller modern toplumlarda yeni boyutlar kazanmıştır. Anne, baba ve çocuktan oluşan klasik çekirdek aile yapısının yanında tek ebeveynli aile, üvey aile, birlikte yaşama ve eşcinsel birliktelikler gibi yeni aile biçimleri de ortaya çıkmıştır.

Günümüzde aile kurumu, eğitim, dini, siyasi, ekonomik gibi işlevlerini diğer kurumlarla paylaşır hale gelmiş olsa da, yerine getirdiği en temel görevlerden olan sosyal ve sosyal-psikolojik, hatta demografik işlevleri çok daha belirgin ve önemli hale gelmiştir. Geniş ailelerdeki biz duygusuna dayalı işleyen sosyal ortam da farklılaşarak yerini ben mantığına göre işleyen bireysel bir düşünceye bırakmıştır. Bununla birlikte sosyal değişimlerin hızlandığı günümüzde, geleneksel aile yaşam biçiminin görünüşleri de değişmektedir.

Günümüz aile yapısının geçirmiş olduğu değişim ve dönüşümleri çözümleyebilmek için öncelikle kavramsal çerçeve bölümünde sosyolojik olarak ailenin tanımı ve önemi, aile türleri, ailenin işlevleri, aileye kuramsal yaklaşımlar ve geçmişten günümüze aile yapısının geçirmiş olduğu aşamalar incelenmiştir. Devamında tarihsel süreçte gelenek ve modernite kavramlarının ifade ettikleri anlamlar, geleneksel ve modern aile tanımları ve geleneksel aileden modern aileye geçiş aşamasında etki eden faktörler ele alınmıştır. Son olarak anket uygulamasının yer aldığı bölümde ise; Kütahya aile yapısının ne tam anlamıyla geleneksel aile yapılarını koruduklarını ne de tam anlamıyla moderniteye uyum sağlayabildiklerini yani gelenek ve modernite arasında ikilemde kaldıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Katılımcıların sosyo-demografik sorulara verdikleri yanıtlar neticesinde; cinsiyet dağılımına göre, erkek ve kadın katılımcı sayıları arasında ciddi bir fark yoktur. Yaş dağılımına göre, katılımcıların çoğunluğu (%36,1) 30-39 yaş aralığındadır. Medeni

durum dağılımına göre, katılımcıların çoğunluğu (%77,8) evli bireylerden oluşmaktadır. Çocuk sayısı dağılımına göre, katılımcıların çoğunluğunun (%39,4) tek çocuk sahibi olduğu görülmüştür. Yerleşim yeri dağılımına göre, katılımcıların çoğunluğunun (%78,3) ilde yaşadığı görülmüştür. Eğitim düzeyi dağılımına göre, kadın katılımcıların yaklaşık yarısının (%47,6) üniversite eğitime sahip olduğu görülmüştür. Erkek katılımcıların üniversite eğitime sahip olması ile kadın katılımcıların üniversite eğitime sahip olması arasında ciddi bir fark yoktur. Meslek düzeyi dağılımına göre, kadın katılımcıların çoğunluğunun (%37,2) öğretmen olduğu görülmektedir. Meslek düzeyi dağılımına göre, erkek katılımcıların çoğunluğunun (%28,7) kamu çalışanı olduğu görülmektedir. Aylık şahsi gelir düzeyi dağılımına göre, katılımcıların yaklaşık yarısı (%46,1) asgari ücret ve altı gelire sahip olduğu görülmektedir. Genel olarak katılımcıların aylık şahsi gelir ortalaması ise 2485 TL'dir. Aylık toplam gelir düzeyi dağılımına göre ise, katılımcıların yarısından çoğunun (%53,9) 3500 TL ve altı gelire sahip olduğu görülmektedir. Genel olarak katılımcıların ailenin aylık toplam gelir ortalaması ise 4166 TL'dir. Aile büyükleriyle birlikte yaşama oranı % 23,3'tür. Evin mülkiyet durumu dağılımına göre, katılımcıların yarısından çoğunun (%64,4) kendisine ait evde yaşadığı görülmektedir. Evin türü dağılımına göre, katılımcıların büyük bir kısmının (%78,9) apartman dairesinde yaşadığı görülmektedir. Evin oda sayısı sorusuna verdikleri cevap neticesinde katılımcıların çoğunluğunun 4 odalı evde yaşadıkları görülmüştür.

Katılımcıların likert önermelere verdikleri yanıtlar neticesinde; “Özgürlüğümü kısıtladığı için evlenmemiş olmayı isterdim - evlenmeyi düşünmüyorum.” önermesine yönelik cevapların ortalamasına baktığımız zaman, katılımcıların çoğunlukla “katılıyorum” şeklinde yanıt verdikleri görülmüştür. Katılımcılar, evliliğin özgürlüklerini kısıtladıklarını düşünüyorlar. Katılımcıların özgürlük eğilimine ilişkin görüşlerine göre, modernlikten yana bir tavır sergiledikleri anlaşılmıştır.

“Eşler kararlarını kendileri alabilirler.” önermesine yönelik cevapların ortalamasına baktığımız zaman, katılımcıların çoğunlukla “katılmıyorum” şeklinde yanıt verdikleri görülmüştür. Bu durum, katılımcıların aile yapısının, karar almada bireysel görüşler yerine ortak görüşe sahip olduğunu göstermektedir. Katılımcıların kişisel kararlarını almaya ilişkin tutumlarına göre, geleneksellikten yana bir tavır sergiledikleri anlaşılmıştır.

“Sosyal medya aile mahremiyetini olumsuz etkiler.” önermesine yönelik cevapların ortalamasına baktığımız zaman, katılımcıların çoğunlukla “katılmıyorum” şeklinde yanıt verdikleri görülmüştür. Aile yaşantısının sosyal medyada paylaşılması katılımcılar tarafından olumsuz karşılanmamıştır. Geleneksel aile üyeleri, aile mahremiyetini herhangi birileri ile paylaşılması konusunda hassas davranırken modern ailede bu hassasiyet geleneksel aileye oranla azalmıştır. Dolayısıyla katılımcıların sosyal medyanın aileye etkilerine ilişkin görüşlerine göre modernlikten yana bir tavır sergiledikleri sonucuna ulaşılmıştır.

“Eşimin karşı cinsle olan iletişiminin sınırları olmalıdır.” önermesine yönelik cevapların ortalamasına baktığımız zaman, katılımcıların çoğunlukla “katılıyorum” şeklinde yanıt verdikleri görülmüştür. Bu durum geleneksel aile yapısının sahip olduğu niteliklerdendir. Ancak, katılımcıların “Özgürlüğümü kısıtladığı için evlenmemiş olmayı isterdim- evlenmeyi düşünmüyorum” önermesine % 62,4 oranla katılıyorum yanıtını vermiş olmalarına rağmen “Eşimin karşı cinsle olan iletişiminin sınırları olmalıdır.” önermesine çoğunluğun katılıyorum cevabı vermesi bir çelişkiyi ortaya koymaktadır. Katılımcılar, hem eşinin sınırlarını çizmekte, hem de kendi özgürlüğünü kısıtladığı için evlenmemiş olmayı istediklerini belirtmişler.

“Evliliğimiz ile ilgili konuları en çok kendi arkadaşlarım ile paylaşıyorum.” önermesine yönelik cevapların ortalamasına baktığımız zaman, katılımcıların çoğunlukla “katılıyorum” şeklinde yanıt verdikleri görülmüştür. Günümüzde bireyler, geleneksel yaşam biçiminin aksine aile bireyleri, akrabalar, komşulardan daha yakın ve samimi arkadaşlara sahip olabilmektedirler. Sevinçlerini de zor günlerini de paylaşabilecekleri, tecrübe ve deneyimlerinden faydalanabilecekleri kişiler artık çoğunlukla arkadaş gruplarıdır. Dolayısıyla katılımcıların evlilikleri ile ilgili konuları paylaşımlarına ilişkin tutumlarına göre, modernlikten yana bir tavır sergiledikleri anlaşılmıştır.

“Sorunlarımız çoğu zaman başkalarının bulunduğu ortamda gündeme gelir.” önermesine yönelik cevapların ortalamasına baktığımız zaman, katılımcıların çoğunlukla “katılıyorum” şeklinde yanıt verdikleri görülmüştür. Geleneksel ailede eşler arasındaki sorunlar başkalarının bulunduğu ortamda gündeme gelmez, kendi aralarında

halledilirdi. Katılımcıların sorunlarının gündeme geldiği ortama ilişkin tutumlarına göre, modernlikten yana bir tavır sergiledikleri anlaşılmıştır.

“Kariyer yapma konusunda eşler arasında fark yoktur.” önermesine yönelik cevapların ortalamasına baktığımız zaman, katılımcıların çoğunlukla “katılmıyorum” şeklinde yanıt verdikleri görülmüştür. Katılımcıların kariyer yapma konusuna ilişkin görüşlerine göre, geleneksellikten yana bir tavır sergiledikleri anlaşılmıştır.

“Kadının erkekten daha fazla para kazanması bir problemdir.” önermesine yönelik cevapların ortalamasına baktığımız zaman, katılımcıların çoğunlukla “katılıyorum” şeklinde yanıt verdikleri görülmüştür. Katılımcıların kişisel gelirden cinsiyet faktörünün önemli olduğunu, geleneksellikten yana bir tavır sergileyerek göstermişlerdir.

“Çocuklarımla yeterince nitelikli vakit geçiririm.” önermesine yönelik cevapların ortalamasına baktığımız zaman, katılımcıların çoğunlukla “katılmıyorum” şeklinde yanıt verdikleri görülmüştür. Günümüzde gerek ekonominin gerekse aile planlamasının etkisiyle, eşler bakabilecekleri kadar çocuk sahibi olmayı tercih etmektedirler. Ancak ebeveynler çocuklarına daha iyi bir gelecek sunma düşüncesiyle çalışma hayatında daha fazla vakit harcarken, çocuklarıyla vakit geçirme sorumluluğunu ise ertelemektedirler. Aslında bu durum, geleneksel aile yapısından çok da farklı değildir. Çünkü geleneksel ailede ebeveynler çok çocuk sahibi olmaktan dolayı çocuklarıyla zaman harcama konusunda zorlanmışlardır. Dolayısıyla katılımcıların çocuklarıyla nitelikli vakit geçirmelerine ilişkin görüşlerine göre, geleneksellikten yana bir tavır sergiledikleri anlaşılmıştır.

“Eşimin ailesi ile aynı evde yaşarım.” önermesine yönelik cevapların ortalamasına baktığımız zaman, katılımcıların çoğunlukla “katılmıyorum” şeklinde yanıt verdikleri görülmüştür. Bu önerme “Eşimin ailesi yüzünden sürekli tartışırız” önermesinin güvenilirliğini test etmek amacıyla çapraz soru şeklinde verilmiştir. Elde edilen veriler neticesinde önermeler birbirlerini desteklemektedir. “Eşimin ailesi yüzünden sürekli tartışırız” önermesine katılımcıların yaklaşık yarısı katılmaktaydı ve “Eşimin ailesi ile aynı evde yaşarım” önermesine de katılımcıların yarısından çoğu katılmamaktadır. Katılımcıların “Eşimin ailesi ile aynı evde yaşarım” önermesine

ilişkin görüşlerine göre, geleneksel ya da modern aile yapısını yansıtmaktadır şeklinde bir çıkarımda bulunmak doğru değildir.

“Bir evlilik çiftler kadar ailelerinin de evliliğidir.” önermesine yönelik cevapların ortalamasına baktığımız zaman, katılımcıların çoğunlukla “katılmıyorum” şeklinde yanıt verdikleri görülmüştür. Geleneksel ailelerde evlenen çiftin kendi aileleri de bir aile olduğunu kabul etmekteydi. Ancak katılımcıların büyük bir çoğunluğunun bu fikri benimsemediğini görmekteyiz. Katılımcıların bir evliliğin çiftler kadar ailelerinin da evliliği olma konusuna ilişkin görüşlerine göre, modernlikten yana bir tavır sergiledikleri anlaşılmıştır.

“Eşimle aramızda yaşadığımız tartışmalarımız ailelerle ilgili olur.” önermesine yönelik cevapların ortalamasına baktığımız zaman, katılımcıların çoğunlukla “katılıyorum” şeklinde yanıt verdikleri görülmüştür. “Eşimin ailesi yüzünden sürekli tartışırız” önermesine katılımcıların yaklaşık yarısı katılmaktaydı. Bu önermeyi destekler nitelikte bir sonuca ulaşılmıştır. Ailelerden kaynaklı tartışmalar hem geleneksel ailelerde hem de modern yapıya sahip ailelerde var olan bir gerçektir. Dolayısıyla katılımcıların eşimle aramızda yaşadığımız tartışmalarımız ailelerle ilgili olur konusuna ilişkin görüşlerine göre, geleneksel ya da modern aile yapısını yansıtmaktadır şeklinde bir çıkarımda bulunmak doğru değildir.

“Sosyal medya aile mahremiyetini olumsuz etkiler.” önermesine yönelik cevapların ortalamasına baktığımız zaman, katılımcıların çoğunlukla “katılmıyorum” şeklinde yanıt verdikleri görülmüştür. Katılımcılar, kitle iletişimin bir parçası sosyal medya kullanımı hakkında herhangi bir sakınca görmemektedirler. Bu veriler, “Dizilerde yansıtılan aile yapısı, geleneksel aile yapısını olumsuz yönde etkilemektedir” önermesine çoğunluğun katılmaması ile desteklenmektedir. Dolayısıyla katılımcıların sosyal medyanın aile mahremiyetini olumsuz yönde etkilemesine ilişkin görüşlerine göre modernlikten yana bir tavır sergiledikleri anlaşılmıştır.

“Medya, aile değerleri açısından devlet tarafından denetlenmelidir.” önermesine yönelik cevapların ortalamasına baktığımız zaman, katılımcıların çoğunlukla “katılmıyorum” şeklinde yanıt verdikleri görülmüştür. Geleneksel toplumlarda bireyler, dizi ve filmlerin toplumu değiştirmesi ve dönüştürmesini bir bozulma olarak adlandırmaktadırlar. Fakat modern toplumlarda birey dış

yönlendirmeye, değişime açık olduğundan dolayı bir bozulmadan ziyade toplumun geçirmesi gereken bir aşama olarak görmektedirler. Sonuç olarak, katılımcıların medyayı devlet tarafından denetlenmesine ilişkin görüşlerine göre modernlikten yana bir tavır sergiledikleri anlaşılmıştır.

“Eşimin sosyal medya hesap şifreleri bende olmalıdır.” önermesine yönelik cevapların ortalamasına baktığımız zaman, katılımcıların çoğunlukla “katılıyorum” şeklinde yanıt verdikleri görülmüştür. Katılımcılar, her ne kadar sosyal medyanın ve dizilerin aileyi olumsuz yönde etkilemesine yönelik görüşlere katılmasalar da eşlerinin sosyal medya şifrelerinin kendilerinde olmalarını istemektedirler. Bu durum ya eşlerine ya da sosyal medyaya güvenmedikleri anlamına gelmektedir.

“Dizilerde yansıtılan aile yapısı, geleneksel aile yapısını olumsuz yönde etkilemektedir.” önermesine yönelik cevapların ortalamasına baktığımız zaman, katılımcıların çoğunlukla “katılmıyorum” şeklinde yanıt verdikleri görülmüştür. Bu önerme “Medya aile değerleri açısından devlet tarafından denetlenmelidir” önermesinin güvenilirliğini test etmek amacıyla çapraz önerme olarak verilmiştir. Elde edilen veriler neticesinde bir üst önermeyi desteklemektedir. Katılımcıların dizilerde yansıtılan aile yapısı, geleneksel aile yapısını etkilemesine ilişkin tutumlarına göre, modernlikten yana bir tavır sergiledikleri anlaşılmıştır.

“Eşimin kazancının artması-azalması aile ilişkimizi etkiler.” önermesine yönelik cevapların ortalamasına baktığımız zaman, katılımcıların çoğunlukla “katılıyorum” şeklinde yanıt verdikleri görülmüştür. Dolayısıyla katılımcıların eşinin kazancının artması-azalmasının aile ilişkisini etkilemesine ilişkin tutumlarına göre, maddi gelirin çoğunluk tarafından evlilikleri süresince aile ilişkisini etkilediği tespit edilmiştir.

“Bireyler ekonomik özgürlüğünü kazanmadan evlenebilirler.” önermesine yönelik cevapların ortalamasına baktığımız zaman, katılımcıları yarısından çoğu “katılıyorum” şeklinde yanıt verdikleri görülmüştür. Fakat “Eşimin kazancının artması-azalması aile ilişkimizi etkiler” önermesine katılımcıların çoğunluğu katılmaktaydı. Bu durum bir çelişkiyi ortaya koymaktadır. Katılımcıların ekonomik özgürlüğünü kazanmadan evlenebilmelerine ilişkin tutumlarına göre, geleneksel ya da modern aile yapısını yansıttıkları çıkarımında bulunmak doğru değildir.

“Yaşlandığımda çocuklarımın beni huzurevine bırakmasından üzüntü duyarım.” önermesine yönelik cevapların ortalamasına baktığımız zaman, katılımcıların çoğunlukla “katılıyorum” şeklinde yanıt verdikleri görülmüştür. Yaşlandıklarında kendilerinin huzurevine bırakılmasından hem geleneksel hem de modern aile yapısında yaşlı bireylerin istemedikleri bir durumdur. Dolayısıyla katılımcıların yaşlandıklarında huzurevine bırakılma durumuna ilişkin görüşlerine göre, geleneksel ya da modern aile yapısını yansıttıkları çıkarımında bulunmak doğru değildir.

“Devletin huzurevi imkanı sağlamasını doğru buluyorum.” önermesine yönelik cevapların ortalamasına baktığımız zaman, katılımcıların çoğunlukla “katılmıyorum” şeklinde yanıt verdikleri görülmüştür. Bu veriler, “Yaşlandığımda çocuklarımın beni huzurevine bırakmasından üzüntü duyarım” önermesini destekler niteliktedir.

“Ne olursa olsun evlilikler ömür boyu sürmelidir.” önermesine yönelik cevapların ortalamasına baktığımız zaman, katılımcıların çoğunlukla “katılmıyorum” şeklinde yanıt verdikleri görülmüştür. Bu veriler sonucu, katılımcıların evliliğin anlaşmazlıklar nedeniyle boşanma ile sonuçlanması fikrini kabul etmediklerine ulaşılabilir. Geleneksel aile yapısında da aynı kabulün var olduğunu bilmekteyiz. Geleneksel ailelerde boşanma hoş karşılanmayıp, evliliğin sürdürülmesi için her türlü tahammüle sahip olunması gerektiği benimsenmektedir. Katılımcıların evliliğin ömür boyu sürmesine ilişkin tutumlarına göre, geleneksellikten yana bir tavır sergiledikleri anlaşılmıştır.

“Sorunlarımız olduğunda uzmanlardan yardım alırız.” önermesine yönelik cevapların ortalamasına baktığımız zaman, katılımcıların çoğunlukla “katılıyorum” şeklinde yanıt verdikleri görülmüştür. Geleneksel ailelerde bireyler, aile içi sorunlarla karşılaştıklarında daha çok aile büyüklerinden destek alırlardı. Fakat günümüzde ailenin bu işlevi çoğunlukla daha sistematik bir işleyişe sahip olan kurum ve kuruluşlara devredilmiştir. Dolayısıyla katılımcıların evliliğe karar verilmesine ilişkin tutumlarına göre, modernlikten yana bir tavır sergiledikleri anlaşılmıştır.

“Paylaşacak biri olmazsa hayatın hiçbir anlamı yoktur.” önermesine yönelik cevapların ortalamasına baktığımız zaman, katılımcıların çoğunlukla “katılmıyorum” şeklinde yanıt verdikleri görülmüştür. Bu durum, bireylerin evlenmeden de yaşamlarını sürdürebileceklerini göstermektedir. Geleneksel ailelerde bireyler belli bir yaşa

geldikten sonra evliliğe önem verirlerdi. Fakat katılımcılardan aldığımız yanıtlar çerçevesinde evlenmeden de yaşamlarının seyrinin devam edebileceği görüşüne ulaşılmıştır. Katılımcıların paylaşacak biri olmazsa hayatın hiçbir anlamı yoktur görüşüne göre, modernlikten yana bir tavır sergiledikleri anlaşılmıştır.

Katılımcıların likert önermelere verdikleri yanıtların korelasyon analizine göre; “Evlendikten sonra eşimdeki fiziksel değişim ilişkimizi etkiler.” önermesine katılım oranı, yaş arttıkça azalmaktadır. Evlilikte rol oynayan önemli faktörlerden biri de fiziksel özelliklerdir. Bireyler karşısındaki kişiyi, ilk olarak fiziksel özelliklerine bakarak o kişiyi hayatına alıp almayacağına karar verebilir. Birbirlerinin fiziksel özelliklerini beğenen iki kişi etkileşim kurmaya daha meyillidir ve bu etkileşim de evliliğin biçimlenmesinde oldukça önemlidir. Fakat çekicilik algısı yaşa göre değişkenlik gösterebilir. Sonuç olarak evlilik sonrası eşlerdeki fiziksel değişim, evlilik ilişkisinde etkili olduğu gibi bu ifadeye genç bireyler daha çok katılmıştır. Katılımcıların fiziksel değişimin ilişkilerini etkilemesine ilişkin tutumlarına göre, modernlikten yana bir tavır sergiledikleri anlaşılmıştır.

“Evde bana özel bir yaşam alanı olmasını isterim.” önermesine katılım oranı, yaş arttıkça azalmaktadır. Yaş değişkeninin bireyselleşme ve toplumsallaşma ile doğrudan ilişkili olduğunu görmekteyiz. Yaş ilerledikçe bireylerin kendilerine ait özel alanlara sahip olma eğiliminde azalma görülmektedir. Geleneksel kuşaktaki yaşama ve yaşam alanını paylaşma isteği, modern kuşakta yetişmiş kişilere göre daha fazladır. Günümüz aile yapısı bireyseldir ve bu bireysellik genç kuşağa hitap etmektedir. Ailenin genç üyeleri artık aynı evin içinde dahi kendilerine ait yaşam alanlarını tercih etmektedirler.

“Eşler kazançlarını istediği gibi değerlendirebilirler.” önermesine katılım oranı, yaş arttıkça azalmaktadır. Bu veriler göstermektedir ki, bireylerin kişisel gelirlerinin önemi, yaş faktörü ile paraleldir. Geleneksel ailede biz duygusu hakim iken, modern ailede ben duygusu hakimdir. Genç kuşak, bireyselleşme eğilimi dolayısıyla şahsi gelirlerini istedikleri gibi değerlendirebilecekleri fikrine sahiptirler. Katılımcıların kişisel gelirlerini harcamalarına ilişkin görüşlerine göre, modernlikten yana bir tavır sergiledikleri anlaşılmıştır.

“Bireyler evleneceği kişiye kendileri karar verebilmelidir.” önermesine katılım oranı, yaş arttıkça azalmaktadır. Katılımcılar evlenecekleri kişiye karar verilmesinde kendi kararlarından ziyade aile bireylerinin de kararlarının etkili olduğunu düşünmektedirler. Katılımcıların evliliğe karar verilmesine ilişkin tutumlarına göre, geleneksellikten yana bir tavır sergiledikleri anlaşılmıştır.

“Çalışan kadınların çocuk sahibi olmalarını doğru bulmuyorum.” önermesine katılım oranı, bireylerin eğitim durumu arttıkça azalmaktadır. Eğitim düzeyi yüksek olan bireyler, çalışmanın çocuk yetiştirmek için engel olmadığını düşünmektedirler. Fakat bu katılımcıların çoğunluğunun erkekler olduğu bu korelasyon ilişkisiyle anlaşıyor: “Çalışan kadınların çocuk sahibi olmalarını doğru bulmuyorum.” önermesine erkekler, kadınlara nazaran daha büyük oranda katılmaktadırlar. Geleneksel ailede kadının çocuk sahibi olmasında çalışmak bir engel değildi. Katılımcıların çalışan kadınların çocuk sahibi olmalarına ilişkin görüşlerine göre, modernlikten yana bir tavır sergiledikleri anlaşılmıştır.

“Ev dışındaki işleri erkek yapmalıdır.” önermesine katılım oranı, bireylerin eğitim durumu arttıkça azalmaktadır. Bu durum eğitim düzeyi yüksek katılımcıların aile içerisinde erkeklere biçilen rolleri kabul etmediklerini göstermektedir. Kır-kent, tarım-sanayi gibi toplum yapıları, farklı yaşam koşullarının ortaya çıkmasına ve bunların da kadın ve erkeklerin farklı toplumsal cinsiyet rolleri geliştirmesine neden olmuştur. Geleneksel aile yapısında annenin, babanın ve çocukların rolleri belirgindir. Kadın çoğunlukla ev işleri, eşin ve çocukların bakımı ile ilgili sorumlulukları yerine getirirken erkek, evin geçimini sağlamakla yükümlüdür. Katılımcıların erkeklerin rollerine ilişkin görüşlerine göre, modernlikten yana bir tavır sergiledikleri anlaşılmıştır.

“Evin işleri ile kadının meşgul olması gerekir.” önermesine katılım oranı, yaş arttıkça artmaktadır. Bu durum genç kuşağın eğitim ve çalışma hayatında yer alıyor olması; kadının yalnızca ev işleriyle meşgul olması fikrini desteklemediğini göstermektedir. Kadının işgücüne katılımı, ev içindeki geleneksel işbölümünü çok fazla etkilememiştir. Bir diğer korelasyon analizine göre, “Evin işleri ile kadının meşgul olması gerekir.” önermesine katılım oranı, bireylerin eğitim durumu arttıkça azalmaktadır. Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları dağılımı incelendiğinde, kadın rolleri ile ilgili geleneksel cinsiyet rollerinin devam ettiği ancak erkek rollerine

ilişkin ise modern cinsiyet rollerinin var olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Dolayısıyla katılımcıların kadınların rollerine ilişkin geleneksellikten, erkeklerin rollerine ilişkin ise modernlikten yana bir tavır sergiledikleri anlaşılmıştır.

“Çocuğumun mutlu bir şekilde büyüyebilmesi için, eşimin olumsuz yönlerine katlanırım.” önermesine katılım oranı, bireylerin çocuk sayısı arttıkça artmaktadır. Ailedeki birey sayısı arttıkça, aile içi paylaşım artmaktadır. Eşler anne-baba olduktan sonra çocuklarının mutlu bir aile ortamında büyüyebilmesi için eşlerinin olumsuz yönlerine katlandıklarını belirtmektedirler. Çocuk sayısının fazla olduğu aileler de eşlerin birbirlerine tahammül etme seviyeleri daha fazladır. Katılımcıların çocuklarının mutlu bir şekilde büyüyebilmesi için eşine tahammül etmelerine ilişkin görüşlerine göre, modernlikten yana bir tavır sergiledikleri anlaşılmıştır.

“Eşimin ailesi yüzünden sürekli tartışırız.” önermesine evlerinde aile büyükleriyle birlikte yaşayanlar, yaşamayanlardan daha büyük oranda katılmaktadırlar. Bu durum göstermektedir ki, aile büyükleri aile içi sorunlara yol açmaktadır. Aile büyükleriyle yaşayan bireyler genellikle geleneksel aile yapısına sahiptirler. Bu aile yapısında aile değerleri bireylerin isteklerinden daha önemlidir. Geleneksel ailede de modern ailede de aile büyükleriyle birlikte yaşamamanın dezavantajları vardır. Dolayısıyla katılımcıların “Eşimin ailesi yüzünden sürekli tartışırız” önermesine ilişkin görüşlerine göre, geleneksel ya da modern aile yapısını yansıtmaktadır şeklinde bir çıkarımda bulunmak doğru değildir.

“Eşimin(kadın) çalışmasını isterim.” önermesine katılım oranı, bireylerin çocuk sayısı arttıkça azalmaktadır. Bu durumun sebeplerinden biri, katılımcıların çocuğun yetiştirilmesine verdikleri önemin evin gelirinden önemli olduğu şeklinde değerlendirilebilir. Bir diğer korelasyon olan “Eşimin (kadın) çalışmasını isterim.” önermesine katılım oranı, bireylerin aylık geliri arttıkça azalmaktadır. Geleneksel toplumlarda da erkek, eşinin çalışmasını istemezdi bu durum günümüzde katılımcılar tarafından çocuk sayısı ve ekonomik etkenler gerekçeleriyle desteklenmektedir. Dolayısıyla katılımcıların eşinin (kadın) çalışması hakkındaki görüşlerine göre, geleneksellikten yana bir tavır sergiledikleri anlaşılmıştır.

Sonuç olarak, katılımcıların anket çalışmamızın sosyo-demografik sorular ve likert önermelere verdikleri yanıtlar incelenmiştir. Fiziksel özellikler, bireyselleşme, özgürlük, mahremiyet, toplumsal cinsiyet rolleri, çocuğun ailedeki yeri, aile büyükleri, kitle iletişim araçları ve sosyal medya, ekonomi, huzurevi ve evliliğe bakış açısı faktörlerinin aileye etkileri gelenek ve modernite bağlamında değerlendirilmiştir. Elde edilen veriler çalışmanın evrenine genellendiğinde Kütahya aile yapısının ne tam olarak geleneksel aile değerlerini koruyabildiklerini ne de tam anlamıyla moderniteye entegre olabildiklerini yani gelenek ve modernite ikileminde kaldığını görmekteyiz.

EKLER

Ek-1: Anket Formu

Sayın katılımcı;

Bu anket formu, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans tezinde kullanılmak amacıyla hazırlanmıştır.

Vereceğiniz yanıtların doğruluğu, araştırmanın sağlıklı ve başarılı sonuçlar üretebilmesi bakımından son derece önemlidir.

Dumlupınar Üniversitesi

Yüksek Lisans Öğrencisi

Göknur KARABABA

SOSYO-DEMOGRAFİK SORULAR	
1	Cinsiyetiniz?
	A) Kadın B) Erkek
2	Yaşınız?
	A) 20-29 B) 30-39 C) 40-49 D) 50 yaş ve üzeri
3	Medeni durumunuz?
	A) Bekar
	B) Evli (Kaç yıllık evlisiniz:.....) (İlk evliliğiniz mi?:.....)
	C) Boşanmış, Dul, vb. (Kaç yıl evli kaldınız? :.....) (Ne kadar süre önce boşandınız?.....)
4	Çocuk sayınız?
	A) 1 B) 2 C)3 D) 4 ve üzeri E) Çocuksuz
5	Yerleşim yeriniz?
	A) İl B) İlçe C) Kasaba D) Köy
6	Eğitim düzeyiniz?
	A) Okur- yazar değil B) İlkokul- Ortaokul C) Lise
	D) Fakülte- Yüksekokul E) Yüksek Lisans- Doktora
7	Mesleğiniz?
	
8	Eşinizin eğitim düzeyi?
	A) Okur- yazar değil B) İlkokul- Ortaokul C) Lise
	D) Fakülte- Yüksekokul E) Yüksek Lisans- Doktora
9	Eşinizin mesleği?
	

10	Aylık şahsi geliriniz?
	A) 2200 TL ve altı B) 2201 TL- 3500 TL C) 3501 TL ve üzeri
11	Ailenizin aylık toplam geliri?
	A) 3500 TL ve altı B) 3501 TL -5000 TL C) 5001 TL ve üzeri
12	Evde aile büyüklerinden birlikte yaşadığınız var mı?
	A) Evet B) Hayır
13	Evinizin mülkiyeti?
	A) Kira B) Kendimizin
14	Evinizin türü?
	A) Müstakil B) Apartman Dairesi (Oda sayısı:.....)

LİKERT SORULAR						
		KATILIYORUM	KİSMEN KATILIYORUM	BİR FİKRİM YOK	KİSMEN KATILMIYORUM	KATILMIYORUM
1	Yaşlandığımda çocuklarımın beni huzurevine bırakmasından üzüntü duyarım.					
2	Evde bana özel bir yaşam alanı olmasını isterim.					
3	Eşimin kazancının artması-azalması aile ilişkimizi etkiler.					
4	Çocuğumun mutlu bir şekilde büyüebilmesi için eşimin olumsuz yönlerine katlanırım.					
5	Sosyal medya aile mahremiyetini olumsuz etkiler.					
6	Çalışan kadınların, çocuk sahibi olmalarını doğru bulmuyorum.					
7	Medya, aile değerleri açısından devlet tarafından denetlenmelidir.					
8	Eşimin ailesi yüzünden sürekli tartışırız.					
9	Eşimin karşı cinsle olan iletişiminin sınırları olmalıdır.					

10	Eşimin ailesi ile aynı evde yaşarım.						
11	Eşimin sosyal medya hesap şifreleri bende olmalıdır.						
12	Ev dışındaki işleri erkek yapmalıdır.						
13	Evin işleri ile kadının meşgul olması gerekir.						
14	Eşler kazançlarını istediği gibi değerlendirebilirler.						
15	Özgürlüğümü kısıtladığı için evlenmemiş olmayı isterdim - evlenmeyi düşünmüyorum.						
16	Dizilerde yansıtılan aile yapısı, geleneksel aile yapısını olumsuz yönde etkilemektedir.						
17	Kariyer yapma konusunda eşler arasında fark yoktur.						
18	Bir evlilik çiftler kadar ailelerinin de evliliğidir.						
19	Çocuklarımla yeterince nitelikli vakit geçiririm.						
20	Eşimin (kadın) çalışmasını isterim.						
21	Bireyler evleneceği kişiye kendileri karar verebilmelidir.						
22	Ne olursa olsun evlilikler ömür boyu sürmelidir.						
23	Sorunlarımız olduğunda uzmanlardan yardım alırız.						
24	Eşler kararlarını kendileri alabilirler.						
25	Eşimle aramızda yaşadığımız tartışmalarımız ailelerle ilgili olur.						
26	Evliliğimiz ile ilgili konuları en çok kendi arkadaşlarım ile paylaşıyorum.						
27	Eşlerin aileleri dışında özel hayatları olur.						
28	Devletin huzurevi imkanı sağlamasını doğru buluyorum.						
29	Paylaşacak biri olmazsa hayatın hiçbir anlamı yoktur.						
30	Evlendikten sonra eşimdeki fiziksel değişim ilişkimizi etkiler.						
31	Sorunlarımız çoğu zaman başkalarının bulunduğu ortamda gündeme gelir.						
32	Bireyler ekonomik özgürlüğünü kazanmadan evlenebilirler.						
33	Kadının erkekten daha fazla para kazanması bir problemdir.						

ANKETİMİZ BİTMİŞTİR. KATILIMINIZ İÇİN TEŞEKKÜRLER.

KAYNAKÇA

- Armağan, M. (1998). *Gelenek ve Modernlik Arasında*. İstanbul: İz.
- Arslantürk, Z. ve Amman, M. T. (1999). *Sosyoloji*. İstanbul: İfav.
- Aslan, A. K. (2001). Modern Ailede İletişim Sorunları. *Ege Eğitim Dergisi*, 1:105
- Aslan, N. ve Cansever, B. (2007). Okuldaki Sosyal Etkinliklere Katılımda Ebeveyn Çocuk Etkileşimi Kùltürler Arası Bir Karşılaştırma. *Ege Eğitim Dergisi*, 8(1): 113–131.
- Atalayer, F. (1995). *Geleneksellik, Bir El Yazması ve İdeoloji*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları.
- Aydın, M. A. (1989). Aile, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Baran, A. G. (2004). Türkiye’de Aile İçi İletişim Ve İlişkileri Üzerine Bir Model Denemesi. *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 1: 31-41.
- Berman, M. (2006). *Katı Olan Her Şey Buharlaşıyor*. (Ü. Altuğ, B. Peker, Çev.). İstanbul: İletişim.
- Bilgili, A. (1993). *Avrupa topluluğu ile bütünleşme sürecinde Türk aile yapısı* (Basılmamış Doktora Tezi). Mimar Sinan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Browne, K. (2005). *An Introduction to Sociology*. Cambridge: Polity Press.
- Canatan, K. ve Yıldırım, E. (2016). *Aile Sosyolojisi*. (6. bs.). İstanbul: Açılım.
- Caner, E. (2004). *Kutsal Fahışeden Bakire Meryem’e Toprak ve Kadın*. İstanbul: Su.
- Cevizci, A. (2000). *Paradigma Felsefe Sözlüğü*. İstanbul: Paradigma.
- Cheal, D. (2008). *Families In Today’s World: A Comparative Approach*. New York: Roudhledge.
- Çezik, A. (1982). *Kent Eşiği Araştırması*. Ankara: DPT.
- Demir, Ö. ve Acar, M. (1992). *Sosyal Bilimler Sözlüğü*. İstanbul: Ağaç.

- Diakov, V. ve Kovalev, S. (2008). *İlkçağ Tarihi*. (Ö. İnce, Çev.). (1. Cilt). İstanbul: Yordam.
- DPT (Devlet Planlama Teşkilatı). (2001). VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planı Özel İhtisas Komisyonu Raporu, *Türk Aile Yapısı*. Ankara: T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilâtı Yayınları.
- Erkan, H. (1997). *Bilgi Toplumu ve Ekonomik Gelişme*. (3. bs.). Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Giddens, A. (2008). *Sosyoloji*. (C. Güzel, Çev.). Ankara: Kırmızı.
- Giddens, A. (2000). *Sosyoloji*. (H.Özel, C. Güzel, Çev.). Ankara: Ayraç.
- Gittins, D. (1991). *Aile Sorgulanyor*. (T. Erdem, Çev.). İstanbul: Pencere.
- Gökçe, B. (1990). Temel Kavramlar, Yapı ve Tarihsel Süreç, *T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Aile Yazıları I*, 207-209. Ankara: Sistem Ofset.
- Gökçe, B. (1991). Evlilik Kurumu ve Aile Yapısı ile İlişkiler, *Türk Aile Ansiklopedisi II*, 509. Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları.
- Gökçe, B. (2004). *Türkiye'nin Toplumsal Yapısı ve Toplumsal Kurumlar*. (2. bs.). Ankara: Savaş.
- Görmez, K. (1991). Türkiye’de Köyden Şehre Göç ve Şehir Yapısında Ortaya Çıkan Bazı Değişmeler. *Gazi Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 7(1-2): 459-491.
- Gür, B. ve Kurt, T. (2011). Türkiye’de Ailelerin Eğitim İhtiyaçları. *Aile ve Toplum Dergisi*, 7(27):36.
- Güven, S. (1996). *Türkiye’de Sosyal Sorunlar ve Sosyal Politikalar*. Bursa: Ezgi.
- Güvenç, B. (1985). *Kültür Konusu ve Sorunlarımız*. İstanbul: Remzi.
- Habermas, J. (2010). Modernlik: Tamamlanmamış Bir Proje. *Dipnot Dergisi*, 1: 29-41.
- İçduygu, A. ve Sirkeci, İ. (1999). Cumhuriyet Dönemi Türkiye’inde Göç Hareketleri. (O. Baydar, Ed.), 75. *Yılda Köylerden Şehirlere*. İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.

- Kara, G. (2006). *Halkla ilişkiler fonksiyonunun aile içi iletişim olgusuna katkısı* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü İletişim Bilimleri Anabilim Dalı, Halkla İlişkiler Bilim Dalı, İstanbul.
- Kasapoğlu, A. (2012). *Sosyolojik Yaklaşımlar Temelinde Aile Kuramları. Aile Sosyolojisi.* (A. Kasapoğlu, N. Karkıner, Ed.). Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını.
- Kıray, M. B. (1984). *Büyük Kent ve Değişen Aile. Türkiye’de Ailenin Değişimi.* Ankara: Maya.
- Kocacık, F. (1990). Sivas’ta Kentsel Aile, *Aile Yazıları* (B. Dikeçligil, A. Çiğdem, Der.). Ankara: TC Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları.
- Kongar, E. (1972). *İzmir’de Kentsel Aile.* Ankara: Türk Sosyal Bilimler Derneği Yayınları.
- Kongar, E. (1981). *Toplumsal Değişme Kuramları ve Türkiye Gerçeği.* İstanbul: Remzi.
- Kongar, E. (1995). *Toplumsal Değişme Kuramları ve Türkiye Gerçeği.* İstanbul: Remzi.
- Kongar, E. (2005). 21. Yüzyılda Türkiye, *2000’li Yıllarda Türkiye’nin Toplumsal Yapısı*, (36. bs.). İstanbul: Remzi.
- Kottak, C. P. (2001). *Antropoloji: İnsan Çeşitliliğine Bir Bakış.* (S. Özbudun ve diğerleri Çev.). Ankara: Ütopya.
- Köse, B. (2018). *Geçmişten Günümüze Aile. Değişen Toplumda Değişen Aile Sosyolojik Tartışmalar.* (N. Adak, Ed.), (3. bs.). Ankara: Siyasal.
- Litwak, E. (1965). *Social Structure and the Family: Generational Relations.* Englewood Cliffs.
- Marshall, G. (1999). *Sosyoloji Sözlüğü.* (O. Akınhay, D. Kömürcü, Çev.). Ankara: Bilim ve Sanat.
- Macionis, J. J. (2012). *Sosyoloji.* (V. Akan, Çev. Ed.). Ankara: Nobel Akademik.
- Milss, W. (2016). *Sosyolojik Tahayyül.* İstanbul: Hil.
- Mutlu, E. (1998). *İletişim Sözlüğü.* Ankara: Bilim Sanat Yayınları.

- Nirun, N. (1994). *Sistematiik Sosyoloji Yönuenden Aile ve Kültür*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi.
- Ozankaya, Ö. (1984). *Toplum Bilim*. Ankara: Tekin.
- Özer, İ. (2004). *Kentleşme, Kentlileşme ve Kentsel Değişme*. Bursa: Ekin.
- Poster, M. (1989). *Eleştirel Aile Kuramı*. (H. Tapınç, Çev.). İstanbul: Ayrıntı.
- Püsküllüoğlu, A. (2002). *Türkçe Sözlük*. (4. bs.). İstanbul: Doğan.
- Ritzer, G. ve Stepnisky, J. (2014). *Sosyoloji Kuramları*. Ankara: De KI.
- Sarup, M. (2004). *Post-Yapısalcılık ve Postmodernizm*. (A. Güçlü, Çev.). Ankara: Bilim ve Sanat.
- Sayın, Ö. (1990). *Aile Sosyolojisi- Ailenin Toplumdaki Yeri*. İzmir: Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Slattey, M. (2014). *Sosyolojide Temel Fikirler*. İstanbul: Sentez.
- Tayanç, F. ve Tayanç, T. (1981). *Dünya’da ve Türkiye’de Tarih Boyunca Kadın*. İstanbul: Tan.
- Thornton, A. ve Fricke, E.T. (1987). Toplumsal Değişim ve Aile: Batı, Çin ve Güney Asya’dan Karşılaştırmalı Bakış Açıları. *Sosyoloji Forumu* 2, 4:746-749.
- TİB (Tüm İktisatçılar Birliği Araştırması). (2006). *Türkiye’de Kadının Sosyo-ekonomik Durumu*. Ankara: Tüm İktisatçılar Birliği.
- Touraine, A. (1995). *Modernliğin Eleştirisi*. (H. Tufan, Çev.). İstanbul: Yapı Kredi.
- Töre, N. (2007). Sanal Ortamda Telif Haklarına Uygulanacak Hukuk. *TBB Dergisi*, 72: 297-376.
- Willliams, R. (2007). *Anahtar Sözcükler*. (S. Kılıç, Çev.), (3. bs.). İstanbul: İletişim.
- Yılmaz, H. (2005). Gelenek Gelenekçilik Gelenekselcilik. *Muhafazakâr Düşünce Dergisi*, 3:41.
- Yörükoğlu, A. (1992). *Değişen Toplumda Aile ve Çocuk*. İstanbul: Özgür.

Zeybekoğlu, Ö. (2018). Değişen ve Değişmeyen Yönleriyle Aile: Yapısı, Türleri, İşlevleri. *Değişen Toplumda Değişen Aile Sosyolojik Tartışmalar*. (N. Adak, Ed.), (3. bs.). Ankara: Siyasal.

İNTERNET KAYNAKLARI

<http://www.ercancelik.com.tr>, 2012, “Tag: Sanal Ortam Yorumu”, 12.04.2019.

<http://www.mevzuat.gov.tr>, 2013, Diyanet İşleri Başkanlığı, 08.03.2019.

<http://www.tuik.gov.tr>, 2018, Türkiye İstatistik Kurumu, 16.03.2019.

<http://www.tuik.gov.tr>, 2019, Türkiye İstatistik Kurumu, 16.03.2019.

<http://www.orhankavuncu.com>, 2016, “Bilimsel Araştırma Yöntemleri”, 30.07.2019.

DİZİN

-A-

Aile büyükleri, 25, 26 60, 84, 96
 Aile sosyolojisi, 8, 9, 28
 Aile yapısı, v, 11, 17, 18, 22, 25, 28, 50,
 86, 88, 101
 Alternatif aile, 22, 23

-B-

Bireyselleşme, x, xi, 60, 71
 Birlikte yaşama, 21

-Ç-

Çocuğun ailedeki yeri, 81

-D-

Değişim ve dönüşüm, v, 2, 28

-E-

Ekonomik etkenler, 89
 Evlilik, 21, 23, 56, 103

-G-

Gelenek, 2, v, ix, 11, 23, 25, 36, 41, 44,
 47, 59, 70, 102, 105
 Geleneksel, ix, 2, 3, 11, 17, 19, 22, 23,
 27, 42, 43, 55, 56, 71, 73, 76, 77, 79,
 84, 85, 87, 90, 93, 94, 95
 Geleneksel aile, v, 3, 11, 43, 55, 56, 73,
 76, 77, 79, 84, 85, 86, 88, 93, 94, 95,
 101

-H-

Huzurevi, x, 91

-K-

Kadının iş hayatın atılması, v
 Kentleşme, v, ix, 2, 11, 23, 27, 37, 47,
 49, 50, 51, 105
 Kitle iletişim araçları, 26, 38, 86, 87, 94
 Köyden kente göç, v, 27, 47, 55

-M-

Mahremiyet, x, xi, 60, 75
 Modern, ix, 3, 11, 18, 19, 26, 38, 43, 44,
 45, 47, 56, 95, 102
 Modern aile, 3, 38, 56
 Modernite, v, ix, x, 2, 41, 44, 45, 46,
 47, 59, 70
 Modernizm, ix, 44, 46
 Modernleşme, ix, 2, 18, 44, 46, 47, 52

-Ö-

Özgürlük, x, xi, 72

-S-

Sanayileşme, v, ix, 2, 9, 11, 18, 23, 27,
 37, 38, 47, 48, 49, 52
 Sosyal medya, v, 75, 86, 100

-T-

Teknolojik gelişmeler, v, 26, 33, 47, 52,
 94
 Toplum, v, 2, 3, 19, 29, 43, 47, 103, 105
 Toplumsal cinsiyet rolleri, 79, 80, 96
 Toplumsal yapı, 1, 7

